

SFC2021-programma dat steun krijgt van het EFRO (doelstelling Investeren in werkgelegenheid en groei), het ESF+, het Cohesiefonds, het JTF en het EFMZVA – artikel 21, lid 3

CCI	2021NL16RFPR001
Titel in het Engels	Programme ERDF 2021-2027 North Netherlands
Titel in nationale taal (talen)	NL - Programma EFRO 2021-2027 Noord-Nederland
Versie	1.1
Eerste jaar	2021
Laatste jaar	2027
Subsidiabel vanaf	1-jan-2021
Subsidiabel tot en met	31-dec-2029
Nummer van het besluit van de Commissie	
Datum van het besluit van de Commissie	
NUTS-regio's die onder het programma vallen	NL1 - Noord-Nederland NL11 - Groningen NL111 - Oost-Groningen NL112 - Delfzijl en omgeving NL113 - Overig Groningen NL12 - Friesland (NL) NL124 - Noord-Friesland NL125 - Zuidwest-Friesland NL126 - Zuidoost-Friesland NL13 - Drenthe NL131 - Noord-Drenthe NL132 - Zuidoost-Drenthe NL133 - Zuidwest-Drenthe
Betrokken fonds(en)	EFRO
Programma	☐ in het kader van de doelstelling “investeren in werkgelegenheid en groei”, alleen voor de ultraperifere gebieden

Inhoudsopgave

1. Programmastrategie: belangrijkste problemen en beleidsreacties.....	6
Tabel 1	18
2. Prioriteiten	25
2.1. Prioriteiten, uitgezonderd technische bijstand.....	25
2.1.1. Prioriteit: 1. Een slimmer en innovatiever Noord-Nederland.....	25
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën (EFRO)	25
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	25
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	25
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	30
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	30
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	31
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	31
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	32
2.1.1.1.2. Indicatoren.....	32
Tabel 2: Outputindicatoren.....	32
Tabel 3: Resultaatindicatoren.....	33
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	34
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	34
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	35
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	36
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+.....	36
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	36
2.1.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap (EFRO)	37
2.1.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	37
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	37
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	38
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	38
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	39
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	39
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	39
2.1.1.1.1.2. Indicatoren.....	40
Tabel 2: Outputindicatoren.....	40
Tabel 3: Resultaatindicatoren.....	40
2.1.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	41
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	41
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	41
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	42
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+.....	42
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	42
2.1.1.1. Prioriteit: 2. Een groener en innovatiever Noord-Nederland	43

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria (EFRO).....	43
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	43
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	43
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	46
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	47
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening.....	47
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening.....	47
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	48
2.1.1.1.2. Indicatoren.....	49
Tabel 2: Outputindicatoren.....	49
Tabel 3: Resultaatindicatoren.....	49
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	50
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	50
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm.....	51
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus.....	51
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+.....	51
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie.....	51
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E (EFRO).....	53
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	53
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	53
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	56
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	56
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening.....	57
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening.....	57
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	58
2.1.1.1.2. Indicatoren.....	58
Tabel 2: Outputindicatoren.....	58
Tabel 3: Resultaatindicatoren.....	59
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	60
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	60
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm.....	60
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus.....	60
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+.....	61
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie.....	61
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen (EFRO).....	62
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	62
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	62
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	65
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	66

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	66
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	66
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening	67
2.1.1.1.2. Indicatoren	68
Tabel 2: Outputindicatoren	68
Tabel 3: Resultaatindicatoren	68
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype	69
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied	69
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	70
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	70
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+	70
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	70
2.2. Prioriteiten technische bijstand	71
3. Financieringsplan	72
3.1. Overdrachten en bijdragen (1)	72
Tabel 15 A: Bijdragen aan InvestEU* (verdeling per jaar)	72
Tabel 15 B: Bijdragen aan InvestEU* (samenvatting)	72
Motivering, rekening houdend met de wijze waarop deze bedragen bijdragen tot de verwezenlijking van de in het programma geselecteerde beleidsdoelstellingen overeenkomstig artikel 10, lid 1, van de InvestEU-verordening	73
Tabel 16 A: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer (uitsplitsing per jaar)	73
Tabel 16 B: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer* (samenvatting)	73
Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer - Motivering	73
Tabel 17 A: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (uitsplitsing per jaar)	73
Tabel 17 B: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (samenvatting)	73
Overdrachten tussen fondsen in gedeeld beheer, met inbegrip van fondsen voor het cohesiebeleid - Motivering	74
3.2. JTF: toewijzing in het programma en overdrachten (1)	74
3.3. Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie	74
Tabel 19 A: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, binnen het programma (uitsplitsing per jaar)	74
Tabel 19 B: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, naar andere programma's (uitsplitsing per jaar)	74
3.4. Terugboekingen (1)	75
Tabel 20A: Terugboekingen (uitsplitsing per jaar)	75
Tabel 20B: Terugboekingen* (samenvatting)	75
3.5. Financiële toewijzingen per jaar	76
Tabel 10: Financiële toewijzingen per jaar	76
3.6. Totale financiële toewijzingen per fonds en nationale medefinanciering	77
Tabel 11: Totaal financiële toewijzingen per fonds en nationale bijdrage	77
4. Randvoorwaarden	78
5. Programma-autoriteiten	100
Tabel 13: Programma-autoriteiten	100
Verdeling van de terugbetaalde bedragen voor technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5, van de GB-verordening indien meerdere instanties zijn aangewezen om betalingen van de Commissie te ontvangen	100
6. Partnerschap	101
7. Communicatie en zichtbaarheid	105
8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering	109

Tabel 14: Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering.....	109
Aanhangsel 1: Bijdragen van de Unie op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages	110
A. Samenvatting van de belangrijkste elementen.....	110
B. Bijzonderheden per soort concrete actie	122
C. Berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages.....	139
1. Bron van de gegevens die worden gebruikt voor de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages (wie de gegevens heeft geproduceerd, verzameld en geregistreerd; waar de gegevens zijn opgeslagen; vervaldata; validering enz.).....	139
2. Gelieve aan te geven waarom de voorgestelde methode en berekening op basis van artikel 94, lid 2, van de GB-verordening relevant zijn voor het type concrete actie.	140
3. Gelieve aan te geven hoe de berekeningen zijn uitgevoerd, met name door eventuele veronderstellingen ten aanzien van kwaliteit of hoeveelheden te beschrijven. Indien relevant, moeten statistische bewijzen en referentiewaarden worden gebruikt en, indien daarom wordt verzocht, moeten deze worden verstrekt in een formaat dat kan worden gebruikt door de Commissie.....	140
4. Leg uit hoe u ervoor heeft gezorgd dat alleen subsidiabele uitgaven zijn opgenomen in de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages.....	141
5. Beoordeling door de auditautoriteit(en) van de berekeningsmethode, de bedragen en de regelingen om de verificatie, kwaliteit, verzameling en opslag van gegevens te waarborgen.....	141
Aanhangsel 2: Bijdragen van de Unie op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten.....	142
A. Samenvatting van de belangrijkste elementen.....	142
B. Bijzonderheden per soort concrete actie	143
Aanhangsel 3: Lijst van geplande concrete acties van strategisch belang met tijdschema	144
DOCUMENTS	146

1. Programmastrategie: belangrijkste problemen en beleidsreacties

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt a), i) tot viii), en punt a), x), en artikel 22, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/1060 (GB-verordening)

Het Programma EFRO voor Noord-Nederland (NNL) is een innovatieprogramma ten behoeve van het regionale midden- en kleinbedrijf (mkb), gebaseerd op de Regionale Innovatiestrategie voor Slimme Specialisatie (RIS3). Daarmee werkt NNL aan een open en creatief klimaat, waar vanuit bestaande sterkten nieuwe ontwikkelkansen en slimme specialisaties ontstaan die bijdragen aan een toekomstbestendige economie en arbeidsmarkt in NNL, vanuit het perspectief van Brede Welvaart. Vier transities die aansluiten bij onze regionale sterkten vormen het inhoudelijke startpunt. De kern van de RIS3 is nieuwe ontwikkelkansen met onderscheidend vermogen uit transities te ontdekken en te verzilveren, en daarmee bij te dragen aan een circulair, gelukkig en inclusief NNL.

Dit EFRO programma behoudt de goede elementen van het programma 2014-2020 en ontwikkelt zich door. Het maakt een shift van het stimuleren van innovatietrajecten alleen, gericht op het tot stand brengen van product- en procesinnovaties door bedrijven die al structureel met innovatie bezig zijn, naar het vergroten van de pool van innovatieve bedrijven en de interactie tussen die bedrijven. Dit vraagt in samenhang investeren in het ecosysteem en in randvoorwaarden waarbij partijen worden gestimuleerd tot verbinden, inspireren en aansluiten op elkaars expertise en infrastructuren. Het programma zet in op het vergroten van het innovatief vermogen van het mkb en het versterken van het NNLse innovatie-ecosysteem via drie actiegebieden, die verbonden zijn aan de beleidsdoelstellingen van een slimmer en groener Europa:

1. *Kansen benutten*: ontwikkelingsprojecten die inspelen op het benutten van kansen en valoriseren van kennis vanuit vier transities:

- a. Van een lineaire naar een circulaire economie
- b. Van fossiele naar hernieuwbare energie
- c. Van zorg naar duurzame gezondheid
- d. Van analoog naar digitaal

2. *Innovatie-ecosysteem*: initiatieven die het innovatie-ecosysteem verbeteren op basis van het Continu Entrepreneurial Discovery Proces (C-EDP). Een beter innovatie-ecosysteem is voor ons slim, groen en heeft impact.

3. *Randvoorwaarden*: initiatieven op het gebied van human capital, innovatief ondernemerschap, grensoverschrijdende samenwerking en digitale vaardigheden.

Integraliteit en dwarsverbanden tussen de drie actiegebieden staan hierbij voorop. Deze benadering komt terug in de uitvoering, onder andere door het scheppen van een klimaat waarin partijen voortdurend

worden getriggert om de kansen te herkennen en te benutten. Dit open en dynamisch proces heet C-EDP.

De mkb-ondersteuning richten we in op basis van doelgroepdifferentiatie, ketenaanpak en ondersteuning dichtbij de doelgroep. Omdat het innovatie-ecosysteem en de economische structuur van Fryslân, Groningen en Drenthe nauw met elkaar verweven zijn, is dit een integraal NNLs programma. De kracht van onze regio ligt in de samenwerking.

In de RIS3 en dit programma nemen de transitie van fossiele naar duurzame energie en de transitie naar een circulaire economie een prominente plek in. NNL is door de gaswinning sterk afhankelijk geworden van fossiele energieproductie en een industrie die fossiele grondstoffen gebruikt. Die afhankelijkheid is niet toekomstbestendig. Er moeten nieuwe verdienmodellen ontwikkeld worden op basis van onderscheidend vermogen en nieuwe sterkten. Met EFRO willen we de urgentie aangrijpen en economische en maatschappelijke kansen benutten die de transities bieden, om van de groene transities ook een succesvolle economische transitie te maken.

De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Door jarenlange kennis- en competentieopbouw in onder andere energie en de agro-industrie en een sterke kennisinfrastructuur, gericht op samenwerking tussen partijen, heeft NNL een goede uitgangspositie voor het benutten van kansen in de groene transities.

Onze strategie is erop gericht op basis van bestaande sterkten en competenties, innovaties te ontwikkelen en die, in onderlinge samenhang, tot nieuwe specialisaties te laten uitgroeien. NNL kent echter een ijle economie, met relatief veel mkb en een relatief lage bevolkingsdichtheid. Deze sociaal economische kenmerken beïnvloeden onze strategie. NNL is te ijl om het vernieuwingsproces zonder overheidssupport succesvol te laten verlopen. Een slimme inzet vanuit verschillende fondsen is nodig om te bevorderen dat partijen (veelal) gezamenlijk kunnen werken aan innovaties, de ontwikkeling van nieuwe waardeketens en aan verdienmodellen. De groene innovatieopgave is in NNL dan ook veel meer dan een ‘last mile’ opgave. Voor het mkb is ze daarbij ook een ondernemerschapsopgave. Een relatief groot deel is niet klaar of zelfs nog niet bezig met innovatie en bereidt zich onvoldoende voor op vergroening en digitalisering. Er is groen-innovatief mkb nodig om een sneeuwbaal effect te laten ontstaan en nieuwe, groene specialisatiekansen te benutten.

1.1 Belangrijkste ontwikkelingsproblemen en beleidsreacties

i) economische, sociale en territoriale verschillen

NNL kenmerkt zich ruimtelijk als ruraal gebied met de stad Groningen als belangrijkste stedelijke kern. In vergelijking met Nederland (NL) als geheel tellen de drie provincies elk minder banen per inwoner en deze banen leveren relatief minder toegevoegde waarde. De productiviteitsontwikkeling in NNL blijft achter bij de rest van NL. De primaire en secundaire sectoren zijn nog altijd oververtegenwoordigd, maar ook de quataire sector is relatief groot. NNL heeft veel kleinschalig mkb en weinig grootbedrijf. NNL kent een lager opleidingsniveau in vergelijking met de rest van het land (deze kloof loopt niet verder op). Over het algemeen vindt de naar verhouding lager opgeleide beroepsbevolking goed haar weg op de

regionale arbeidsmarkt. Door vergrijzing en ontgroening krimpt de potentiële beroepsbevolking (20-65 jr) fors (-14% 2020-2040). Dit onderstreept de noodzaak van verhoging van de arbeidsproductiviteit via innovatie. Het HESS-rapport kwalificeert de arbeidsmarkt in NNL als relatief ‘low skilled’, waarbij het niet alleen gaat om het opleidingsniveau (5%-punt minder hoger opgeleiden dan nationaal), maar ook om de ‘21st century’-skills in het combineren van kennis en het kunnen organiseren van en samenwerken aan innovatie (HESS 2020).

Innovatiekracht in NNL

In de Regional Innovation Scoreboard 2021 is Groningen aangemerkt als sterk innoverende regio en Fryslân en Drenthe als gemiddeld innoverende regio’s. Tussen 2014 en 2021 zijn de innovatie prestaties in Groningen en Fryslân met meer dan 10% gegroeid en in Drenthe met meer dan 5%. In het bijzonder Groningen scoort hiermee hoger dan het landelijke gemiddelde. Hierbij speelt mee dat de invloed van kennisinstellingen als de Rijksuniversiteit (RUG) in de scores volledig wordt toegerekend aan Groningen, terwijl, zoals bijvoorbeeld uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL 2019) blijkt, deze impact zich tot in Drenthe en Fryslân uitstrekt. Toch kunnen partijen in Drenthe en Fryslân nog veel meer profiteren van sterke kennispositie van Groningen. (HESS2020). De betekenis van de RUG blijkt onder meer uit de indicator ‘wetenschappelijke co-publicaties per miljoen inwoners’. Groningen scoort hier het hoogst van alle NUTS2-regio’s in Europa.

Het HESS rapport noemt de gefragmenteerdheid van het innovatie-ecosysteem in NNL als knelpunt. De geografische schaal van denken en werken is vaak te klein constateert JRC. Uit de RIS en CBS-data blijkt dat onderzoek en ontwikkeling in NNL in belangrijke mate een zaak is van publieke partijen. Op indicatoren als O&O-uitgaven door de private sector, patent- en octrooiaanvragen, designtoepassingen en werkgelegenheid in kennisintensieve activiteiten, scoort NNL relatief laag. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde variëren de indexscores voor NNL hoofdzakelijk tussen de 50 en 70, met 90 als positieve uitschieter voor werkgelegenheid in kennisintensieve activiteiten in Groningen en 38 als laagste score voor designtoepassingen in Fryslân.

In de NNLse Innovatie Monitor (NNIM) wordt het model van de innovatiepiramide gehanteerd, om bedrijven te rangschikken van laag- naar hoog-innovatief. Uit recente cijfers blijkt weliswaar dat steeds meer bedrijven tot de koplopers op innovatievlak mogen worden gerekend: 48% in 2021 versus 44% in 2020. (NB: door selectiebias is het aandeel koplopers onder respondenten groter dan onder niet-respondenten.) De toename is echter niet eenduidig. Meest opvallend is dat geen opwaartse beweging in de piramide wordt waargenomen. Zo is het aandeel ontwikkelaars, de groep net onder koplopers, al een aantal jaren redelijk constant (5% in 2019; 5% in 2020, 3% in 2021). Hetzelfde geldt voor niet-innovatieven, mkb’ers die helemaal nog niet innoveren (16% in 2019; 14% in 2020, 16% in 2021).

Uit de 2021-studie blijkt dat er wel degelijk snelle groeiers zijn, circa 5% van de totale mkb-populatie. Het zijn echter vooral koplopers die snel groeien. Hetzelfde geldt voor maatschappelijke oriëntatie. Het blijkt dat maatschappelijke oriëntatie steeds meer wordt omarmd en uitgedragen. Van de deelnemende mkb’ers ziet 7 van de 10 zich als een sociale onderneming die gericht inspeelt op maatschappelijke uitdagingen. Ook hier gaat het overwegend om koplopers. Koplopers laten zien dat economische en maatschappelijke overwegingen hand in hand kunnen gaan. Bij deze mkb’ers staat niet zozeer korte termijn winst voorop, maar levensvatbaarheid op de lange termijn. Uit de NNIM, maar ook uit ander onderzoek (PBL 2018, CPB 2016, RLI 2019) blijkt duidelijk dat om het innovatief vermogen te vergroten een integrale aanpak nodig is. De aandacht dient te worden gericht op meerdere, samenhangende factoren, die verhinderen dat ondernemers stappen zetten op de innovatiecompetentieladder. Ook is differentiatie nodig. Een jonge

toepasser heeft andere problemen en ondersteuningsbehoeften dan een jonge volger of een oudere ontwikkelaar. Dit alles betekent dat innovatiestimulering effectief wordt als het is gericht op het vergroten en verbreden van de innovatiecompetenties van bedrijven én versterking van het innovatie-ecosysteem.

Groene uitdaging NNL: CO2 neutrale en circulaire economie

De ontdekking van aardgas maakte van Groningen één van de grootste gasproducenten van Europa en leidde tot groei van energie-intensieve industrie. Met name Groningen en Drenthe zijn economisch nog sterk afhankelijk van fossiele industrie. Naast productiecapaciteit voor energie is de aanwezige expertise van grote economische en maatschappelijke waarde. Samen met de maatschappelijke gevolgen van de aardbevingen en de aankondiging van de sluiting van de gaskraan geeft dit in NNL urgentie en noodzaak voor een groene economische transformatie. Het is zaak onze aan energie en circulariteit verbonden kennis en competenties op een andere manier te benutten en te investeren in een nieuw economisch en groen perspectief. Innovatie is hierbij een belangrijke factor voor succes.

Een aantal opgaven geeft extra aanleiding om bij de groene transitie in te zetten op innovatie:

- **Draagvlak:** er ligt een innovatieopgave voor de ontwikkeling van energietechnieken en hernieuwbare grondstoffen met een breed maatschappelijk draagvlak. Huidige technieken hebben te maken met weerstand, omdat ze afbreuk doen aan ruimtelijke kwaliteit, geur- of geluidshinder opleveren of ten koste gaan van biodiversiteit.
- **Betaalbaarheid/ marktfalen:** zowel voor bedrijven als voor inwoners geldt dat duurzame grondstoffen nog niet kunnen concurreren met fossiele toepassingen. Voor bedrijven is een eerlijk speelveld nodig voor nieuwe businesscases en voor huishoudens mag de energierekening niet oplopen. Hier kent NNL een extra uitdaging vanwege het grote aandeel klein mkb en een relatief laag besteedbaar inkomen.
- **Balancering en netcongestie:** energieproductie uit wind en zon is afhankelijk van het weer. Omdat de afname van elektriciteit niet evenredig is aan de productie ontstaat piekbelasting op het net. Terwijl er daarenboven in delen van NNL sprake is van netcongestie. Daarom is er behoefte aan technologie en businessmodellen om aanbod en vraag in balans te houden en het systeem betrouwbaar te houden.

Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaatdoelen en doelstellingen voor een circulaire economie. Tegelijkertijd zijn deze investeringen noodzakelijk om de maatschappelijke en economische kansen die de transitie met zich meebrengt te kunnen benutten. Onze plannen, bijvoorbeeld voor een groene waterstofeconomie en aquathermie, dragen bij aan aanvullende ambities die voortkomen uit het Fit for 55 pakket.

ii) tekortkoming van de markt, investeringsbehoeften en een aanvulling op andere vormen van steun

Tekortkomingen van de markt

Het klassieke argument achter innovatiebevordering vanuit de overheid – kennis-spillovers – is nog altijd relevant. De markt zal uit zichzelf een (maatschappelijk gezien) sub-optimaal innovatieniveau genereren.

Dat kennis-spillovers in NNL moeizaam plaatsvinden blijkt onder andere uit de relatief geringe O&O-uitgaven en uit het grote verschil tussen publieke en private O&O-uitgaven. In de 'European Innovation Scoreboard 2021' scoort NNL 69,3 op de index voor private O&O-uitgaven. Dat is laag ten opzichte van NL als geheel, dat 111,0 scoort.

Samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen komt spontaan in de markt minder tot stand zonder een rol van de overheid in innovatiebevordering. Juist in NNL is dit vanwege de sociaal economische en ruimtelijke structuur (lage dichtheden van bedrijvigheid, ontbreken van massa) aan de orde en worden de onzekerheden en risico's die samenwerking met zich meebrengt sterker gevoeld. Uit 'HESS' blijkt dat in NNL te weinig mkb volwaardig onderdeel uitmaakt van innovatieclusters en innovatie-ecosystemen. Bovendien verankeren nog te weinig bedrijven hun vernieuwingsinspanningen op structurele manier in hun bedrijfsvoering.

Het ontbreken van vraagarticulatie en reflexiviteit spelen een rol in een derde vorm van marktfalen, 'transformatiefalen' (Frenken 2017). Naast marktfalen kan er bij innovatiebevordering ook sprake zijn van overheidsfalen, met suboptimale uitkomsten als gevolg. Garretsen pleit voor een generiek innovatiebeleid dat slimme mensen en bedrijven stimuleert innovatief te zijn en nieuwe paden te bewandelen. De overheid moet zich meer richten op het faciliteren van toeval en talent en minder de nadruk leggen op harde technologie. 'Zachte' factoren als de kwaliteit van management en menselijk kapitaal worden steeds belangrijker voor effectief innovatiebeleid (Garretsen 2019). Juist kleine mkb'ers investeren minder in kwaliteit van management en in menselijk kapitaal, terwijl die cruciaal zijn voor innovatie. Omdat NNL vooral klein mkb heeft is deze aanpak van innovatiebevordering juist voor ons relevant.

De belangrijkste tekortkoming van de markt bij milieu- en klimaatvraagstukken is de ontbrekende of lage prijs van negatieve externaliteiten (denk aan uitstoot, eindigheid grondstoffen, of zelfs aardbevingen), waardoor fossiele grondstoffen goedkoper zijn dan groenere alternatieven en groene innovaties moeilijker doorbreken. Naast het voorkomen van negatieve externaliteiten door wetgeving, normen en belastingen, hebben overheden ook mogelijkheden om positieve ontwikkelingen te stimuleren, onder meer via subsidies.

Circulaire businesscases hebben te maken met maatschappelijke kosten die nog niet goed in de circulaire businesscases worden verwerkt. Daarnaast zijn veel verschillende onderdelen van de circulaire keten wel aanwezig, maar mist de regie op het gehele systeem van grondstoffen, waardoor de verschillende stappen in het productieproces niet goed aan elkaar worden geknoopt. Voor duurzame energie alternatieven geldt dat productie ervan wel wordt gestimuleerd met SDE++, maar de ontwikkeling van interessante businesscases voor de benodigde aanpassingen aan de infrastructuur en de toepassing van duurzame energie hierop nog achterblijven. Hierdoor blijft een afhankelijkheid van fossiele energiebronnen in stand. De nadruk op kwantiteit draagt ook bij aan de negatieve aspecten van duurzame energieproductie voor het landschap en omwonenden.

Investeringsbehoeften

Voor het benutten van de kansen in de transitie zijn er meervoudige en onderling samenhangende

investeringsbehoeften. Door de transitie als aangrijpingspunt te kiezen wordt het transformatiefalen aangepakt: er is sprake van (maatschappelijke) vraagarticulatie waarmee richtingen voor innovatie zijn aangeduid.

NNL heeft behoefte aan het verkleinen van de fragmentatie en een verschuiving naar meer structurele oplossingen voor het mkb, en daarmee een samengestelde investeringsbehoefte: op individueel én op systeem niveau.

Investeringsbehoeften op bedrijfsniveau

(Innovatie)ondersteuning is nodig om de risico's van innovatie voor bedrijven te verkleinen, meer bedrijven (eerder) te verleiden aan innovatie te doen en bedrijven die dat al doen te bewegen tot vergroten van hun inspanningen. Dit kan gaan over een individueel bedrijf, maar liever nog om samenwerking tussen bedrijven onderling en met kennisinstellingen. Vergroening, digitalisering en internationalisering gaan hand in hand met innovatie en toekomstbestendig zijn. Er is behoefte aan mkb-ondersteuning in het aanpassen van productieprocessen en het inrichten van de organisatie op innovatie en vernieuwing.

Stimulering van innovaties kan met EFRO op twee manieren: via subsidies of kapitaalmarktinstrumenten. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten is pas opportuun bij investeringen met een positief rendement, dat hoog genoeg is om de aan investeringen gekoppelde risico's te compenseren. Gezien de geïdentificeerde tekortkomingen van de markt op het gebied van innovatie, de geduide investeringsbehoefte, de daaraan verbonden risico's en de constatering dat het gaat om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt, zijn subsidies een logische keuze. De rendementsverwachting van dergelijke investeringen wegen niet in redelijke mate op tegen de risico's. Subsidies voorzien in de investeringsbehoeften en daarmee gepaard gaande technologische, financiële en juridische risico's bij ontwikkeling, demonstratie en opschaling van innovatie. Wij verwachten dat bij deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten.

Investeringsbehoeften op systeemniveau (samenwerking stimuleren en ordening in het systeem)

Het bij elkaar brengen van partijen, creëren en versterken van samenwerkingsverbanden, gezamenlijk leren en continu verbeteren, versterken het innovatie-ecosysteem en vergroten het lerend vermogen. Zo wordt het risico verkleind dat door overwegend eenmalige subsidies onvoldoende wordt bijgedragen aan versterking van het systeem en de structurele randvoorwaarden binnen bedrijven. Er ligt een investeringsbehoefte in het verbeteren van verbindingen en het creëren van meer openheid, bijvoorbeeld door het in contact brengen van mkb'ers met andere mkb'ers en/of met kennisinstellingen, gericht op 'peer exchange' en 'peer learning'.

In de RIS3 zijn vier transitieën benoemd die gebaseerd zijn op de bestaande sterke kennis- en ondernemersposities in NNL en kunnen leiden tot nieuwe innovaties en specialisaties. Deze kansen voor vernieuwing zijn, overeenkomstig het relatedness-concept, veelal gerelateerd aan bestaande competenties en sterkten. Een deel van de kansen is al scherp, van anderen zijn de contouren in beeld of zullen die volgen uit het C-EDP.

a. **Van een lineaire naar een circulaire economie:** inzet op minder, ander en optimaal en intensief

grondstoffen- en materialengebruik. De circulaire economie biedt kansen voor de economie op het gebied van onder meer recycling, watertechnologie, duurzame energie, health, landbouw en groene chemie en draagt bij aan een groener en schoner ('zero pollution') NNL. Via innovatie worden positieve effecten beoogd op lucht-, water- en bodemkwaliteit, stikstof/CO2 uitstoot en biodiversiteit. Het kan bijvoorbeeld gaan om innovaties rond de ontwikkeling van niet-dierlijke eiwitten. Om de doelstelling 100% circulair in 2050 te behalen volstaan hergebruik en bestaande technologieën niet en zijn ook nieuwe innovaties nodig. Op elk van de genoemde terreinen zijn er investeringsbehoeften die partijen die rond deze thema's in ketenbenaderingen actief zijn, in staat stellen kansen te benutten.

b. **Van fossiele naar hernieuwbare energie:** om de doelstellingen op het vlak van CO2-reductie in 2030 en 2050 te halen én gezien de regio-specifieke kenmerken ligt hier een belangrijke innovatiekans. NNL heeft relatief veel biomassa (organische stoffen uit de landbouw), water en aardwarmtebronnen. De energiesector vormt een belangrijk onderdeel van de ruimtelijk- en sociaaleconomische structuur. NNL heeft mede door de gaswinning een sterk ontwikkelde energie infrastructuur en daaraan gerelateerde kennis en kunde. NNL loopt voorop in de ontwikkeling van groene waterstofproductie, transport en toepassingen. Specifieke kansen zijn er bijvoorbeeld op het gebied van groene chemie, watertechnologie, milieutechnologie en voedselchemie.

c. **Van zorg naar duurzame gezondheid.** De groeiende vraag naar zorg en de steeds krappere wordende arbeidsmarkt zetten het zorgsysteem onder druk. COVID-19 heeft die druk fors verhoogd en zwaktes in het systeem blootgelegd. De urgentie om te komen tot snellere en betere uitwisseling van capaciteits- en patiëntgerelateerde data, het versterken van de rol en informatiepositie van burgers en patiënten daarbij en een verschuiving van zorg naar gezondheid (preventie) is door COVID nog verder toegenomen. Daarvoor zijn innovaties noodzakelijk. Hier liggen ontwikkelkansen voor NNL, ook gerelateerd aan de toepassing van digitale technologieën.

d. **Van analoog naar digitaal.** Er is een ingrijpende transitie gaande naar een digitale economie die raakt aan elk maatschappelijk vraagstuk en elke sector, zoals ook zichtbaar in de EU strategie uitgestippeld in de *EU Digital Compass*. De kansen voor NNL liggen niet op het gebied van sleuteltechnologieën, maar op het gebied van toepassing van digitale technologieën en daaruit afgeleide kansen. Dit werkt twee kanten op: het aanhaken van mkb bij de digitaliseringstransities en het benutten van ICT-gerelateerde kansen. Dit laatste kan bijvoorbeeld in de energie-intensieve procesindustrie waar digitalisering, sensoren en data steeds belangrijker worden om zicht te krijgen op het energiegebruik in het productieproces en om besparingskansen te identificeren.

De ecosystemen van de transitie verschillen in ontwikkelingsstadium, maar ook in rollen en betrokken partijen. Dat betekent ook dat de investeringsbehoeften verschillen. Er is behoefte aan maatwerk.

Investeringsbehoeften randvoorwaardelijk

Het HESS-rapport laat zien dat het onderpresteren van mkb'ers meer een human capital vraagstuk is dan een technologisch vraagstuk. Veel ondernemers in NNL hebben niet de skills en tijd om het dagelijks runnen van hun bedrijf te combineren met het ontwikkelen en toepassen van nieuwe vormen van kennis. Specialisatiekansen blijven hierdoor liggen. In NNL gebeurt dit op zo'n grote schaal dat het ontwikkelen van massa, die noodzakelijk is om van kansen tot nieuwe specialisaties en sterkten te komen, ernstig

wordt verstoord.

Om meer bedrijven in NNL structureel aan innovatie te laten werken is er behoefte aan het versterken van randvoorwaarden. Op basis van 'HESS' gaat het daarbij om een breed scala van randvoorwaarden op het vlak van innovatief ondernemerschap, interregionale samenwerking, digitalisering en human capital.

Vergroten maatschappelijk draagvlak en acceptatie

Innovaties in de transitie vergen soms een hoge mate van participatie van en acceptatie onder gebruikers (consumenten, burgers, bedrijven). Door demonstreren van innovaties in hun omgeving (bv. nieuwe vormen van governance of samenwerkingen met design) en het sluiten van nieuwe, brede coalities kan draagvlak worden gebouwd. Denk bijv. aan ontwikkeling van energietechnieken en hernieuwbare grondstoffen.

Aanvulling op andere vormen van steun

Om RIS3 en EFRO doelen te realiseren kan (en moet) NNL putten uit verschillende fondsen en middelen. We willen fondsen meer in onderlinge samenhang programmeren, om synergie te creëren, overlap tegen te gaan en verbindingen te leggen. Voor EU-fondsen gaat het in ieder geval om INTERREG (grensoverschrijdende samenwerking, benutten kansen), ESF+ (human capital), het NSP GLB en LEADER GLB (circulaire economie, benutten kansen agrifood), JTF (energietransitie, aanboren en benutten kansen), REACT EU (COVID-19 herstel, benutten kansen), EFMZV (benutten kansen) en Horizon Europe (aanboren en benutten kansen, innovatie-ecosysteem).

De RIS3 vormt de gemeenschappelijke basis voor de (regionale inbreng in de) ontwikkeling van de relevante EU programma's, waaronder EFRO. Ze vormt daarmee tevens de basis voor het creëren van synergie, complementariteit en samenwerking in de uitvoering van die programma's, zoals JTF, de INTERREG-programma's en het ESF+. Zo is JTF gericht op de transformatieopgave vanuit een integrale aanpak van diversificatie van de regionale economie, CO2 reductie en arbeidsmarktinterventies. EFRO is gericht op het vergroten van het innovatief vermogen. Innovaties vanuit EFRO kunnen via JTF bijv. verder worden uitgerold. Verder wordt op dit moment nationaal invulling gegeven aan het RRF. Het RRF biedt mogelijkheden voor grootschalige investeringen in bijvoorbeeld infrastructuur en kan daarmee mogelijk complementair zijn aan de acties in dit programma. De afstemming met de andere EU-programma's die is gezocht bij de ontwikkeling van dit programma, blijft ook bij de uitvoering bestaan.

Op nationaal niveau wordt synergie beoogd met het Mkb Instrumentarium Topsectoren (MIT), Kennis- en Innovatie Agenda's (KIA's) en Rijksregelingen voor innovatiebevordering. Rijksregelingen zijn vooral gericht op grotere en al innovatieve bedrijven en minder gericht op regionaal maatwerk. Daarmee is er sprake van een wezenlijk onderscheid met de beoogde, specifieke inzet van EFRO.

In NNL geven de transitie naar duurzame energie en circulaire economie richting aan innovaties. De transitie zijn key topics in de Green Deal. Voor vergroening en een schonere wereld ('zero pollution') zijn diverse Europese, nationale en regionale fondsen beschikbaar, maar relatief beperkt voor valorisatie en

ecosysteemverbetering.

iii) Uitdagingen die zijn vastgesteld in relevante landenspecifieke aanbevelingen en andere relevante aanbevelingen van de Unie aan de lidstaat

De Europese Raad heeft in de landspecifieke aanbevelingen van 2019 geconstateerd dat de NLse O&O-investeringsintensiteit achterblijft bij het nationale streefcijfer van 2,5%. De Raad pleit voor aanvullende investeringen in onderzoek en ontwikkeling en innovatie, met name in de particuliere sector. Verder vergen de energietransitie en de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen forse investeringen om economische ontwikkeling duurzamer en hulpbronnefficiënter te maken.

Mede daarom heeft in het Cohesie-raamwerk voor 2021-2027 BD1 voor Nederland prioriteit, met investeringsbehoeftes die betrekking hebben op innovatie in het mkb, op het innovatiesysteem en op samenwerking tussen mkb en kennisinstellingen. De inhoud van de NNLse RIS3 sluit geheel aan bij deze landspecifieke aanbeveling.

Als bijlage bij het Landverslag uit 2019 (bijlage D) heeft de EC specifieke investeringsbehoeftes geformuleerd. Het gaat om:

- investeringen in nieuwe processen, producten en diensten (SD's 1.i, 2.ii, 2.iii en 2.vi);
- ontwikkelen en gebruiken van het innovatie-ecosysteem en stimuleren van marktgerichte samenwerking om mkb meer te laten investeren in onderzoek en innovatie (SD's 1.i, 2.ii, 2.iii en 2.vi);
- interregionale samenwerking in nieuwe waardeketens (SD's 1.i, 2.ii, 2.iii en 2.vi);
- uitbouw van campussen en living labs, met deelname van het mkb (SD's 1.i, 2.ii, 2.iii en 2.vi);
- vaardigheden voor slimme specialisatie en het innovatievermogen van het mkb (SD 1.iv).

In 2020 doet de Raad landspecifieke aanbevelingen die grote raakvlakken hebben met de investeringsbehoeftes en logica van de NNLse RIS3 en dit EFRO-programma. Ze benadrukt het belang van het vervroegen van publieke investeringsprojecten en bevorderen van private investeringen.

Met name investeringen in O&O die worden ingebed in het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid en menselijk kapitaal kunnen de groei van de productiviteit op lange termijn ondersteunen en innovatiecapaciteit versterken. Hierbij ligt de focus op de groene en digitale transitie. Dit sluit aan bij de keuze voor SD's 1.i, 1.iv, 2.ii, 2.iii, 2.vi in dit programma .

Investeringsinitiatieven uit het Nederlandse Klimaatakkoord, het Energieakkoord en het Klimaatplan (INEK) om de klimaatverandering aan te pakken en de energietransitie te stimuleren, kunnen volgens de Raad een grote bijdrage leveren aan maatschappelijke doelstellingen, waaronder de noodzaak om voor

duurzame en hulpbronnefficiënte groei te zorgen.

Het INEK heeft streefdoelen 2030 voor energiebesparing (32,5%), broeikasgas- (32%) en CO₂-reductie (49%) en hernieuwbare energie (32%). Met dit programma richten we ons met SD2ii, SD2iii en SD2vi op het creëren van kansen binnen de transities naar duurzame energie en circulaire economie, door het stimuleren van groene innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties. Hiermee dragen we op de korte én middellange termijn bij aan INEK-doelen.

De begrote EFRO-allocatie voor klimaatdoelen bedraagt 32% van het budget excl. Technische Bijstand.

Dit programma is gericht op het behalen van economisch en maatschappelijk voordeel uit transities, die de balans tussen stad en platteland versterken. Hiermee draagt het bij aan 'A Long term Vision for the EU's Rural Areas'.

De doelen van dit programma sluiten aan op de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Voor de Transitie 'Circulaire economie' gaat het om SDG's 6, 8, 9, 11, 12 en 15. Bij Transitie 'Duurzame energie' gaat het om SDG's 7 en 9. Transitie 'Duurzame gezondheid' volgt uit SDG 3. Transitie 'Van analogo naar digitaal' is een doorsnijdende transitie met een link naar meerdere SDG's.

iv) uitdagingen op het vlak van administratieve capaciteit en bestuur

Wij zijn tevreden over de governance van het programma 2014-2020, gekenmerkt door de menselijke maat en grote mate van quadruple helix betrokkenheid en zetten deze voort. Er is, met enige kanttekeningen, tevredenheid over de inzet van de deskundigencommissie voor de beoordeling van projecten (SIRA 2019 en Faems 2018). Wij zien een uitdaging om de vernieuwing die we nastreven, goed door te voeren in de manier van werken.

Integrale programmering en voeden C-EDP

Een belangrijk vraagstuk voor 2021-2027 is het doorvertalen van de RIS3-visie naar de uitvoering. Kansen benutten en ecosysteemverbetering gaat over inhoud én over proces en mindset. We zetten ons ervoor in dat de essentie van RIS3 maximaal doorwerkt in de uitvoering, de instrumenten die worden ingezet en de manier waarop deze tot stand komen. We streven naar een structuur die stakeholders betreft, flexibel is opgezet, nadrukkelijk gekoppeld is aan monitoring en de verbondenheid met de maatschappij concreet invult. Effectiviteit en toegankelijkheid gaan voor ons hand in hand. Vereenvoudiging van processen en criteria zijn prioritaire thema's. In een tussentijdse evaluatie van EFRO 2014-2020 wijst Faems op administratieve overlast, zowel in de aanvraagfase als bij de uitvoering van projecten. Die overlast vormt een risico voor deelname van het mkb.

We beogen de voorstellen van de EC voor vereenvoudigingen benutten. Dit doen we in nauwe afstemming met de andere landsdelen en het Rijk.

Publieke aanbestedingen

Wij kiezen een strategische inzet van aanbestedingen en stimuleren indieners om daarbij kwalitatieve lifecycle cost indicatoren op te nemen die, waar relevant, ook duurzaamheid, sociale aspecten en innovatie omvatten.

v) lessen uit ervaringen uit het verleden

Voor dit programma zijn meerdere onderzoeken en evaluaties uitgevoerd, zoals door Faems, SIRA en JRC, veelal samen met stakeholders. De opgehaalde lessen vormen een sterke basis voor de RIS3 en dit programma:

- *het verbeteren van de coherentie en verbinding tussen de RIS3 en EFRO inzet*

In 2014-2020 heeft de RIS3 onvoldoende doorwerking gekregen. NNL heeft behoefte aan coherentie en een op structurele oplossingen gerichte aanpak en de koppeling tussen RIS3 en EFRO moet worden verbeterd (HESS 2020). Dit bleek ook uit evaluaties in relatie tot de impact van regelingen, wat betreft structurele verbetering van het innovatief vermogen van het mkb versus eenmalige ('one-off') projecten (Faems 2018). In dit programma is de RIS3 direct doorvertaald naar EFRO acties en interventies. Op die manier dragen we bij aan een coherent beleid en uitvoering.

- *Minder 'one off' projecten en inzet op structurele verbetering en keten aanpak (ladder)*

Onderscheid maken in doelgroepen (van niet innovatieven tot koplopers) is noodzakelijk om de regio als geheel innovatiever te maken. De innovatiecompetentieladder beschrijft wat er nodig is om van de ene groep naar de volgende te komen (doorstroming). Door de inzet van EFRO hierop af te stemmen kan gewerkt worden aan een structureel innovatiever mkb.

Het pad naar een innovatiever mkb is complex en doorgaans lang. Uit onder meer de NNIM blijkt dat het lang niet altijd geldt is dat mkb'ers verder helpt. Het kan bijvoorbeeld ook gaan om toegang tot kennis of netwerken. Het idee achter de ketenaanpak is dat mkb'ers niet alleen directe ondersteuning wordt geboden voor de behoefte op dat moment, maar dat er een verbinding wordt gelegd met een volgende stap en de behoefte die daaruit volgt. Daar is continuïteit en samenhang in het ondersteuningsaanbod voor nodig, van EFRO en andere fondsen, net als het positioneren van de ondersteuning dicht bij netwerken en partijen die met mkb werken.

- *Transities vormen drijvende kracht om innovaties aan te jagen. Het volstaat niet om met afzonderlijke interventies individuele ondernemingen te prikkelen stappen te zetten maar is effectiever om tegelijkertijd te investeren in het innovatieklimaat.*

Voor dit programma putten we uit ervaringen die bijvoorbeeld zijn opgedaan met de ‘Open Innovatie Call’ en die positief zijn geëvalueerd (Faems 2018). Kern van dit soort instrumenten is dat de aansluiting van projectdoelen op programmadoelen centraal staat, in plaats van projectactiviteiten. Bij de transitie willen we meer gaan werken vanuit visie en minder vanuit afzonderlijke projecten en in een vroegtijdig stadium consortia uitdagen hun visie op de ontwikkeling van een kans tot een mogelijke specialisatie te delen en vervolgens te vertalen naar projecten.

vi) macroregionale strategieën en zeebekkenstrategieën

NNL is geëvalueerd aan de Noordzeestrategie 2030 van de North Sea Committee van de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR).

1. Programmastrategie: belangrijkste problemen en beleidsreacties

Tabel 1

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
<p>1. Een competitiever en slimmer Europa door bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit</p>	<p>RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën</p>	<p>De keuze voor beleidsdoelstelling 1 (BD1) sluit aan bij de vernieuwingsambitie als grote uitdaging voor NNL en sluit tevens aan op de landspecifieke aanbevelingen van de EC (2019). NNL kiest daarbinnen voor specifieke doelstelling (SD) 1.i “Het versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoering van geavanceerde technologieën”, omdat er in NNL nog veel winst te halen is in het benutten van de innovatiekracht die NNL in potentie heeft. De groep ondernemers die in NNL succesvol innoveert is in NNL relatief klein. Om als regio innovatiever te worden is het nodig om de pool van innovatieve bedrijven te vergroten. Veel NNLse ondernemers zetten de stap naar vernieuwing (hieronder verstaan we ook verduurzaming en digitalisering) en innovatie nu nog niet, of halen er niet het maximale uit. Een belangrijke factor is het innovatieklimaat. Dat is niet verleidelijk en overzichtelijk genoeg om kansen te zien en verbindingen tot stand te brengen. Partijen maken daardoor onvoldoende gebruik van elkaars kennis en mogelijkheden. Via SD 1.i spelen we in op de investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de vier transities te realiseren en wordt geïnvesteerd in het versterken van het innovatie-ecosysteem en randvoorwaarden: innovatieve mkb’ers verder helpen en de aantal mkb’ers dat succesvol innoveert vergroten. Dit doen door de aandacht zowel te richten op de mkb'er zelf, als op factoren die conditioneel zijn voor het succes van de mkb’er. Deze doelstelling sluit direct aan bij de vier RIS3 transities die gerelateerd zijn aan bestaande competenties en die kunnen leiden tot nieuwe innovaties en specialisaties. SD 1.i is gericht op innovatiekansen rond de transities ‘gezondheid’ en</p>

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
		<p>‘digitaal’ en crossovers met de transities ‘energie’ en ‘circulair’. Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 1.i zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning Waar opportuun (hogere TRL's) zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten gecombineerd kunnen worden.</p>
<p>1. Een competitiever en slimmer Europa door bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit</p>	<p>RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap</p>	<p>Het investeren in menselijk kapitaal en ondernemersvaardigheden via SD1.iv is cruciaal voor een innovatieve regio. Onder meer het HESS rapport laat zien dat dit in NNL een urgent vraagstuk is en dat de kennisinstellingen hier een belangrijke rol in kunnen vervullen voor het mkb, maar dat dit wel bepaalde stimulansen vraagt. Het HESS-rapport laat ook zien dat de route naar een innovatiever mkb vraagt om een integrale aanpak en om integrale oplossingen. Het vraagstuk van een innovatiever mkb is niet een op zichzelf staand vraagstuk. Het is tevens een vergroeningsvraagstuk, een digitaliseringsvraagstuk, een internationaliseringsvraagstuk en vooral ook een human capital vraagstuk. Het blijkt dat de grootste knelpunten niet zozeer om technologie draaien, maar om mensen: om ondernemers en werknemers die de (management) skills en vaardigheden missen om technologische vernieuwing toe te passen. Het gros van het mkb in NNL is klein, met ondernemers die niet in staat zijn het dagelijks runnen van hun bedrijf te combineren met het ontwikkelen en exploiteren van nieuwe vormen van kennis. Het potentieel dat ondernemingen hebben wordt hierdoor niet volledig benut. Zoals in de RIS3 is uiteengezet zien wij de oplossing voor NNL in het onderling verbinden van ondernemers (‘peer exchange en peer learning’) en het verkleinen van de afstand tussen kennisinstellingen en bedrijven. De koplopers in de piramide hebben de route naar kennis vaak al gevonden. In de lagen daaronder is dit nog niet</p>

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
		<p>het geval. Deze groepen ondernemers vragen om een specifieke aanpak, meer ‘light touch’, ‘tailor made’ en meer experimenteel. De rol die studenten en stagiaires hierbij bijvoorbeeld kunnen vervullen, wordt nog onvoldoende benut. Binnen SD 1.iv worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij het ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële overgang en ondernemerschap gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt en is inzet van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Naar zijn aard is er bij deze investeringen geen sprake van netto-inkomsten.</p>
<p>2. Een groener, veerkrachtig en koolstofarm Europa dat de overgang maakt naar een koolstofneutrale economie, door de bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en risicobeheersing, en duurzame stedelijke mobiliteit</p>	<p>RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria</p>	<p>In de RIS3 en dit programma neemt de transitie van fossiele naar duurzame energie een prominente plek in. Met het EFRO willen we de urgentie die de transitie van fossiele naar duurzame energie heeft, aangrijpen om de economische en maatschappelijke kansen te benutten, die deze transitie ons op basis van onze competenties biedt. De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Innovatie is nodig zowel gezien de ontoereikendheid van bestaande technologieën als de specifieke kenmerken van NNL, de noodzaak van draagvlak voor hernieuwbare energieproductie en de betaalbaarheid van energie in relatie tot tekortkomingen van de markt. Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaatdoelen en het Fit for 55 pakket. NNL zet daarom in op SD 2.ii ‘Het bevorderen van hernieuwbare energiebronnen’. Via SD 2.ii kunnen we inspelen op investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de transitie van fossiele naar duurzame energie te realiseren en kan worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen en valorisatieprojecten die bijdragen aan het bevorderen van hernieuwbare energiebronnen. Met EFRO zetten we in op faciliteiten voor en</p>

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
		<p>activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken. Het gaat, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties. Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 2.ii zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning. Waar opportuun (hogere TRL's) zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten gecombineerd kunnen worden. In de uitvoering wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii, SD 2.iii en SD 2.vi. Er wordt ook ruimte geboden aan projecten die acties binnen deze SD's combineren.</p>
<p>2. Een groener, veerkrachtig en koolstofarm Europa dat de overgang maakt naar een koolstofneutrale economie, door de bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en risicobeheersing, en duurzame stedelijke mobiliteit</p>	<p>RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E</p>	<p>In de RIS3 en dit programma neemt de transitie van fossiele naar duurzame energie een prominente plek in. Met het EFRO willen we de urgentie die de transitie van fossiele naar duurzame energie met zich mee brengt, aangrijpen om de economische en maatschappelijke kansen te benutten, die deze transitie ons op basis van onze competenties biedt. De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Innovatie is nodig zowel gezien de ontoereikendheid van bestaande technologieën als de specifieke kenmerken van NNL, de noodzaak van draagvlak voor hernieuwbare energieproductie, de betaalbaarheid van energie in relatie tot tekortkomingen van de markt en de opgave gericht op balanceren en netcongestie. Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaatdoelen en het Fit for 55 pakket. NNL zet daarom in op SD 2.iii 'Ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau'. Via SD 2.iii kunnen we inspelen op investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de</p>

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
		<p>transitie naar duurzame energie te realiseren en kan worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen en valorisatieprojecten die bijdragen aan de ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag. Met EFRO zetten we in op faciliteiten voor en activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken. Het gaat, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties. Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 2.iii zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning . Waar opportuun (hogere TRL's) zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten gecombineerd kunnen worden. In de uitvoering wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii, SD 2.iii en SD 2.vi. Er wordt ook ruimte geboden aan projecten die acties binnen deze SD's combineren.</p>
<p>2. Een groener, veerkrachtig en koolstofarm Europa dat de overgang maakt naar een koolstofneutrale economie, door de bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en risicobeheersing, en duurzame stedelijke mobiliteit</p>	<p>RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen</p>	<p>Met het EFRO willen we de urgentie om te komen tot een groene en toekomstbestendige economie aangrijpen en de economische en maatschappelijke kansen benutten die de transitie naar een circulaire economie biedt, om van de groene transities ook een succesvolle economische transitie te maken. De weg naar nieuwe kansen verloopt via innovatie. Innovatie is nodig zowel gezien de ontoereikendheid van bestaande technologieën als de specifieke kenmerken van NNL. Daarnaast hebben circulaire businesscases te maken met maatschappelijke kosten die worden meegerekend. Ook mist de regio op het gehele systeem van grondstoffen, waardoor de verschillende stappen in het productieproces niet goed aan elkaar worden geknoopt. Door te investeren in innovatie kan NNL, in Europees en langere termijn perspectief, een</p>

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
		<p>belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaat- en circulaire doelen en het Fit for 55 pakket. NNL zet daarom in op SD 2.vi. Via SD 2.vi kunnen we inspelen op investeringsbehoeftes van het mkb om kansen binnen de transitie naar een circulaire economie te realiseren en kan worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen en valorisatieprojecten die bijdragen aan de overgang naar een circulaire economie. Met EFRO zetten we in op faciliteiten voor en activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken. Het gaat daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties. Bij een belangrijk deel van de innovatiebevordering in SD 2.vi zal het gaan om investeringen met (enige) afstand tot de markt. Subsidies zijn daar een logische vorm van ondersteuning. Waar opportuun (hogere TRL's) zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten gecombineerd kunnen worden. In de uitvoering wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii, SD 2.iii en SD 2.vi. Er wordt ook ruimte geboden aan projecten die acties binnen SD's combineren.</p>

* Specifieke prioriteiten volgens de ESF+-verordening

2. Prioriteiten

Referentie: Artikel 22, lid 2, en artikel 22, lid 3, punt c), van de GB-verordening

2.1. Prioriteiten, uitgezonderd technische bijstand

2.1.1. Prioriteit: 1. Een slimmer en innovatiever Noord-Nederland

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën (EFRO)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

SD 1.i zet de drie actiegebieden in dit programma om in drie soorten acties.

Actie 1) Investeren in faciliteiten voor en activiteiten gericht op toepassingsgerichte kennisontwikkeling en onderzoek, en het ontwikkelen, testen en implementeren van nieuwe producten, diensten, processen, markten en manieren van werken, die nodig zijn om innovatiekansen rond de transities te benutten

Deze actie is gericht op het stimuleren van initiatieven van mkb's en consortia, die inspelen op innovatiekansen rond de transities. Het gaat hierbij om de transities 'gezondheid' en 'digitaal' en crossovers van deze twee transities met de transities 'circulair' en 'energie' (initiatieven die meerdere transitities verbinden). In hoofdlijnen onderscheiden we hierbij twee soorten interventies:

- **Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen rond kansen.**

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia. Met EFRO willen we deze consortia, die vanuit een integrale visie werken aan het benutten van kansen die de transities bieden, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie. Soms is het verdienmodel duidelijk. Soms is dat nog niet het geval of nog niet helemaal. Soms is het creëren van een volledige waardeketen nodig om verdienmodellen te realiseren en marktpotentieel te benutten. Met EFRO

wordt ondersteuning geboden aan ontwikkelprojecten, die op integrale wijze en door samenwerking van relevante partijen werken aan het marktpotentieel van innovaties binnen de transities ‘gezondheid’ en ‘digitaal’ en in de verbinding (crossovers) met de transities ‘duurzame energie’ en ‘circulair’. De aandacht wordt in het bijzonder gericht op initiatieven die de maatschappelijke inbedding van innovatie weten te integreren in het onderzoeks- en innovatieproces, door de verbinding te zoeken met eindgebruikers, burgers en andere belanghebbende partijen in de samenleving. De verbinding kan onder meer tot stand worden gebracht door de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen te koppelen aan living lab omgevingen en andere praktijksituaties - bijvoorbeeld op het gebied van positieve gezondheid. Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen willen bedienen.

Naast ‘usual suspects’ willen we binnen deze categorie ook aan de transities gekoppelde innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb’ers hoog op de innovatiecompetentieladder, individueel of in samenwerking. EFRO-steun wordt geboden aan mkb’ers, individueel of in samenwerking, die zich richten op de ontwikkeling van nieuwe of verbeterde producten, diensten of processen rond de transities ‘gezondheid’ en ‘digitaal’ en in de verbinding met de transities ‘duurzame energie’ en ‘circulair’ (crossovers). Bij de interventies binnen deze actie zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra.

Actie 2) Activiteiten gericht op versterking van het innovatie-ecosysteem door het verbeteren van (netwerk)verbindingen en dynamiek tussen innovatieprojecten, netwerken, kennisinstellingen en ondernemingen.

Hierbij wordt ingezet op:

- **Initiatieven met ecosysteemverbetering als hoofddoel**

gericht op het verbeteren van verbindingen tussen partijen en thema's: bijv. een project dat faciliteert dat mkb'ers die aan vergelijkbare thema's werken met elkaar in contact komen, of een pilot waarbij mkb (bijv. met een kennisinstelling) een business model ontwikkelt gericht op samenwerking aan een gezamenlijk doel.

- **Versterken en inzetten van C-EDP door:**

- pilots rond 'discoveries', waarbij mkb en andere relevante partijen samen een structuur creëren om een 'lead' op te werken tot een samenhangende activiteit;
- concrete experimenten waarbij nieuwe manieren van werken worden ontwikkeld en getest om bijvoorbeeld mkb'ers onderling, of met kennisinstellingen te verbinden, of mkb'ers te prikkelen koppelingen te maken tussen economische en maatschappelijke doelstellingen;
- faciliteren van het C-EDP, platforms en organisatie waarin de doelgroep wordt getriggerd en gefaciliteerd om opbrengsten te vertalen naar concrete initiatieven.

Actie 3) Versterking van de randvoorwaarden die nodig zijn om mkb'ers en consortia in staat te stellen kansen te benutten die voortkomen uit de transities.

Innovatief ondernemerschap:

Activiteiten gericht op het opklimmen van mkb'ers op de innovatiecompetentieladder. De inzet focust op de innovativiteit van de onderneming zelf en berust op drie principes:

1. Doelgroepdifferentiatie: 'laag op de ladder' is het instrumentarium voor mkb laagdrempelig en verleidelijk (bijvoorbeeld vouchers). 'Hoog op de ladder' kan het instrumentarium complexer zijn, met hogere eisen (bijvoorbeeld aan samenwerking of kennisdeling) en ondersteuning.

2. Ketenaanpak: het pad naar een innovatiever mkb is complex en doorgaans lang. Om een continu 'klimproces' in gang te zetten, is continuïteit en samenhang in het ondersteuningsaanbod noodzakelijk. Achterliggend principe is dat mkb niet alleen directe ondersteuning wordt geboden voor de behoefte op dat moment, maar dat er een verbinding wordt gelegd met een volgende stap en de behoefte die daaruit volgt.

3. Ondersteuning dicht bij de doelgroep: samenwerking in de ondersteuningsketen en positionering van de ondersteuning dichtbij de netwerken en (intermediaire) organisaties die met mkb werken is van groot belang.

Volgend uit deze 3 principes onderscheiden we twee soorten interventies:

- Interventies gericht op het vergroten van de innovatiecompetenties van laag innovatieve mkb'ers ('ladder laag')
- Interventies gericht op het versterken van de innovatiecapaciteit van mkb'ers die al wel op innovatiegebied actief zijn, maar nog niet structureel en waarbij innovatie geen wezenlijk onderdeel vormt van de organisatie ('ladder midden')

De interventies zijn primair gericht op het mkb en niet om intermediaire dienstverlening. Bij beide soorten interventies gaat het dus primair om interventies in de mkb-organisatie zelf. Ze vertalen zich primair in organisatorische innovaties. Het verschil zit in de opzet, positionering, duur en conditionaliteiten, conform bovengenoemde principes.

Vergroening en digitalisering vormen een integraal onderdeel van de ladder. Een innovatief en toekomstbestendig mkb is voor ons per definitie groen en digitaal.

Om de aanwas en pool van succesvolle nieuwe innovatieve ondernemingen te vergroten zien wij voor EFRO ook een rol bij het op systeemniveau versterken van de start- en scaleup dynamiek. We denken daarbij aan het ondersteunen van initiatieven gericht op het leggen van verbindingen tussen en noordelijke opschaling van de nu enigszins versnipperd opererende ondersteuningsfaciliteiten en netwerken voor innovatieve (door)starters, inclusief verbindingen met landelijke en EU-netwerken op dit terrein.

Grensoverschrijdende samenwerking:

Activiteiten die het eigen ecosysteem beter verbinden aan de ecosystemen van andere regio's in binnen- en buitenland. De instrumentenmix zet in op inbreng van kennis en competenties van buiten de regio die essentieel zijn om kansen in de eigen regio te verzilveren en het mkb te stimuleren mogelijkheden die

partijen in andere regio's hierbij bieden, beter te benutten.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Het faciliteren van ophalen van kennis en competenties van buiten de regio die essentieel zijn om kansen in de eigen regio te verzilveren.
- Mkb stimuleren mogelijkheden die partijen in andere regio's bieden, beter te benutten.

Digitalisering:

Activiteiten die digitale faciliteiten en digitale skills versterken die nodig (randvoorwaardelijk) zijn voor het nastreven van innovatie en voor een goed functionerend innovatie-ecosysteem.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Initiatieven, vooral in de vorm van peer exchange and peer learning, gericht op het vergroten van de digitale competenties in het mkb en bijdragen aan innovatief ondernemerschap, het opklimmen van mkb'ers op de 'innovatiecompetentieladder' of aan verbindingen en openheid in het innovatie-ecosysteem.
- Het stimuleren van projecten en (organisatieontwikkelings)programma's gericht op digitalisering en disruptieve technologieën gekoppeld aan innovatie, waarbij mkb de expertise kan vergroten en vernieuwing op dit vlak kan inbedden in de organisatie.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe 'Do no significant harm'. De analyse op het DNSH-beginsel is uitgevoerd door externe deskundigen voor de vier NLse EFRO-programma's gezamenlijk. De rapportage is opgenomen als bijlage bij dit programma. Deze analyse is door hen uitgevoerd op het niveau van de specifieke voorziene acties / actielijnen / projectsoorten in de vier individuele programmadocumenten. Deze structuur en aanpak is te herkennen in de rapportage als bijlage. Slechts ten behoeve van die rapportage is de uitwerking van de uitgevoerde detailanalyse gecomprimeerd tot de tabellen per SD. Uit deze toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve

impact op het milieu hebben.

Onder deze SD kunnen begunstigden gebruik maken van vereenvoudigde kostenopties, zoals beschreven in aanhangsel 1 van dit programma.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Het regionale mkb is de belangrijkste doelgroep. Kennis- en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Wij zetten met dit programma in op projecten waarin mkb'ers samen en mkb'ers samen met kennisinstellingen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van het project, met inachtneming van artikel 5 van de EFRO verordening.

Wij zien ook een rol voor partijen in het maatschappelijk middenveld. De instrumenten worden zo ingericht dat zowel 'usual' als 'unusual suspects' betrokken worden.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

In dit EFRO programma is grensoverschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Stimuleren en faciliteren van de participatie van regionale partners aan internationale consortia en andersom;
- Stimuleren en faciliteren van het mkb en andere doelgroepen om deel te nemen aan internationale consortia gericht op het benutten innovatiekansen

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. Op het terrein van gezondheid bijvoorbeeld wordt geparticipeerd in het EIT Health programma en is er een sterke relatie met Oostenrijk (Wenen).

NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht. Zo is er op het thema gezondheid reeds een sterke samenwerking in de grensregio met Noord-Duitsland (Oldenburg).

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe programma).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

Binnen deze SD wordt EFRO ingezet in de vorm van subsidie. De laatste stappen in de innovatieketen tot aan marktintroductie (hogere TRL's) zijn vaak tijdrovend, prijzig en de risico's zijn groot in verhouding tot de schaal van mkb'ers. Subsidies zijn hier het instrument om in investeringsbehoeften te voorzien.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt dan ook niet voor de hand. Mocht er toch sprake zijn van netto inkomsten worden die cf. de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies verrekend. Waar opportuun zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten (zoals NOM, FOM, Investeringsfonds Groningen en het MKB fonds Drenthe) gecombineerd kunnen worden.

Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht zal geven in de vraag naar inzet van financiële instrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes. De uitkomsten van het onderzoek volgen eind 2022 en worden bij evaluaties van het programma betrokken. Hierbij wordt bezien of inzet van financiële instrumenten opportuun is.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	26,00	350,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	11,00	134,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	16,00	216,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer	RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	1,00	17,00

			ontwikkeld							
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	PS03	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de digitale transitie	Innovatietrajecten	1,00	16,00		
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	PS04	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de gezondheidstransitie	Innovatietrajecten	1,00	12,00		
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	PS05	Aantal samenwerkingen gericht op de verbetering van het innovatie-ecosysteem	Samenwerkingen	2,00	42,00		
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	78,00	1.029,00		
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	31,00	394,00		
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	46,00	635,00		
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	3,00	50,00		
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	PS03	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de digitale transitie	Innovatietrajecten	3,00	48,00		
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	PS04	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de gezondheidstransitie	Innovatietrajecten	2,00	36,00		
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	PS05	Aantal samenwerkingen gericht op de verbetering van het innovatie-ecosysteem	Samenwerkingen	6,00	124,00		

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	13.769.770,00	monitoringsysteem programma	

1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	29,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR04	Kmo's die innovatie op het gebied van marketing of bedrijfsorganisatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	239,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR05	Kmo's die intern innoveren	ondernemingen	0,00	2021	256,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	26.533.667,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	84,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCR04	Kmo's die innovatie op het gebied	ondernemingen	0,00	2021	703,00	monitoringsysteem programma	

					van marketing of bedrijfsorganisatie introduceren						
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	RCR05	Kmo's die intern innoveren	ondernemingen	0,00	2021	753,00	monitoringsysteem programma	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	010. Onderzoek en innovatie in kmo's, waaronder netwerkactiviteiten	2.088.507,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	013. Digitalisering van kleine en middelgrote ondernemingen (met inbegrip van e-commerce, e-business en genetwerkte bedrijfsprocessen, digitale innovatiehubs, levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT, b2b)	1.856.451,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	021. Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	4.269.833,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	232.056,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoekinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	4.873.179,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	1.392.337,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	997.839,00
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	997.841,00

1	RSO1.1	EFRO	Transitie	010. Onderzoek en innovatie in kmo's, waaronder netwerkactiviteiten	6.137.142,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	013. Digitalisering van kleine en middelgrote ondernemingen (met inbegrip van e-commerce, e-business en genetwerkte bedrijfsprocessen, digitale innovatiehubs, levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT, b2b)	5.455.237,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	021. Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	12.547.044,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	681.905,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	14.319.997,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	4.091.428,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	2.932.190,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	2.932.190,00
1	RSO1.1	Totaal			65.805.176,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	01. Subsidie	16.708.043,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	01. Subsidie	49.097.133,00
1	RSO1.1	Totaal			65.805.176,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	16.708.043,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	49.097.133,00

1	RSO1.1	Totaal			65.805.176,00
---	--------	--------	--	--	---------------

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
------------	-------------------------	-------	----------------	------	-----------------

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.1	EFRO	Meer ontwikkeld	03. Genderneutraal	16.708.043,00
1	RSO1.1	EFRO	Transitie	03. Genderneutraal	49.097.133,00
1	RSO1.1	Totaal			65.805.176,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap (EFRO)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Ofschoon de inzet op ‘human capital’ wordt gepleegd vanuit een afzonderlijke specifieke doelstelling, is dit zoals in hoofdstuk 1.1 is uiteengezet, een integraal onderdeel van de interventielogica van dit programma, in nauwe samenhang met de andere doelstellingen in het programma.

Acties richten zich op de ontwikkeling van human capital om zodoende beter in staat te zijn om op verschillende niveaus effectief samen te werken aan innovatievraagstukken rondom de vier transities uit de RIS3. Dit betekent inzet op het verbeteren van vaardigheden voor het leggen van verbanden, het samenwerken over grenzen van landen, instituten, clusters en sectoren heen en het combineren en toepassen van verschillende vormen van kennis, creativiteit, flexibiliteit en toepassingsvaardigheden. Deze interventies zijn nodig om de stap van ‘discoveries’ naar ‘nieuwe sterkten’ rond de RIS3-transities succesvol te kunnen zetten.

De inzet op human capital ontwikkeling wordt uitgewerkt in verschillende soorten interventies:

- Problemen/uitdagingen rond innovatie in het mkb oplossen via de inzet van studenten (MBO/HBO/WO) bij bedrijven. Het mes snijdt aan twee kanten: bedrijven halen kennis in huis en studenten doen in praktijksituaties op een actieve manier ervaring op;
- Stimulering van human capital-ontwikkeling in het mkb die op alle niveaus tot de competenties leidt die nodig zijn voor innovatie. Daarbij gaat het niet alleen om kennis op zich, maar capaciteit om deze kennis te verbinden en toe te passen, creativiteit en flexibiliteit. Daarvoor is zowel het stimuleren van samenwerking om tot een gezamenlijk en regionaal langetermijnperspectief op human-capitalontwikkeling te komen van belang, als het ondernemen van gezamenlijke initiatieven en experimenten als onderdeel van de geïntegreerde aanpak rond innovatief ondernemerschap;
- Stimulering van laagdrempelige initiatieven en faciliteiten die interacties tussen het mkb en kennis- en onderzoeksinstituten bevorderen. Enerzijds via experticeentra voor leven lang leren, innovatiehubs en andere kennisapplicatie-omgevingen. Anderzijds door inzet van lectoren en practoren, die tevens een rol kunnen spelen in het C-EDP.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe ‘Do no significant harm’. De analyse op het DNSH-beginsel is uitgevoerd door externe

deskundigen voor de vier Nederlandse EFRO-programma's gezamenlijk. De rapportage is opgenomen als bijlage bij dit programma. Deze analyse is door hen uitgevoerd op het niveau van de specifieke voorziene acties / actielijnen / projectsoorten in de vier individuele programmadocumenten. Deze structuur en aanpak is te herkennen in de rapportage als bijlage. Slechts ten behoeve van die rapportage is de uitwerking van de uitgevoerde detailanalyse gecomprimeerd tot de tabellen per SD. Uit deze toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben.

Onder deze SD kunnen begunstigden gebruik maken van vereenvoudigde kostenopties, zoals beschreven in aanhangsel 1 van dit programma.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Het regionale mkb is de belangrijkste doelgroep. Kennis- en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken. Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen meedoen.

Wij richten de instrumenten zo in dat naast 'usual' ook 'unusual suspects' betrokken worden bij het programma.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

In dit EFRO programma is grensoverschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt, zie ook SD 1.1, actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe partnerschappen uit voort komen, naast de bestaande samenwerkingen.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Stimuleren en faciliteren van de participatie van regionale partners aan internationale consortia en andersom;
- Stimuleren en faciliteren van kennisinstellingen, mkb en andere doelgroepen om deel te nemen aan internationale consortia gericht op het benutten innovatiekansen.

Op dit thema, 'skills voor slimme specialisatie', wordt vanuit NNL samengewerkt met regio's uit met name Zweden en Finland in het INTERREG Europe programma. Daarnaast is NNL actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, het North Sea Programma en North West Europe programma).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

Binnen deze SD worden de middelen ingezet in de vorm van subsidie. Bij het ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële overgang en ondernemerschap gaat het om innovatiebevordering op (enige) afstand tot de markt is inzet van subsidies de geëigende vorm van ondersteuning. Naar zijn aard is er deze investeringen geen sprake is van netto-inkomsten of anders gesteld direct vooruitzicht op rendement op die investeringen ontbreekt. Indien er toch sprake is van netto inkomsten worden die conform de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies verrekend. Naar zijn aard is ondersteuning in de vorm van financieringsinstrumenten niet opportuun.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	3,00	38,00
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	3,00	38,00
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO16	Deelnames van institutionele belanghebbenden aan een ondernemingsgezind ontdekkingsproces	deelnames van institutionele belanghebbenden	2,00	28,00
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	3,00	38,00
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	10,00	114,00
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	10,00	114,00
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	RCO16	Deelnames van institutionele belanghebbenden aan een ondernemingsgezind ontdekkingsproces	deelnames van institutionele belanghebbenden	7,00	86,00
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	10,00	114,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	417.701,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR97	Ondersteunde leerplaatsen in kmo's	personen	0,00	2021	21,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	818.286,00	monitoringsysteem programma	
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	RCR97	Ondersteunde leerplaatsen in kmo's	personen	0,00	2021	71,00	monitoringsysteem programma	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	1.856.449,00

1	RSO1.4	EFRO	Transitie	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	5.455.237,00
1	RSO1.4	Totaal			7.311.686,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	01. Subsidie	1.856.449,00
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	01. Subsidie	5.455.237,00
1	RSO1.4	Totaal			7.311.686,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	1.856.449,00
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	5.455.237,00
1	RSO1.4	Totaal			7.311.686,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
------------	-------------------------	-------	----------------	------	-----------------

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	RSO1.4	EFRO	Meer ontwikkeld	03. Genderneutraal	1.856.449,00
1	RSO1.4	EFRO	Transitie	03. Genderneutraal	5.455.237,00
1	RSO1.4	Totaal			7.311.686,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1. Prioriteit: 2. Een groener en innovatiever Noord-Nederland

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria (EFRO)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

NNL is, mede door de gaswinning, een grote energieproducent en kent relatief veel (energie-intensieve) industrie. NNL is voor werkgelegenheid en verdienvermogen nog sterk afhankelijk van de fossiele industrie. Ook de in NNL aanwezige kennis en expertise is van grote economische en maatschappelijke waarde. Samen met de maatschappelijke gevolgen van de aardbevingen en de aankondiging van de sluiting van de gaskraan geeft dit in NNL urgentie en noodzaak voor de energietransitie. NNL moet de uitstoot van broeikasgassen drastisch verminderen en haar aan de energiesector verbonden competenties op een andere manier zien te benutten en te investeren in een nieuw economisch perspectief. Er moeten nieuwe verdienmodellen ontwikkeld worden op basis van onderscheidend vermogen en nieuwe sterkten. Met het EFRO willen we de urgentie aangrijpen om de innovatiekansen te benutten die de energietransitie biedt.

De acties zijn gericht op het ontwikkelen van innovatiekansen voor NNL, gekoppeld aan de productie van duurzame energie, onder andere gerelateerd aan:

- de productie van duurzame energie, die weinig ruimte vraagt, te combineren is met ander ruimtegebruik en ruimtelijk inpasbaar is.

De productie van duurzame energie gaat veelal gepaard met maatschappelijk dynamiek rondom ruimtelijke inpassing, NIMBY en maatschappelijke betrokkenheid/eigendom. Ook hier liggen innovatiekansen voor consortia van bedrijven, kennis- en onderwijs instellingen en coöperaties van inwoners en bedrijven. Het benutten van die kansen door deze gemeenschappen is belangrijk met het oog op acceptatie, ontwikkeling en implementatie van innovaties op het terrein van duurzame energieopwekking;

- ruimtelijk economische elementen die in NNL relatief veel aanwezig zijn, zoals biomassa (organische stoffen uit de landbouw), water en aardwarmtebronnen;

- de mede door de gaswinning sterk ontwikkelde energie-infrastructuur en daaraan gerelateerde kennis en kunde: NNL heeft de competenties in huis om door innovatiekansen uit de transitie te verzilveren. Het ecosysteem bestaat uit partijen met ruime ervaring en met een brede kennis. Het gaat om partijen met roots in de fossiele sector, bedrijven in de agro-industriële sector, wetenschappers die actief zijn bij de verschillende kennisinstellingen en mensen die als onderzoeker, ondernemer of specialist actief zijn bij innovatieve bedrijven op het gebied van duurzaamheid of digitalisering;
- het, door de gaswinning, in NNL aanwezige geavanceerde ecosysteem van producenten, transporteurs en grootschalige gebruikers, een dienstverlenende sector daaromheen en een sterke verbinding met de onderwijs en kennisinstellingen (New Energy Coalition). Dit is een sterke basis voor innovatie en ontwikkeling van duurzame gassen als groene waterstof, zoals te zien is aan Hydrogen valley, HEAVENN en EnTranCe;
- de sterke kennisinfrastructuur in NNL die gericht is op samenwerking tussen de verschillende instituten (Universiteit van het Noorden). Kennis wordt gedeeld tussen instellingen en op campussen door de gehele regio (Drachten, Groningen, Leeuwarden, Emmen);
- de ijlheid en relatief dunbevolktheid van het gebied en het relatief laag inkomensniveau. Dit geeft in NNL een extra uitdaging voor de financiering van de energietransitie, omdat businesscases voor grootschalige uitrol in dunbevolkte gebieden moeilijker rondgemaakt worden en de energiekosten een relatief groot deel uitmaken van het besteedbare inkomen van de inwoners (hoge energiequote);
- draagvlak. Er ligt een innovatieopgave voor de ontwikkeling van energietechnieken met een breed maatschappelijk draagvlak. Huidige technieken hebben te maken met weerstand, omdat ze afbreuk doen aan ruimtelijke kwaliteit, geur- of geluidshinder opleveren of ten koste gaan van de biodiversiteit.

Binnen SD 2.ii zetten we met EFRO in op het stimuleren van innovaties die inspelen op de bovengenoemde aspecten. In hoofdlijnen onderscheiden we hierbij twee soorten interventies:

Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen.

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia gericht op het benutten kansen op het gebied van het opwekken van duurzame energie. Met EFRO willen we deze consortia, die vanuit een integrale visie, op duurzame energie en de betrokkenheid van stakeholders, werken aan het benutten van kansen, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie. Soms is het verdienmodel duidelijk. Soms is dat nog niet het geval of nog niet helemaal. Soms is het creëren van een volledige waardeketen nodig om verdienmodellen te realiseren en marktpotentieel te benutten. Met EFRO wordt ondersteuning geboden aan ontwikkelprojecten, die op integrale wijze en door samenwerking van relevante partijen werken aan het marktpotentieel van innovaties rond het opwekken van duurzame energie. De aandacht wordt in het bijzonder gericht op initiatieven die de maatschappelijke inbedding van innovatie weten te integreren in het onderzoeks- en innovatieproces, door de verbinding te zoeken met eindgebruikers, burgers en andere belanghebbende partijen in de samenleving. De verbinding kan onder meer tot stand worden gebracht door de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen te koppelen aan living lab omgevingen en andere praktijksituaties bij het opwekken van duurzame energie.

Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen ("open challenges") willen bedienen. Naast 'usual suspects' willen we binnen deze categorie ook innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb'ers hoog op de 'ladder', individueel of in samenwerking, op het vlak van duurzame energie. EFRO-ondersteuning wordt geboden aan mkb'ers, individueel of in samenwerking, die zich richten op de ontwikkeling van nieuwe of verbeterde producten, diensten of processen rond het opwekken van duurzame energie. Bij de interventies binnen deze actie zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra.

Bij de valorisatie van innovaties gaat het, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.

In de uitvoering van het EFRO-programma wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii (hernieuwbare energie), SD 2.iii (slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau) en SD 2.vi (het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie) en de transities in BD 1 ('crossovers'). Initiatieven die

acties binnen meerdere SD's combineren krijgen specifieke aandacht.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe 'Do no significant harm'. De analyse op het DNSH-beginsel is uitgevoerd door externe deskundigen voor de vier Nederlandse EFRO-programma's gezamenlijk. De rapportage is opgenomen als bijlage bij dit programma. Deze analyse is door hen uitgevoerd op het niveau van de specifieke voorziene acties / actielijnen / projectsoorten in de vier individuele programmadocumenten. Deze structuur en aanpak is te herkennen in de rapportage als bijlage. Slechts ten behoeve van die rapportage is de uitwerking van de uitgevoerde detailanalyse gecomprimeerd tot de tabellen per SD. Uit deze toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben.

Door het stimuleren van innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties draagt het programma binnen SD 2.ii indirect bij aan verbetering van de luchtkwaliteit op de middellange termijn.

Onder deze SD kunnen begunstigen gebruik maken van vereenvoudigde kostenopties, zoals beschreven in aanhangsel 1 van dit programma.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Het regionale mkb dat actief is in of gerelateerd is aan de energietransitie, is de belangrijkste doelgroep. Kennis en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van een project, met inachtneming van artikel 5 van de EFRO verordening.

Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen meedoen. Een hoge participatie van energiecoöperaties, bedrijvenverenigingen en andere not-for-profit instellingen in het programma is belangrijk bij de ontwikkeling, acceptatie en introductie van innovaties. Wij richten de instrumenten zo in dat naast

‘usual’ ook ‘unusual suspects’ betrokken worden bij het programma.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

In dit EFRO programma is regio overschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt (zie ook SD 1.i) actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Stimuleren en faciliteren van de participatie van regionale partners aan internationale consortia en andersom;

- Stimuleren en faciliteren van het mkb en andere doelgroepen om deel te nemen aan internationale consortia gericht op het benutten innovatiekansen

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. Hierbij kan bijvoorbeeld voortgeborduurd worden op de samenwerking binnen de Smart Specialisation Platforms, waar onder andere op het vlak van Waterstof wordt samengewerkt met bijvoorbeeld Frankrijk (Normandië) en Spanje (Aragon).

NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht, waaronder op het terrein van energie.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

Binnen deze SD wordt EFRO ingezet in de vorm van subsidie. De laatste stappen in de innovatieketen tot aan marktintroductie (hogere TRL's) zijn vaak tijdrovend, prijzig en de risico's zijn groot in verhouding tot de schaal van mkb'ers. Subsidies zijn hier het instrument om in investeringsbehoeften te voorzien.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt dan ook niet voor de hand. Mocht er toch sprake zijn van netto inkomsten worden die cf. de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies verrekend. Waar opportuun zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten (zoals NOM, FOM, Investeringsfonds Groningen en het MKB fonds Drenthe) gecombineerd kunnen worden.

Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht zal geven in de vraag naar inzet van financiële instrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes. De uitkomsten van het onderzoek volgen eind 2022 en worden bij evaluaties van het programma betrokken. Hierbij wordt bezien of inzet van financiële instrumenten opportuun is.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	1,00	12,00
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	1,00	12,00
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO22	Bijkomende productiecapaciteit voor hernieuwbare energie (waarvan: elektriciteit, thermisch)	MW	0,00	3,00
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO97	Ondersteunde hernieuwbare-energiegemeenschappen	hernieuwbare-energiegemeenschappen	0,00	1,00
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Innovatietrajecten	1,00	10,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	3,00	35,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	3,00	35,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	RCO22	Bijkomende productiecapaciteit voor hernieuwbare energie (waarvan: elektriciteit, thermisch)	MW	1,00	9,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	RCO97	Ondersteunde hernieuwbare-energiegemeenschappen	hernieuwbare-energiegemeenschappen	0,00	4,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Innovatietrajecten	3,00	30,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
------------	-------------------------	-------	----------------	----	-----------	-------------	-------------------------------	----------------	---------------------	--------------	-------------

2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	2.074.184,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	12,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR32	Extra operationeel vermogen geïnstalleerd voor hernieuwbare energie	MW	0,00	2021	1,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	4.029.082,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie	ondernemingen	0,00	2021	35,00	monitoringsysteem programma	

					introduceren						
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	RCR32	Extra operationeel vermogen geïnstalleerd voor hernieuwbare energie	MW	0,00	2021	3,00	monitoringsysteem programma	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	1.969.163,00
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	049. Hernieuwbare energie: biomassa	262.555,00
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	052. Overige vormen van hernieuwbare energie (waaronder geothermische energie)	393.832,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	5.786.448,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	049. Hernieuwbare energie: biomassa	771.526,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	052. Overige vormen van hernieuwbare energie (waaronder geothermische energie)	1.157.290,00
2	RSO2.2	Totaal			10.340.814,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
------------	-------------------------	-------	----------------	------	-----------------

2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	01. Subsidie	2.625.550,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	01. Subsidie	7.715.264,00
2	RSO2.2	Totaal			10.340.814,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	2.625.550,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	7.715.264,00
2	RSO2.2	Totaal			10.340.814,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
------------	-------------------------	-------	----------------	------	-----------------

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.2	EFRO	Meer ontwikkeld	03. Genderneutraal	2.625.550,00
2	RSO2.2	EFRO	Transitie	03. Genderneutraal	7.715.264,00
2	RSO2.2	Totaal			10.340.814,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E (EFRO)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

NNL heeft een uitstekende uitgangspositie om kansen die voortkomen uit de transitie naar duurzame energie te vinden en te verzilveren. Ruimtelijk gezien, maar ook infrastructuur en qua kennis en ervaring. Noord-Nederland heeft een goede voedingsbodem voor innovaties op het gebied van energie. Er is veel duurzame productie, er wordt geïnvesteerd in de infrastructuur, er zijn technische uitdagingen om energie veilig, tijdig, betaalbaar en betrouwbaar beschikbaar te maken zowel binnen de regio als naar buiten. NNL moet de uitstoot van broeikasgassen drastisch verminderen en haar aan de energiesector verbonden competenties op een andere manier zien te benutten en te investeren in een nieuw economisch perspectief. Er moeten nieuwe verdienmodellen ontwikkeld worden op basis van onderscheidend vermogen en nieuwe sterkten. Met het EFRO willen we de urgentie aangrijpen om de innovatiekansen te benutten die de energietransitie biedt.

De acties zijn gericht op het ontwikkelen van de kansen voor NNL voor de ontwikkeling van slimme energiesystemen, netwerken en opslag van duurzame energie, onder andere gerelateerd aan:

- het efficiënt en effectief opslaan, converteren, inzetten en transporteren van duurzame energie, zodat duurzame energie tijdig en in voldoende mate beschikbaar is voor gebruikers.

NNL heeft mede door de gaswinning een sterk ontwikkelde energie-infrastructuur en daaraan gerelateerde kennis en kunde. NNL kan de bestaande energie-infrastructuur na aanpassingen inzetten voor het transporteren en opslag van nieuwe energiedragers, zoals groene waterstof. Deze uitgangspositie geeft NNL specifieke kansen

Nieuwe productielocaties van duurzame energie gaan vaak gepaard met hoge aansluitkosten vanwege de perifere ligging van die energielocaties. Door congestie op het elektriciteitsnet is aansluiting soms überhaupt een issue. Er is in NNL een grote behoefte aan en noodzaak voor innovatie oplossingen voor buffering en opslag van energie en innovatie in energiesystemen. Mede daarom heeft NNL forse ambities op bijvoorbeeld het terrein van groene waterstof. Ook is er vanwege fluctuerende energieproductie (zon en wind) behoefte aan technologie en businessmodellen om aanbod en vraag in balans te houden en

het systeem betrouwbaar te houden, wat op basis van bestaande technologie nog niet voldoende mogelijk is en waar dus innovatie voor nodig is.

- slimme energiesystemen op basis van data en digitale technologie.

Digitalisering is een belangrijke enabler voor het toekomstige, op hernieuwbare bronnen gebaseerde, energiesysteem met intelligente energienetwerken, het efficiënter benutten van bestaande infrastructuur en het mogelijk maken van nieuwe businessmodellen. O.a. sensoren, data en algoritmen worden steeds belangrijker in de energieproductie, distributie en dienstverlening, in het balanceren van vraag en aanbod en de administratieve afhandeling.

Ook in de energie-intensieve procesindustrie en gebouwde omgeving worden digitalisering, sensoren en data steeds belangrijker om zicht te krijgen op het energiegebruik in het productieproces en om besparingskansen te identificeren. Wij willen energie-intensieve bedrijven faciliteren om via dataverzameling en -interpretatie productieprocessen anders in te richten en zo energiebesparing en CO2-reductie te versnellen. Dit doen we door het stimuleren van pilots waarbij er gebruik wordt gemaakt van blockchaintechnologie, data, peer to peer smart grids, cybersecurity, real time energy pricing, internet of things, Vehicle to Grid (V2G), etc.

Binnen SD 2.iii zetten we EFRO in op het stimuleren van innovaties die inspelen op de bovengenoemde aspecten. In hoofdlijnen onderscheiden we hierbij twee soorten interventies:

- **Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen.**

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia gericht op het benutten kansen op het gebied van slimme energiesystemen, netwerken en opslag. Met EFRO willen we deze consortia, die vanuit een integrale visie werken aan het benutten van kansen, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie.

Soms is het verdienmodel duidelijk. Soms is dat nog niet het geval of nog niet helemaal. Soms is het creëren van een volledige waardeketen nodig om verdienmodellen te realiseren en marktpotentieel te benutten. Met EFRO wordt ondersteuning geboden aan ontwikkelprojecten, die op integrale wijze en door samenwerking van relevante partijen werken aan het marktpotentieel van innovaties rond slimme energiesystemen, netwerken en opslag. De aandacht

wordt in het bijzonder gericht op initiatieven die de maatschappelijke inbedding van innovatie weten te integreren in het onderzoeks- en innovatieproces, door de verbinding te zoeken met eindgebruikers, burgers en andere belanghebbende partijen in de samenleving. De verbinding kan onder meer tot stand worden gebracht door de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen te koppelen aan living lab omgevingen en andere praktijksituaties rondom bijvoorbeeld slimme energiesystemen.

Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen ('open challenges') willen bedienen. Naast 'usual suspects' willen we binnen deze categorie ook innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb'ers hoog op de ladder', individueel of in samenwerking, op het vlak van slimme energiesystemen. EFRO-ondersteuning wordt geboden aan mkb'ers, individueel of in samenwerking, die zich richten op de ontwikkeling van nieuwe of verbeterde producten, diensten of processen rond slimme energiesystemen, netwerken en opslag. Bij de interventies binnen deze actie zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra. Bij de valorisatie van innovaties gaat het, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.

In de uitvoering van het EFRO-programma wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii (hernieuwbare energie), SD 2.iii (slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau) en SD 2.vi (het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie) en de transities in BD 1, in het bijzonder 'van analoog naar digitaal'. Initiatieven die acties binnen meerdere SD's combineren krijgen specifieke aandacht.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe 'Do no significant harm'. De analyse op het DNSH-beginsel is uitgevoerd door externe deskundigen voor de vier Nederlandse EFRO-programma's gezamenlijk. De rapportage is opgenomen als bijlage bij dit programma. Deze analyse is door hen uitgevoerd op het niveau van de specifieke voorziene acties / actielijnen / projectsoorten in de vier individuele programmadocumenten. Deze structuur en aanpak is te herkennen in de rapportage als bijlage. Slechts ten behoeve van die rapportage is de uitwerking van de uitgevoerde detailanalyse gecomprimeerd tot de tabellen per SD. Uit deze toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben.

Door het stimuleren van innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties draagt het programma binnen SD 2.iii indirect bij aan verbetering van de

luchtkwaliteit op de middellange termijn.

Onder deze SD kunnen begunstigden gebruik maken van vereenvoudigde kostenopties, zoals beschreven in aanhangsel 1 van dit programma.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Het regionale mkb dat actief is in of gerelateerd is aan de energietransitie, is de belangrijkste doelgroep. Kennis en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van een project, met inachtneming van artikel 5 van de EFRO verordening.

Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen in consortia meedoen. Een hoge participatie van energiecoöperaties, bedrijvenverenigingen en andere not-for-profit instellingen in het programma is belangrijk bij de ontwikkeling, acceptatie en introductie van innovaties. Wij richten de instrumenten zo in dat naast 'usual' ook 'unusual suspects' betrokken worden bij het programma.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de

projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

In dit EFRO programma is regio overschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt (zie ook SD 1.i) actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Stimuleren en faciliteren van de participatie van regionale partners aan internationale consortia en andersom;
- Stimuleren en faciliteren van het mkb en andere doelgroepen om deel te nemen aan internationale consortia gericht op het benutten innovatiekansen

Hierbij zou bijvoorbeeld voortgeborduurd kunnen worden op de samenwerking bij de ontwikkeling van slimme grensoverschrijdende energiesystemen waarbij reeds wordt samengewerkt met de regio Neddersachsen.

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Neddersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht, waaronder op het terrein van energie.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

Binnen deze SD wordt EFRO ingezet in de vorm van subsidie. De laatste stappen in de innovatieketen tot aan marktintroductie (hogere TRL's) zijn vaak tijdrovend, prijzig en de risico's zijn groot in verhouding tot de schaal van mkb'ers. Subsidies zijn hier het instrument om in investeringsbehoeften te voorzien.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt dan ook niet voor de hand. Mocht er toch sprake zijn van netto inkomsten worden die cf. de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies verrekend. Waar opportuun zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten (zoals NOM, FOM, Investeringsfonds Groningen en het MKB fonds Drenthe) gecombineerd kunnen worden.

Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht zal geven in de vraag naar inzet van financiële instrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes. De uitkomsten van het onderzoek volgen eind 2022 en worden bij evaluaties van het programma betrokken. Hierbij wordt bezien of inzet van financiële instrumenten opportuun is.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	1,00	11,00
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	1,00	11,00
2	RSO2.3	EFRO	Meer	RCO23	Digitale beheerssystemen voor slimme energiesystemen	systeemcomponenten	0,00	1,00

			ontwikkeld							
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Innovatietrajecten		1,00		10,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen		3,00		34,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen		3,00		34,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	RCO23	Digitale beheerssystemen voor slimme energiesystemen	systeemcomponenten		0,00		4,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	PS02	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de energietransitie	Innovatietrajecten		3,00		30,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	2.074.184,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	11,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR34	Uitrol van projecten voor slimme	projecten	0,00	2021	2,00	monitoringsysteem programma	

					energiesystemen						
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	4.029.082,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	34,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	RCR34	Uitrol van projecten voor slimme energiesystemen	projecten	0,00	2021	8,00	monitoringsysteem programma	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	1.312.775,00
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	053. Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	1.312.774,00

2	RSO2.3	EFRO	Transitie	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	3.857.632,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	053. Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	3.857.632,00
2	RSO2.3	Totaal			10.340.813,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	01. Subsidie	2.625.549,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	01. Subsidie	7.715.264,00
2	RSO2.3	Totaal			10.340.813,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	2.625.549,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	7.715.264,00
2	RSO2.3	Totaal			10.340.813,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
------------	-------------------------	-------	----------------	------	-----------------

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.3	EFRO	Meer ontwikkeld	03. Genderneutraal	2.625.549,00
2	RSO2.3	EFRO	Transitie	03. Genderneutraal	7.715.264,00

2	RSO2.3	Totaal			10.340.813,00
---	--------	--------	--	--	---------------

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen (EFRO)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

In>NNL is een groot besef aanwezig dat onze samenleving draait op wat de aarde ons geeft. De huidige economie is een lineaire economie, waarin grondstoffen na gebruik voor het grootste deel als afval worden verwerkt. Om ook in de toekomst in welvaart te kunnen leven, is het noodzaak om wereldwijd het gebruik van grondstoffen terug te dringen en terug te winnen uit afval. In een circulaire economie staat waardecreatie centraal, gaat het om het efficiënter omgaan met het gebruik van producten, het hergebruik van materialen en afval, maar ook over de nieuwe manier van kijken hoe we met gebruik en bezit van producten omgaan in onze maatschappij.

De transitie van een lineaire naar een circulaire economie brengt grote opgaven, maar ook (economische) kansen met zich mee. Met inzet op een circulaire economie willen we de grondstoffenuitputting en afvalproblematiek verminderen en tegelijkertijd deze kansen verzilveren.

Binnen SD 2.vi zetten we met EFRO in op het stimuleren van innovaties op het gebied van circulaire economie, onder andere gerelateerd aan:

- Watertechnologie

Water is binnen de circulaire kringloop essentieel. Water is in veel productieprocessen zowel een grondstof als een reststof. Eén van de grootste uitdagingen binnen het thema water is waterkwaliteit, zodat vervuiling geen kans krijgt ecosystemen negatief te beïnvloeden. Maar ook het voorkomen van verspilling, het beter benutten van de beschikbare bronnen en het stimuleren van hergebruik zijn belangrijk.

- Hoogwaardige recycling

Terwijl in veel Europese landen de circulaire transitie zich nu nog vooral richt op minder te storten, is het in Nederland vooral de uitdaging om meer hoogwaardige recycling te realiseren en in te zetten op andere circulariteitsstrategieën, zoals hergebruik, circulair productdesign gericht op vergroten gebruiksduur, repareerbaarheid en recycleerbaarheid en het ontwikkelen van businessmodellen voor opknappen, delen en reparatie.

- Agro-industriële sector en duurzame industrie

NNL heeft een sterke en innovatieve agro-industriële sector die een rol kan spelen in de transitie als leverancier van hoogwaardige grondstoffen, zoals suikers en eiwitten én al werkt aan nieuwe teelten met een grote CO₂ opname, zoals algen. In het Triple Helix-samenwerkingsverband Chemport Europe werken de chemische en agro-industriële industrie, overheden en kennisinstellingen gezamenlijk aan een sterke propositie voor de groene basischemie, opschaling van technologie op het gebied van biobased en circulaire grondstoffen en industriële suikers.

NNL zet in op innovaties gericht op het verduurzamen en opschalen van industriële processen, markten en ketens om de afhankelijkheid van fossiele grondstoffen én de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. We willen reststromen en groene grondstoffen (zoals suikers) via chemische en biologische processen verwerken tot plastics. Hiermee dragen we bij aan reductie van CO₂ en andere broeikasgassen, stimuleren we innovatie in het mkb en ontwikkelen we de specialisaties van de Chemport-regio steeds verder.

Hierbij wordt aangesloten op kansrijke gebieden die zijn geïdentificeerd in de nationale transitieagenda's (Biomassa & Voedsel, Kunststoffen, Maakindustrie, Bouw en Consumptiegoederen) en de noordelijke grondstofstromen analyse (Chemie, Landbouw, Afval en Bouw). En daarnaast op kansrijke circulariteitsstrategieën, zoals hergebruik, circulair productdesign gericht op vergroten gebruiksduur, repareerbaarheid en recycleerbaarheid en het ontwikkelen van businessmodellen voor opknappen, delen en reparatie.

In hoofdlijnen onderscheiden we daarvoor twee soorten interventies:

- **Ontwikkeling waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen**

Het gaat hier om innovatieprojecten van consortia gericht op het benutten kansen op het gebied van circulaire economie. Met EFRO willen we deze consortia, die vanuit een integrale visie werken aan het benutten van kansen, ondersteunen bij het creëren van de ontbrekende schakels in die visie. Soms is het verdienmodel duidelijk. Soms is dat nog niet het geval of nog niet helemaal. Soms is het creëren van een volledige waardeketen nodig om verdienmodellen te realiseren en marktpotentieel te benutten. Met EFRO wordt ondersteuning geboden aan ontwikkelprojecten, die op integrale wijze en door samenwerking van relevante partijen werken aan het marktpotentieel van innovaties op het gebied van circulariteit. Thematisch kan onder andere gedacht worden aan innovaties op het gebied van biobased en circulaire grondstoffen, advanced biofuels en het verduurzamen van industriële processen. De EFRO-impuls fungeert als een steun in de rug voor een beweging naar een structurele verandering op het gebied van innovatiecapaciteit en daarnaast bijdragen aan de wereldwijde uitdagingen op het gebied van circulaire economie voor 2025 en 2030.

De aandacht wordt in het bijzonder gericht op initiatieven die de maatschappelijke inbedding van innovatie weten te integreren in het onderzoeks- en innovatieproces, door de verbinding te zoeken met eindgebruikers, burgers en andere belanghebbende partijen in de samenleving. De verbinding kan onder meer tot stand worden gebracht door de ontwikkeling van waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen te koppelen aan living lab omgevingen en andere praktijksituaties op het gebied van circulaire economie.

Het gaat hierbij om initiatieven met een meer dan gemiddelde omvang, die we primair via specifieke uitvragen ('open challenges') willen bedienen. Naast 'usual suspects' willen we binnen deze categorie ook innovatieprojecten bedienen, die ontstaan vanuit onverwachte hoek.

- **Mkb-valorisatieprojecten**

Het gaat hierbij om, doorgaans kleinere, valorisatieprojecten van mkb'ers hoog op de ladder', individueel of in samenwerking, op het vlak van circulaire economie.

EFRO-ondersteuning wordt geboden aan mkb'ers, individueel of in samenwerking, die zich richten op de ontwikkeling van nieuwe of verbeterde producten, diensten of processen op het gebied van circulariteit. Bij de interventies binnen deze actie zien we nadrukkelijk een verbinding met testfaciliteiten rond kenniscentra. Bij de valorisatie van innovaties gaat het, daar waar mogelijk, om innovatieprocessen dichtbij marktintroductie en de eerste uitrol van innovaties.

In de uitvoering van het EFRO-programma wordt de verbinding gezocht tussen SD 2.ii (hernieuwbare energie), SD 2.iii (slimme energiesystemen, netwerken

en opslag op lokaal niveau) en SD 2.vi (het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie) en de transities in BD 1. Initiatieven die acties binnen meerdere SD's combineren, krijgen specifieke aandacht.

Waar relevant, bijvoorbeeld bij initiatieven op het terrein van circulair bouwen, zullen we verbindingen stimuleren met het New European Bauhaus initiatief.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe 'Do no significant harm'. De analyse op het DNSH-beginsel is uitgevoerd door externe deskundigen voor de vier Nederlandse EFRO-programma's gezamenlijk. De rapportage is opgenomen als bijlage bij dit programma. Deze analyse is door hen uitgevoerd op het niveau van de specifieke voorziene acties / actielijnen / projectsoorten in de vier individuele programmadocumenten. Deze structuur en aanpak is te herkennen in de rapportage als bijlage. Slechts ten behoeve van die rapportage is de uitwerking van de uitgevoerde detailanalyse gecompriëerd tot de tabellen per SD. Uit deze toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben.

Door het stimuleren van innovaties en waar mogelijk eerste uitrol van die innovaties draagt het programma binnen SD 2.vi indirect bij aan verbetering van de luchtkwaliteit op de middellange termijn.

Onder deze SD kunnen begunstigden gebruik maken van vereenvoudigde kostenopties, zoals beschreven in aanhangsel 1 van dit programma.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Het regionale mkb dat actief is op het vlak van circulaire economie of daarin actief kan gaan worden, is de belangrijkste doelgroep. Kennis en onderwijsinstellingen op WO, HBO en MBO niveau zijn eveneens een belangrijke doelgroep. Het programma biedt nadrukkelijk ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin mkb en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken.

Naast mkb'ers kunnen ook grote bedrijven deelnemen, maar alleen als onderdeel van een breder consortium, waarbij deelname logisch en noodzakelijk is voor het succes van een project, met inachtneming van artikel 5 van de EFRO verordening.

Ook partijen in het maatschappelijk middenveld kunnen in consortia meedoen. Wij richten de instrumenten zo in dat naast ‘usual’ ook ‘unusual suspects’ betrokken worden bij het programma.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Wij nemen bij de uitvoering alle geldende wetgeving betreffende gelijkheid, inclusie en non-discriminatie in acht, waaronder art. 3 en 5 VEU en 10 VWEU; het Handvest van de grondrechten; de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in overeenstemming met artikel 9; en Europese wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zullen wij in de vertaling van het programma naar het instrumentarium, de selectiecriteria, de projectselectie en de governance ervoor zorgen dat initiatieven recht doen aan de principes van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Territoriale instrumenten zijn niet voorzien.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

In dit EFRO programma is regio overschrijdend werken een integraal onderdeel van de aanpak gericht op slimme specialisatie. Vanuit het programma wordt (zie ook SD 1.i) actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's en de instrumentenmix bevordert de internationale oriëntatie gericht op inbreng van kennis en competenties die noodzakelijk zijn om kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier zullen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien.

Mogelijke soorten interventies zijn:

- Stimuleren en faciliteren van de participatie van regionale partners aan internationale consortia en andersom;
- Stimuleren en faciliteren van het mkb en andere doelgroepen om deel te nemen aan internationale consortia gericht op het benutten innovatiekansen

Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking (in brede zin) en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. Hierbij zou bijvoorbeeld voortgeborduurd kunnen worden op de samenwerking binnen de Smart Specialisation Platforms, waar onder andere op het vlak van Watertechnologie wordt samengewerkt met Aragon en Centre Val de Loire.

NNL is actief betrokken bij verschillende Europese netwerken, zoals innovatienetwerk ERRIN voor Europese regio's en het S3 platform. Ook richt NNL zich op grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten zoals Nedersachsen, waarbij in het kader van Interreg A o.a. bestaande netwerken en competenties in kaart zijn gebracht, waaronder op het terrein van circulaire economie.

Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETC-programma's te bevorderen, wordt tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

Binnen deze SD wordt EFRO ingezet in de vorm van subsidie. De laatste stappen in de innovatieketen tot aan marktintroductie (hogere TRL's) zijn vaak tijdrovend, prijzig en de risico's zijn groot in verhouding tot de schaal van mkb'ers. Subsidies zijn hier het instrument om in investeringsbehoeften te voorzien.

Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en niet zozeer op verdere uitrol ervan. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt dan ook niet voor de hand. Mocht er toch sprake zijn van netto inkomsten worden die cf. de richtlijnen van de EC en de Regeling Europese EZ Subsidies verrekend. Waar opportuun zal gekeken worden of subsidies en (bestaande) financiële instrumenten (zoals NOM, FOM, Investeringsfonds Groningen en het MKB fonds Drenthe) gecombineerd kunnen worden.

Er wordt een kapitaalmarktonderzoek uitgevoerd dat inzicht zal geven in de vraag naar inzet van financiële instrumenten voor investeringsbehoeften van het mkb en of daarbij sprake is van aanbodlacunes. De uitkomsten van het onderzoek volgen eind 2022 en worden bij evaluaties van het programma betrokken.

Hierbij wordt bezien of inzet van financiële instrumenten opportuun is.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	1,00	11,00
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	1,00	11,00
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO107	Investerings in installaties voor gescheiden afvalinzameling	euro	13.499,00	135.256,00
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	PS01	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de circulaire transitie	Innovatietrajecten	1,00	10,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	3,00	34,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	3,00	34,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	RCO107	Investerings in installaties voor gescheiden afvalinzameling	euro	39.666,00	397.453,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	PS01	Aantal innovatietrajecten gekoppeld aan de circulaire transitie	Innovatietrajecten	3,00	30,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR02	Particuliere investeringen	euro	0,00	2021	2.137.038,00	monitoringsysteem	

					voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)					programma	
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	11,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR48	Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof	ton/jaar	0,00	2021	338,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	4.151.176,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	34,00	monitoringsysteem programma	
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	RCR48	Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof	ton/jaar	0,00	2021	994,00	monitoringsysteem programma	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	1.352.556,00
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	1.352.556,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	3.974.530,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	3.974.529,00
2	RSO2.6	Totaal			10.654.171,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	01. Subsidie	2.705.112,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	01. Subsidie	7.949.059,00
2	RSO2.6	Totaal			10.654.171,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	2.705.112,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	7.949.059,00
2	RSO2.6	Totaal			10.654.171,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
------------	-------------------------	-------	----------------	------	-----------------

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	RSO2.6	EFRO	Meer ontwikkeld	03. Genderneutraal	2.705.112,00
2	RSO2.6	EFRO	Transitie	03. Genderneutraal	7.949.059,00
2	RSO2.6	Totaal			10.654.171,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.2. Prioriteiten technische bijstand

3. Financieringsplan

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt g), i), ii) en iii), artikel 112, leden 1, 2 en 3, en de artikelen 14 en 26 van de GB-verordening

3.1. Overdrachten en bijdragen (1)

Referentie: Artikelen 14, 26 en 27, van de GB-verordening

Programmawijziging in verband met	☐ bijdrage aan InvestEU
	☐ overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer
	☐ overdracht tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen

(1) Alleen van toepassing op programmawijzigingen overeenkomstig de artikelen 14 en 26, met uitzondering van aanvullende overdrachten naar het JTF overeenkomstig artikel 27 van de GB-verordening. De overdrachten hebben geen invloed op de jaarlijkse verdeling van financiële toewijzingen op MFK-niveau voor een lidstaat.

Tabel 15 A: Bijdragen aan InvestEU* (verdeling per jaar)

Bijdrage van		Bijdrage tot	Uitsplitsing per jaar							
Fonds	Regiocategorie	InvestEU-venster	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

* Voor elk nieuw bijdrageverzoek worden in een programmawijziging de totale bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Tabel 15 B: Bijdragen aan InvestEU* (samenvatting)

Fonds	Regiocategorie	Duurzame infrastructuur a)	Innovatie en digitalisering b)	Kleine of middelgrote onderneming c)	Sociale investeringen en vaardigheden d)	Totaal (e)=(a)+(b)+(c)+(d)
Totaal						

* Cumulatieve bedragen voor alle bijdragen die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw bijdrageverzoek worden in een programmawijziging de totale bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Motivering, rekening houdend met de wijze waarop deze bedragen bijdragen tot de verwezenlijking van de in het programma geselecteerde beleidsdoelstellingen overeenkomstig artikel 10, lid 1, van de InvestEU-verordening

--

Tabel 16 A: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van		Overdrachten naar	Uitsplitsing per jaar							
Fonds	Regiocategorie	Instrument	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

Tabel 16 B: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer* (samenvatting)

Fonds	Regiocategorie	Totaal
Totaal		

* Cumulatieve bedragen voor alle overdrachten die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw overdrachtverzoek worden in een programmawijziging de totale overgedragen bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer - Motivering

--

Tabel 17 A: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van		Overdrachten naar		Uitsplitsing per jaar							
Fonds	Regiocategorie	Fonds	Regiocategorie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

* Overdracht naar andere programma's. Overdrachten tussen EFRO en ESF+ mogen alleen binnen dezelfde regiocategorie gebeuren.

Tabel 17 B: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (samenvatting)

	EFRO			ESF+			CF	EFMZVA	AMIF	ISF	BMVI	Totaal
	Meer ontwikkeld	Transitie	Minder ontwikkeld	Meer ontwikkeld	Transitie	Minder ontwikkeld						
Totaal												

* Cumulatieve bedragen voor alle overdrachten die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw overdrachtverzoek worden in een programmawijziging de totale overgedragen bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Overdrachten tussen fondsen in gedeeld beheer, met inbegrip van fondsen voor het cohesiebeleid - Motivering

--

3.2. JTF: toewijzing in het programma en overdrachten (1)

3.3. Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie

Tabel 19 A: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, binnen het programma (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van	Overdrachten naar	Uitsplitsing per jaar			
		2025	2026	2027	Totaal
Regiocategorie*	Regiocategorie*				

* Alleen van toepassing op het EFRO en het ESF+.

Tabel 19 B: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, naar andere programma's (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van	Overdrachten naar	Uitsplitsing per jaar			
		2025	2026	2027	Totaal
Regiocategorie*	Regiocategorie*				

* Alleen van toepassing op het EFRO en het ESF+.

3.4. Terugboekingen (1)

Tabel 20A: Terugboekingen (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van	Overdrachten naar		Uitsplitsing per jaar							
InvestEU of ander EU-instrument	Fonds	Regiocategorie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

(1) Alleen van toepassing op programmawijzigingen voor middelen die zijn teruggeboekt van andere instrumenten van de Unie, met inbegrip van elementen van het AMIF, het ISF en het BMVI, in direct of indirect beheer, of van InvestEU.

Tabel 20B: Terugboekingen* (samenvatting)

Van	Aan						
InvestEU / instrument	EFRO			ESF+			Cohesiefonds
	Meer ontwikkeld	Transitie	Ontwikkeld	Meer ontwikkeld	Transitie	Ontwikkeld	

* Cumulatieve bedragen voor alle overdrachten die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw overdrachtverzoek worden in een programmawijziging de totale overgedragen bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

3.5. Financiële toewijzingen per jaar

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt g), i), van de GB-verordening, en de artikelen 3, 4 en 7 van de JTF-verordening

Tabel 10: Financiële toewijzingen per jaar

Fonds	Regiocategorie	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Totaal
							Financiële toewijzing zonder flexibiliteitsbedrag	Flexibiliteitsbedrag	Financiële toewijzing zonder flexibiliteitsbedrag	Flexibiliteitsbedrag	
EFRO*	Meer ontwikkeld	0,00	4.688.659,00	4.764.122,00	4.841.119,00	4.919.656,00	2.038.415,00	2.038.414,00	2.079.270,00	2.079.270,00	27.448.925,00
EFRO*	Transitie	0,00	13.777.778,00	13.999.528,00	14.225.788,00	14.456.572,00	5.989.948,00	5.989.948,00	6.110.003,00	6.110.003,00	80.659.568,00
Totaal EFRO		0,00	18.466.437,00	18.763.650,00	19.066.907,00	19.376.228,00	8.028.363,00	8.028.362,00	8.189.273,00	8.189.273,00	108.108.493,00
Totaal		0,00	18.466.437,00	18.763.650,00	19.066.907,00	19.376.228,00	8.028.363,00	8.028.362,00	8.189.273,00	8.189.273,00	108.108.493,00

* Bedragen na de aanvullende overdracht naar het JTF

3.6. Totale financiële toewijzingen per fonds en nationale medefinanciering

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt g), ii), artikel 22, lid 6, en artikel 36 van de GB-verordening

Overdracht naar doelstelling “Investeren in werkgelegenheid en groei”: programma's die gebruikmaken van technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5, GB-verordening, overeenkomstig de keuze die is gemaakt in de partnerschapsovereenkomst

Tabel 11: Totaal financiële toewijzingen per fonds en nationale bijdrage

Specifieke beleids-/JTF-doelstelling nummer of technische bijstand	Prioriteit	Grondslag voor berekening van de steun van de Unie	Fonds	Regiocategorie*	Uniebijdrage (a)=(b)+(c)+(i)+(j)	Uitsplitsing van EU-bijdrage				Nationale bijdrage (d)=(e)+(f)	Indicatieve uitsplitsing van de nationale bijdrage		Totaal (g)=(a)+(d)	Medefinancieringspercentage (h)=(a)/(g)
						EU-bijdrage		Flexibiliteitsbedrag			Publiek (e)	Particulier (f)		
						zonder technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt b)	voor technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt c)	zonder technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt i)	voor technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt j)					
1	1	Totaal	EFRO	Meer ontwikkeld	19.214.248,00	15.779.585,00	552.284,00	2.784.907,00	97.472,00	29.049.009,00	14.861.538,00	14.187.471,00	48.263.257,00	39,8113372249%
1	1	Totaal	EFRO	Transitie	56.461.698,00	46.368.827,00	1.622.905,00	8.183.543,00	286.423,00	56.613.232,00	29.261.280,00	27.351.952,00	113.074.930,00	49,9329939890%
2	2	Totaal	EFRO	Meer ontwikkeld	8.234.677,00	6.762.679,00	236.693,00	1.193.532,00	41.773,00	14.201.835,00	7.916.429,00	6.285.406,00	22.436.512,00	36,7021264268%
2	2	Totaal	EFRO	Transitie	24.197.870,00	19.872.355,00	695.530,00	3.507.232,00	122.753,00	26.198.128,00	13.988.788,00	12.209.340,00	50.395.998,00	48,0154594815%
Totaal			EFRO	Meer ontwikkeld	27.448.925,00	22.542.264,00	788.977,00	3.978.439,00	139.245,00	43.250.844,00	22.777.967,00	20.472.877,00	70.699.769,00	38,8246318033%
Totaal			EFRO	Transitie	80.659.568,00	66.241.182,00	2.318.435,00	11.690.775,00	409.176,00	82.811.360,00	43.250.068,00	39.561.292,00	163.470.928,00	49,3418426058%
Algemeen totaal					108.108.493,00	88.783.446,00	3.107.412,00	15.669.214,00	548.421,00	126.062.204,00	66.028.035,00	60.034.169,00	234.170.697,00	46,1665333814%

* Voor EFRO en ESF+: minder ontwikkeld, overgang en meer ontwikkeld en, in voorkomend geval, speciale toewijzing voor ultraperifere en noordelijke dunbevolkte regio's. Voor het Cohesiefonds: niet van toepassing. Voor technische bijstand hangt de toepassing van regiocategorieën af van de selectie van het fonds.

** Geef de totale JTF-middelen aan, met inbegrip van de aanvullende steun die is overgedragen van het EFRO en het ESF+. De tabel mag de bedragen overeenkomstig artikel 7, van de JTF-verordening niet bevatten. In het geval van uit het JTF gefinancierde technische bijstand moeten de JTF-middelen worden opgesplitst in middelen die verband houden met de artikelen 3 en 4 JTF-verordening. Voor artikel 4 JTF-verordening is er geen flexibiliteitsbedrag.

4. Randvoorwaarden

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt i), van de GB-verordening

Tabel 12: Randvoorwaarden

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
1. Doeltreffende toezichtmechanismen van de markt voor overheidsopdrachten			Ja	Monitoringmechanismen voor alle overheidsopdrachten en de aanbesteding ervan in het kader van de fondsen overeenkomstig de Uniewetgeving inzake aanbestedingen. Dit vereiste omvat: 1. Regelingen om te zorgen voor de verzameling van doeltreffende en betrouwbare gegevens over procedures voor overheidsopdrachten boven de EU-drempels overeenkomstig de rapportageverplichtingen van de artikelen 83 en 84 van Richtlijn 2014/24/EU, en de artikelen 99 en 100 van Richtlijn 2014/25/EU.	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Aanbestedingswet 2012 (herzien per 1 juli 2016, o.a. ter implementatie van de richtlijn 2014/24 en 2014/25) TenderNed, https://www.tenderned.nl 	<p>Op 1 april 2013 is in Nederland de eerste versie van de Aanbestedingswet 2012 in werking getreden. Per 1 juli 2016 is deze wet herzien, o.a. ter implementatie van de richtlijn 2014/24 en 2014/25.</p> <p>Artikel 2.132 van de Aanbestedingswet 2012 bepaalt dat de aanbestedende dienst over de gunning van een overheidsopdracht en de instelling van een dynamisch aankoopstelsel een proces-verbaal opstelt dat een aantal basisgegevens omvat, o.a. namen van de winnende bidder (lid 1h), het aantal initiële bidders (lid 1 c-e) en de contractuele waarde (lid 1b).</p> <p>Alle aanbestedende diensten zijn verplicht tot publicatie van hun aankondigingen van opdrachten en aankondigingen van gegunde opdrachten op het nationale platform TenderNed, indien de waarde van de opdracht gelijk is tot of boven de EU-drempelwaarden. Op deze manier wordt voldaan aan criterium 1.</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>
				2. Regelingen om ervoor te zorgen dat de gegevens ten minste de volgende elementen omvatten:	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Aanbestedingswet 2012 (herzien per 1 juli 2016, o.a. ter implementatie van de richtlijn 2014/24 en 2014/25) 	<p>2.a) idem criterium 1</p> <p>2.b) In Nederland is het niet verplicht om de informatie genoemd onder criterium 2.b. te verzamelen. Niettemin</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				<p>a. Kwaliteit en intensiteit van de concurrentie: namen van de winnende inschrijvers, aantal initiële inschrijvers en contractuele prijs</p> <p>b. Informatie over de definitieve prijs na voltooiing en over de deelname van kmo's als rechtstreekse inschrijvers indien de nationale systemen dergelijke informatie verstrekken</p>		<ul style="list-style-type: none"> TenderNed, https://www.tenderned.nl Onderzoeksrapport "Effecten van de Aanbestedingswet 2012, Perceel 1: Deelname MKB aan overheidsopdrachten en het Feitenonderzoek", 2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019 <p>Meer detail in bijlage.</p>	wordt er onderzoek naar de participatie van MKB in aanbestedingen gedaan, bijvoorbeeld in een onderzoek van 2015 over de Effecten van de Aanbestedingswet 2012 en de deelname MKB aan overheidsopdrachten. Hieruit bleek o.a. dat in 2014 63% van alle aanbestedingen boven de EU-drempels werden toegekend aan MKBs. In 2021 verscheen de tweede editie van het rapport, "2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019", ivm de monitoringsrapportage aanbesteden (art 83 en 85).
				3. Regelingen om te zorgen voor de monitoring en de analyse van de gegevens door de bevoegde nationale autoriteiten in overeenstemming met artikel 83, lid 2, van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 99, lid 2, van Richtlijn 2014/25/EU	Ja	<ul style="list-style-type: none"> 34 329 Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met de implementatie van aanbestedingsrichtlijnen 2014/23/EU, 2014/24/EU en 2014/25/EU, Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING, https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34329-3.html 	<p>De Memorie van Toelichting bij de wijziging van de aanbestedingswet 2012 legt het met betrekking tot de invulling van artikel 83 (2)/99(2) uit dat er verschillende controlemechanismen zijn voor de rechtmatige toepassing van de aanbestedingsregels.</p> <p>Er zijn mogelijkheden voor toezichhoudende autoriteiten of structuren om problemen aan te kaarten bij instanties als de Ombudsman of het parlement. Er zijn geen belemmeringen om, binnen de grenzen van het procesrecht, problemen voor te leggen aan de rechter.</p> <p>Op grond van artikel 83 en 85 van de Aanbestedingsrichtlijn levert Nederland elke drie jaar een toezichtrapport aan de EC aan.</p>
				4. Regelingen om de resultaten van de analyse beschikbaar te maken voor het publiek in overeenstemming met artikel 83,	Ja	<ul style="list-style-type: none"> 34 329 Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met de implementatie van aanbestedingsrichtlijnen 2014/23/EU, 	De Memorie van Toelichting over de wijziging van de aanbestedingswet 2012 legt met betrekking tot artikel 83 (3)/99(3) uit dat de uitkomsten van

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				lid 3, van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 99, lid 3, van Richtlijn 2014/25/EU		<p>2014/24/EU en 2014/25/EU, Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING</p> <ul style="list-style-type: none"> Procurement Monitoring Report of the Netherlands, laatste versie van 2021 (eerdere versie: 2018) 2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019 <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>accountscontroles openbaar worden gemaakt. Eveneens worden deze uitkomsten gebruikt ihkv op te stellen toezichtsrapporten.</p> <p>Zie ook publicatie van het ‘Public Procurement Monitoring Report of the Netherlands’ (mei 2021) en de ‘2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019’ (mei 2021). Beide documenten zijn ook gepubliceerd als onderdeel van de brief aan de Tweede Kamer “Programma Beter Aanbesteden, onderzoek inkoopvolume en monitoringsrapportage”.</p> <p>Artikel 4.12a van de Aanbestedingswet geeft invulling aan artikel 83(3): aanbestedende diensten zijn verplicht om processen-verbaal van alle gegunde overheidsopdrachten en ingestelde dynamische aankoopssystemen, op diens verzoek, te verstrekken aan de Minister van Economische Zaken.</p>
				5. Regelingen om ervoor te zorgen dat alle informatie die wijst op vermoedelijke manipulatie wordt meegedeeld aan de bevoegde nationale instanties in overeenstemming met artikel 83, lid 2, van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 99, lid 2, van Richtlijn 2014/25/EU	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Mededingingswet, https://wetten.overheid.nl/BWBR0008691/2019-01-01 34 329 Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met de implementatie van aanbestedingsrichtlijnen 2014/23/EU, 2014/24/EU en 2014/25/EU, Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING Informatiefolder “Betaal niet teveel...ziet u afspraken tussen bedrijven bij aanbestedingen? Meld ze bij ACM” Informatie van de ACM over collusie bij aanbestedingen(zie hier) 	De Mededingingswet heeft als doel de concurrentie te bevorderen. De Autoriteit Consument en Markt (ACM) handhaaft de wet en heeft als taak overtredingen van de Mededingingswet en het EU-Verdrag op te sporen. Op basis van deze wet, de Aanbestedingswet 2012, de Wet op het financieel toezicht en uitvoerende regelingen ziet de ACM erop toe dat marktdeelnemers zich houden aan de regels voor concurrentie en marktwerking. De ACM helpt aanbestedende diensten bij het herkennen van afstemming tussen

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
						<ul style="list-style-type: none"> https://www.acm.nl/nl/contact/tips-en-meldingen/tip-ons <p>Meer info in bijlage.</p>	<p>concurrenten bij inkooptrajecten. Om verboden afspraken tussen bedrijven te herkennen wordt op de website van ACM informatie gepubliceerd. Evenzo is er een meldpunt ingericht waar anonieme meldingen gedaan kunnen worden.</p> <p>Bovendien zijn de gegevens in TenderNed openbaar en dus ook beschikbaar voor de ACM. TenderNed is een onderdeel van PIANOo (expertisecentrum aanbesteden). ACM werkt nauw samen met PIANOo. Zie ook criterium 3.</p> <p>Meer info in bijlage.</p>
2. Middelen en capaciteit voor de effectieve toepassing van de staatssteunregels			Ja	<p>De beheersautoriteiten hebben de instrumenten en de capaciteit om de naleving van de staatssteunregels te controleren:</p> <p>1. Voor ondernemingen in moeilijkheden en ondernemingen die aan een terugvorderingsverplichting zijn onderworpen.</p>	Ja	artikel 2 van Verordening (EU) 651/2014	<p>Onderneming in moeilijkheden</p> <p>In ieder aanvraagformulier voor ondersteuning uit de fondsen wordt de aanvrager – in het geval van een consortium alle deelnemers - gevraagd of de betreffende onderneming in moeilijkheden verkeert volgens de definitie van artikel 2 van Verordening (EU) 651/2014. Hiertoe moet een formulier met een verklaring ‘geen financiële moeilijkheden’ worden ingevuld en ondertekend. Dit wordt beoordeeld door de managementautoriteit aan de hand van de jaarrekening. Voor de beoordeling van ondersteuning uit EFRO kan ook gebruik gemaakt worden van ARACHNE.</p> <p>Ondernemingen waartegen een vordering loopt</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							<p>In ieder aanvraagformulier wordt de aanvrager gevraagd of er tegen de betreffende onderneming een bevel tot terugvordering van steun uitstaat. Er wordt door de managementautoriteit vooral gesteund op deze verklaring van de aanvrager.</p> <p>Gezien het zeer geringe aantal terugvorderingen wordt voor een pragmatische insteek gekozen. Hierbij neemt ook het Interdepartementaal Steun Overleg (ISO) een rol in. Zodra het ISO over een terugvorderingsbevel geïnformeerd is, kunnen de managementautoriteiten hierover geïnformeerd worden.</p>
				2. Door toegang tot deskundig advies en richtsnoeren inzake staatssteun die worden verstrekt door deskundigen van lokale of nationale instanties.	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • Interdepartementale afspraken 2017 (in het bijzonder afspraak 11), https://wetten.overheid.nl/BWBR0040099/2017-10-21 • Coördinatiepunt Staatssteun: https://europadecentraal.nl/coördinatiepunt-staatssteun/ 	<p>In 2017 zijn in Nederland de interdepartementale afspraken inzake staatssteun geactualiseerd. In afspraak 11 staan de taken van het Interdepartementaal Steun Overleg (ISO) beschreven. Hier is onder meer vastgelegd dat het ISO op verzoek adviezen kan geven over staatssteunvraagstukken aan ministeries, decentrale overheden, interdepartementale gremia of onderdelen daarvan. In voorkomend geval zal het ISO zich verstaan met andere commissies binnen de Rijksdienst die belast zijn met het geven van adviezen op juridisch gebied, zoals bijvoorbeeld de Interdepartementale Commissie Europees Recht (ICER).</p> <p>Hiermee wordt gewaarborgd dat de managementautoriteiten toegang hebben tot advies van staatssteun experts op</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							nationaal niveau. Verder heeft het landelijke kenniscentrum ‘Europa decentraal’ het Coördinatiepunt Staatssteun (CPS) ingericht en biedt ondersteuning aan decentrale overheden bij het doen van kennisgevingen.
3. Effectieve toepassing en uitvoering van het EU-Handvest van de grondrechten			Ja	Er is voorzien in doeltreffende mechanismen om de naleving van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (“het Handvest”) te waarborgen, waaronder: 1. Regelingen om ervoor te zorgen dat programma’s die worden ondersteund door de fondsen en de uitvoering ervan de relevante bepalingen van het Handvest naleven.	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • Richtsnoeren voor de eerbiediging van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. • Oprichting en taak College voor de Rechten van de Mens (CvRM): Wet College voor de rechten van de mens, https://wetten.overheid.nl/BWBR0030733/2020-01-01 • Memorie van toelichting op Wet College voor de Rechten van de Mens (zie in het bijzonder punt 3.1. mandaat en het verwijst naar het Handvest): https://mensenrechten.nl/nl/memorie-van-toelichting-op-wet-college-voor-de-rechten-van-de-mens • Algemene wet bestuursrecht • Wet Nationale ombudsman <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>Nederland gebruikt bijlage III, Richtsnoeren voor naleving van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, o.a. bij volgende processen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de beheersautoriteit bij het opstellen en toepassen van selectiecriteria, de verstrekking van gegevens over concrete acties, de voorlichting van potentiële begunstigen en het onderhouden en verstrekken van toegang tot de lijst van concrete acties 2. het Comité van Toezicht bij het goedkeuren van de project selectiecriteria en het bestuderen en goedkeuren van het eindverslag. 3. De auditautoriteit bij het uitvoeren van audits. <p>In de Comités van Toezicht zit een vertegenwoordiger van het CvRM of een vergelijkbare organisatie. Dit lid heeft de rol om zowel bij de programmauitvoering, evaluatie en afsluiting aandacht op de conformiteit met het Handvest te leggen.</p> <p>In de opzet van de programma’s is het maatschappelijk middenveld in gelegenheid gesteld te reflecteren op naleving van het Handvest.</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							Meer detail in bijlage.
			Ja	2. Regelingen voor rapportage aan het monitoringcomité over gevallen van door de fondsen gesteunde acties die niet conform zijn met het Handvest en klachten met betrekking tot het Handvest die zijn ingediend volgens de overeenkomstig artikel 69, lid 7, van de GB-verordening ingestelde regelingen.	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • Klachtenprocedure College voor de Rechten van de Mens (CvRM): https://mensenrechten.nl/nl/college-voor-jou • Oprichting en taak College voor de Rechten van de Mens: Wet College voor de rechten van de mens • Memorie van toelichting op Wet College voor de Rechten van de Mens (artikel 3.1. Mandaat) • Bezwaar en beroep tegen een beslissing van de overheid • Algemene wet bestuursrecht • Wet Nationale ombudsman <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>Non-conformiteit: Indien non-conformiteit bij gesteunde acties tijdens controlewerkzaamheden door de managementautoriteit, auditautoriteit of andere bevoegde autoriteiten wordt vastgesteld, wordt dit vermeldt aan het CvT, bv. als onderdeel van jaarlijkse controleverslagen. Hier wordt ook vermeldt welke (corrigerende) acties ondernomen (moeten) worden.</p> <p>Klachten over de niet-naleving van het Handvest kunnen bij verschillende instanties ingediend worden. Het CvRM staat centraal bij klachten m.b.t. de rechten uit het Handvest.</p> <p>De managementautoriteit als verantwoordelijk bestuursorgaan informeert het CvT over ontvangen klachten als ook de afhandeling (corrigerende acties) hiervan.</p> <p>In alle CvT's zit bovendien een vertegenwoordiger (bv. van het CvRM) die o.a. de naleving van het Handvest onder zijn of haar verantwoordelijkheid heeft. Dit lid heeft de rol om de managementautoriteit actief te bevragen over naleving van het Handvest in het programma. Tenminste een keer per jaar wordt dit punt op de agenda van het CvT geagendeerd.</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>
4. Uitvoering en toepassing van het			Ja	Er is voorzien in een nationaal kader voor de uitvoering van het	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • VN-Verdrag (ratificatie NL juni 2016) 	In juni 2016 heeft Nederland het VN-Verdrag inzake rechten van personen

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCRPD) in overeenstemming met Besluit 2010/48/EG van de Raad.				Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap (UNCRPD), met onder meer: 1. Meetbare doelstellingen, gegevensverzameling en toezichtmechanismen.		<ul style="list-style-type: none"> • Rapportage over naleving VN-verdrag handicap in Nederland • Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte • Wet Banenafpraak/Quotumwet, kennisdocument voorjaar 2020. • Onbeperkt Meedoen (programma) • 2020 Kamerbrief over indicatoren programma Onbeperkt Meedoen! • Eindrapportage Onbeperkt meedoen! 2018 - 2021 • Programma Iedereen onderweg • Rapport Inzicht in Inclusie (2018) • Wet College voor de rechten van de mens • Memorie van toelichting op Wet College voor de Rechten van de Mens <p>Meer detail in bijlage.</p>	met een handicap geratificeerd. De regering heeft in overleg met personen met een beperking en organisaties die een rol spelen bij de implementatie van het VN-verdrag het programma “Onbeperkt Meedoen” opgezet. Dit is een uitwerking van het VN-Verdrag en omvat concrete doelen en een tijdpad voor de geplande activiteiten. Eenmaal per jaar wordt de voortgang gerapporteerd aan de Tweede Kamer, waarbij de behaalde doelstellingen in vastgestelde indicatoren worden gerapporteerd. Deze rapportages worden tevens aan het VN-Comité gerapporteerd. Het programma sluit aan bij Nederlandse wetgeving, die stelt dat de overheid een rol heeft in het bevorderen van voldoende werkgelegenheid, waaronder voor mensen met een beperking. In de Wet gelijke behandeling op grond van handicap en chronische ziekte is het VN Verdrag bij wet uitgewerkt. Aanvullend zijn er sinds 2015 ook de Wet Banenafpraak en Quotumwet en is in 2019 het programma ‘Iedereen onderweg’ ingevoerd. Door Het College voor de Rechten van de Mens worden ook regelmatig onderzoeksrapporten gepubliceerd, zoals “Inzicht in Inclusie”(2018).
				2. Regelingen om ervoor te zorgen dat het beleid, de wetgeving en de normen inzake toegankelijkheid naar behoren	Ja	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid • Onbeperkt Meedoen (programma) 	In het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid wordt bepaald dat overheidssites moeten voldoen aan toegankelijkheidseisen zoals vastgelegd

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				tot uiting komen in de voorbereiding en de uitvoering van de programma's.		<ul style="list-style-type: none"> Oprichting en taak College voor de Rechten van de Mens: Wet College voor de rechten van de mens, Memorie van toelichting op Wet College voor de Rechten van de Mens <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>in EN 301 549/WCAG 2.1 en daarover verantwoordelijkheid moeten afleggen in een gepubliceerde toegankelijkheidsverklaring om aan toegankelijkheidsvereisten te voldoen.</p> <p>Eveneens vonden tijdens de 2021-27 programmavoorbereiding openbare consultaties plaats om toe te zien op de vereisten.</p> <p>Bij de programma's die meer gericht zijn op individuele begunstigde (bv. ESF+) zijn deskundigen actief betrokken bij de programmavoorbereiding en ook de implementatie.</p> <p>Door doelgerichte trainingen worden de programma-autoriteiten alsook de begunstigten ondersteund om aan de vereisten te voldoen.</p> <p>Zie ook het programma "Onbeperkt Meedoen" zoals onder criterium 1 beschreven. Dit programma richt zich op alle vereisten van het verdrag.</p> <p>Bovendien zal Het College voor de Rechten van de Mens of een vergelijkbare organisatie als lid van het Comité van Toezicht erop toezien dat Verdrag tijdens de programma-uitvoering wordt gerespecteerd.</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>
				3. Regelingen voor rapportage aan het monitoringcomité over gevallen van door de fondsen gesteunde acties die niet conform zijn met het UNCRPD en	Ja	<ul style="list-style-type: none"> Klachtenprocedure College voor de Rechten van de Mens: https://mensenrechten.nl/nl/college-voor-jou Oprichting en taak College 	Non-conformiteit: Indien non-conformiteit bij gesteunde acties tijdens controlewerkzaamheden door de managementautoriteit, auditautoriteit of andere bevoegde autoriteiten wordt

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				klachten met betrekking tot het UNCRPD die zijn ingediend volgens de overeenkomstig artikel 69, lid 7, ingestelde regelingen.		<p>voor de Rechten van de Mens: Wet College voor de rechten van de mens, Memorie van toelichting op Wet College voor de Rechten van de Mens</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bezwaar en beroepsprocedure algemeen: Bezwaar en beroep tegen een beslissing van de overheid Brochure Rijksoverheid.nl • Algemene wet bestuursrecht • Wet Nationale ombudsman <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>vastgesteld, wordt dit vermeldt aan het CvT, bv. als onderdeel van jaarlijkse controle-verslagen. Hier wordt ook vermeldt welke (corrigerende) acties ondernomen (moeten) worden, bv. een proportionele korting van de subsidie.</p> <p>Klachten: Klachten over de niet-naleving van het Verdrag kunnen bij verschillende instanties ingediend worden. De managementautoriteit als verantwoordelijk bestuursorgaan informeert het CvT over ontvangen klachten als ook de afhandeling (corrigerende acties) hiervan.</p> <p>In alle CvTs zit een vertegenwoordiger die o.a. de naleving van het VN-verdrag onder zijn of haar verantwoordelijkheid heeft. Dit lid heeft de rol om de managementautoriteit actief te bevragen over naleving van het VN-verdrag in het programma. Tenminste een keer per jaar wordt het onderwerp klachten en non-conformiteit op de agenda het CvT geagendeerd.</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>
1.1. Goede governance van de nationale of regionale strategie voor slimme specialisatie	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën RSO1.4. Ontwikkelen van	Ja	Strategieën voor slimme specialisatie worden ondersteund door: 1. Actuele analyse van problemen met de verspreiding van innovatie en met digitalisering.	Ja	Zie RIS3 NNL en self-assessment RIS3 NNL https://www.snn.nl/sites/subsidie/files/2020-07/SNN_RIS3_2021_2027%20-%20def.pdf	<p>Aan de totstandkoming van de RIS3 liggen meerdere actuele analyses ten grondslag.</p> <p>Input is onder meer verzameld via stakeholdersessies en gesprekken, via het onderzoek van Boschma en Balland, via verschillende onderzoeksrapporten van de NNIM en HESS-case study, wat parallel aan de totstandkoming van de RIS3 is uitgevoerd.</p> <p>Onder meer uit dit HESS-rapport blijkt</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
		vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap					<p>dat NNL een grote uitdaging heeft in het vergroten van het innovatievermogen in de regio, in het bijzonder het innovatief vermogen van het midden- en kleinbedrijf (mkb). Zie paragraaf 1.5 en 2.3 van de RIS3. Het gehele ‘fieldwork report’ is als bijlage bij de RIS3 gevoegd.</p> <p>Het blijkt dat er in de randvoorwaarden ondernemerschap, human capital en digitalisering belangrijke opgaven liggen. De rol van kennisinstellingen is daarbij van groot belang. Voor de uitgebreide resultaten van de gedane analyses verwijzen we naar de RIS3 en self-assessment.</p>
				2. Bestaan van bevoegde regionale/nationale instelling of instantie belast met het beheer van de strategie voor slimme specialisatie	Ja	Zie RIS3 NNL en self-assessment RIS3 NNL	<p>De drie provincies verenigd in het Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN) hebben het formele mandaat voor de RIS3. In de Economic Board Noord Nederland werken de overheden samen met ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties aan de uitvoering van de strategie. De EBNN geeft mede sturing aan de strategie en is hierin adviserend aan het SNN. Hiermee wordt invulling gegeven aan de constatering dat er in NNL al op grote schaal sprake was van samenwerking, vooral op de uitvoering - maar dat er behoefte was (leerpunt uit vorige periode) aan gezamenlijk eigenaarschap en een plek waar integrale sturing op de uitvoering en voortgang van de RIS3 plaatsvindt.</p> <p>We richten die sturing in op 3 niveaus:</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							<ul style="list-style-type: none"> - Macroniveau (bestuurlijk draagvlak) middels uitbouw van de EBNN. -Mesoniveau (de juiste instrumenten om ontwikkelkansen of slimme specialisaties aan te jagen) middels uitbouw van de Klankbordgroep RIS3. - Microniveau (ontstaan van en afstemming tussen projecten) middels uitbouw van de Matrix -tafel.
				3. Instrumenten voor toezicht en evaluatie om de voortgang te meten in de richting van de doelstellingen van de strategie	Ja	Zie RIS3 NNL en self-assessment RIS3 NNL	<p>Monitoring is niet alleen een zaak van de verantwoordelijke autoriteit, zijnde de drie noordelijke provincies, verenigd in het SNN, maar is een gezamenlijk proces van en met stakeholders. Dit impliceert dat monitoring behalve inzicht geeft in de voortgang van de RIS3-doelstellingen, ook bijdraagt aan het versterken van de verbindingen tussen actoren in het innovatie-ecosysteem en de effectiviteit van het C-EDP. Het systeem wordt opgebouwd uit verschillende bouwstenen, waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De NNIM op de ontwikkeling van RIS3-doelstellingen - Periodieke herhaling van het Boschma-Balland ‘relatedness-model’ - Tweejaarlijkse regionalisering indicatoren monitor Topsectoren met alle EFRO-beheersautoriteiten - Periodieke herhaling ‘Staat van het Noorden’ analyse (intentie) - Evaluaties op uitvoeringsniveau via programma’s en fondsen

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							Voor de inrichting en uitvoering van de monitoring op RIS3-niveau wordt een 'coördinatiegroep' gevormd, waarin behalve vertegenwoordigers van de verantwoordelijke drie provincies en het SNN, ook stakeholders, die 'trekker' en/of uitvoerder zijn van de verschillende onderliggende 'bouwstenen', zitting nemen.
				4. Functioneren van de samenwerking tussen belanghebbenden ("ondernemingsgezin ontdekkingsproces").	Ja	Zie RIS3 NNL en self-assessment RIS3 NNL	<p>Een kernbestanddeel van de RIS3-visie is dat EDP niet gezien kan worden als een eenmalig proces aan het begin van een programmaperiode, maar dat continuering essentieel is. De uitvoering van de RIS3 is er dan ook op gericht de condities te creëren ('dansvloer') waarmee dit continue proces, het C-EDP, maximaal wordt gefaciliteerd.</p> <p>Onderdeel van het EDP in de ontwerpfasen van de RIS3 was nadrukkelijk het inrichten van het C-EDP gedurende de programmaperiode. Hieruit is de onder punt 2 beschreven gewenste sturing op de drie niveaus (macro-, meso- micro-) naar voren gekomen. Voor het grootste deel gaat het hier om het inrichten van bestaande entiteiten op de sturing op het EDP en de voortgang van Smart Specialisation gedurende de programmaperiode. In deze drie niveaus sturen de partijen uit de quadruple helix op visie en voortgang, op prioritering en uitvoering. Het proces van EDP wordt daarmee in NNL nadrukkelijk doorgetrokken in de uitvoerende fase van de RIS3.</p>
				5. Acties die nodig zijn voor de	Ja	Zie RIS3 NNL en self-assessment RIS3	De RIS3 voorziet acties op:

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				verbetering van de nationale of regionale onderzoeks- en innovatiesystemen, waar nodig.		NNL	<ul style="list-style-type: none"> - Benutten van de kansen die voortkomen uit de transitie, die vragen om innovatieve oplossingen en bieden ontwikkelkansen voor bedrijven en instellingen in NNL. Hiervoor zijn investeringen nodig in onderzoek en ontwikkeling, kennisvalorisatie, ontwikkelen, testen van nieuwe producten, diensten en manieren van werken. - Versterken van het innovatie-ecosysteem: vanuit de RIS3 acties voorzien die bestaande denkpatronen doorbreken en een coherent proces op gang brengen waarbij los opererende innovatienetwerken beter met elkaar verbonden en geïnstitutionaliseerd worden. Door meer verbindingen te leggen naar meer actoren, ontstaat er een kritische massa op regionaal niveau. - Optimaliseren randvoorwaarden: gerichte en geïntegreerde acties zijn voorzien om uitdagingen op het gebied van human capital (competenties voor innovatie), krachtig ondernemerschap (verbinden mkb met innovatieprocessen), digitalisering en grensoverschrijdende samenwerking te tackelen.
				6. Waar relevant, acties om de industriële transitie te steunen.	Ja	Zie RIS3 NNL en self-assessment RIS3 NNL	In de RIS3 is de industriële sterkte (chemie in combinatie met agrofood) van NNL in combinatie met de goede uitgangspositie op het vlak van waterstof voor de vergroening van de industrie uitgewerkt. De industrie is belangrijk voor de werkgelegenheid. De

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							<p>in de RIS3 benoemde transities brengen grote uitdagingen met zich mee voor de omschakeling van de industrie. De nadruk ligt in het versterken en ontwikkelen van het ecosysteem, investeringen in groene infrastructuur en ketens, digitalisering en human capital.</p> <p>NNL kent diverse initiatieven die zowel op de korte als de langere termijn bijdragen aan het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt en het binden van talent aan de regio zodat aan de veranderende vraag naar arbeid kan worden voldaan. Daarnaast zet NNL in op een Region of Smart Factories. De focus ligt op het ontwikkelen van intelligente, connected en customized productieprocessen, voor intelligente, connected en customized producten.</p>
				7. Maatregelen met het oog op betere samenwerking met partners buiten een bepaalde lidstaat in prioritaire gebieden die worden gesteund door de strategie voor slimme specialisatie.	Ja	Zie RIS3 NNL en self-assessment RIS3 NNL	De RIS3 wordt ingezet om systematisch naar interregionalisering en internationalisering te kijken in het licht van de RIS3-doelstellingen. Hiertoe wordt o.a. monitoring ingezet, waarbij bestaande verbindingen en thematische connecties tussen NNL en andere Europese regio's in kaart worden gebracht. Grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland als belangrijke samenwerkingspartner voor NNL wordt opgepakt in het kader van Interreg A Nederland-Duitsland op basis van aanknopingspunten tussen de RIS3-strategieën. Bestaande deelname aan thematische S3-platforms wordt voortgezet als kanalen om effectieve

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							Europese samenwerking tot stand te brengen. Op basis van de RIS3 willen wij nieuwe partnerschappen ontwikkelen en bestaande partnerschappen beter benutten en verbinden en grensoverschrijdende samenwerking een duidelijkere plek te geven in het innovatie-ecosysteem en in de verschillende beleids- en uitvoeringsprogramma's rond de transitie-opgaven.
2.2. Governance van de energiesector	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Ja	Overeenkomstig artikel 3 van Verordening (EU) 2018/1999 en in overeenstemming met de doelstellingen inzake broeikasgasemissiereductie op lange termijn in het kader van de Overeenkomst van Parijs wordt de Commissie in kennis gesteld van het geïntegreerde nationale energie- en klimaatplan, met onder meer: 1. Alle verplichte elementen van het model in bijlage I bij Verordening (EU) 2018/1999.	Ja	Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2019, zie https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2019/11/01/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan.pdf) Methodedocument Energiebesparing (zie https://english.rvo.nl/sites/default/files/2020/07/EED-Methodedocument-energiebesparing.pdf)	De bijlage is gebruikt voor de indeling van het INEK. 1. Sectorale trajecten Elektriciteit Het doel voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit is in 2030 ten minste 49 TWh van wind op zee en 35 TWh van hernieuwbare bronnen op land, naast 7 TWh kleinschalige opwek. Hiermee is naar verwachting in 2030 minstens 70% van het elektriciteitsverbruik hernieuwbaar. Verwarming en Koeling De ambitie is de CO2-uitstoot van het verwarmen van bijvoorbeeld gebouwen stapsgewijs terug te brengen tot 0 in 2050. Mobiliteit Gestreefd wordt naar een mobiliteitssysteem waarin uiteindelijk

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							<p>alle personen- en goederenvervoer en mobiliteit in de bouw emissieloos is.</p> <p>2. doelstellingen voor diversificatie van de energievoorziening NL heeft geen numerieke doelstellingen geformuleerd specifiek gericht op diversificatie, maar wel doelstellingen voor hernieuwbare energie die ook leiden tot diversificatie van energiebronnen en leveranciers. Kwalitatief heeft NL ook beleid voor het diversifiëren van gasleveranciers.</p> <p>3. methoden voor de uitvoering van artikel 7 EED De beschreven methodologieën zijn uitgewerkt in het Methodedocument Energiebesparing.</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>
				2. Een overzicht van de geplande financiële middelen en mechanismen voor maatregelen ter bevordering van koolstofarme energie.	Ja	<p>Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2019, zie https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2019/11/01/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan/integraal-nationaal-energie-en-klimaatplan.pdf)</p>	<p>In de beoordeling geeft de EC aan dat het plan een vrij volledige assessment van de investeringsbehoeften weergeeft en dat de autoriteiten nadrukkelijk zijn nagegaan hoe de noodzakelijke middelen te mobiliseren. In het plan zelf is het overzicht niet erg gedetailleerd en ontbreekt veelal de kwantitatieve informatie. Dit is vooral een gevolg van de gekozen instrumenten (regulering en fiscale maatregelen) die tot het gewenste resultaat moeten leiden. De onderbouwing hiervoor is opgenomen in de onderliggende analyse van het CPB</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							(zie https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Inov2019-Doorrekening-Klimaatpakkoord.pdf).
2.3. Doeltreffende bevordering van het gebruik van hernieuwbare energie in alle sectoren en in de hele EU	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Ja	Er is voorzien in maatregelen om te zorgen voor: 1. Het naleven van het bindende nationale streefcijfer voor hernieuwbare energie voor 2020 en handhaving van dit aandeel hernieuwbare energie als referentieaandeel tot 2030, of de vaststelling van extra maatregelen indien het referentieaandeel gedurende een periode van een jaar niet wordt gehandhaafd overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001 en Verordening (EU) 2018/1999.	Ja	<p>Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2019, zie link)</p> <p>Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (zie link)</p> <p>Programmastart Interbestuurlijk Programma (IBP) Ministerie van BZK (2018, zie link)</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>Hernieuwbare energie – bevordering gebruik – volgens het INEK acht de EC voor NL 26% een redelijk doel (EU-doel 32%) en NL toont de ambitie een aandeel van 27% te realiseren. PBL schat dat met alle maatregelen 30-32% wordt gehaald (INEK p.10).</p> <p>Deze opgaven worden geborgd in het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie gestoeld op regionale energiestrategieën waarin per regio de concrete programma's en acties zijn opgenomen.</p> <p>In 2020 was het uiteindelijke aandeel van het gebruik van hernieuwbare energie in Nederland 11,5%. De doelstelling voor Nederland in 2020 was 14%. Via statistische overdracht van groene stroom uit Denemarken heeft Nederland in 2020 14% bereikt. Het aandeel duurzame energie in 2023 wordt door PBL (Klimaat- en Energieverkenning 2021) geschat op 16,2%. Hiermee wordt de landelijke doelstelling uit het Energieakkoord uit 2013 van 16% duurzame energie in 2023 gehaald. Daarnaast ligt Nederland nagenoeg op schema voor het indicatieve traject zoals vastgelegd in het INEK.</p>
				2. Een toename van het aandeel hernieuwbare energie in de verwarmings- en koelingssector	Ja	Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2019,	In het INEK is een breed palet aan financiële (zie bv. 3.1.2.) en niet-financiële (zie bv. 3.2.) maatregelen

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				conform artikel 23 van Richtlijn (EU) 2018/2001, overeenkomstig de vereisten van Richtlijn (EU) 2018/2001 en Verordening (EU) 2018/1999.		<p>zie link)</p> <p>Voortgangsrapportage Energie uit hernieuwbare bronnen in Nederland 2017-2018. RVO (zie link)</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>aangekondigd om het aandeel hernieuwbare energie in de verwarmings- en koelingssector te doen stijgen.</p> <p>De toename van het aandeel hernieuwbare energie in verwarming en koelingssector (als onderdeel van de richtlijn HE) wordt tweejaarlijks gemonitord. In 2015 en 2016 (rapportage 2018) was het 5,5%. In 2017 en 2018 resp. 5,7 en 6,1% (rapportage eind 2019; zie op pag. 11 e.v. ook een uitgebreid overzicht van maatregelen genomen en/of gepland om de groei van energie uit hernieuwbare bronnen te bevorderen.</p> <p>In het INEK zijn een aantal ontwikkelingen van de laatste jaren en het coalitieakkoord uit 2021 van het nieuwe kabinet nog niet verwerkt. Dit heeft geleid tot aanvullende maatregelen. Hiermee verwacht Nederland de doelstelling van RED artikel 23 te halen.</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>
2.6. Bijgewerkte planning voor afvalbeheer	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Ja	<p>Er is voorzien in één of meer afvalbeheerplannen als bedoeld in artikel 28 van Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad; deze hebben betrekking op het hele grondgebied van de lidstaat en bevatten:</p> <p>1. Een analyse van de huidige situatie inzake afvalbeheer in het</p>	Ja	<p>Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2021; zie http://www.lap3.nl/uitvoering-lap/tweede-wijziging/)</p> <p>Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging</p> <p>Zie:</p>	<p>De Commissie is genotificeerd over de tweede wijziging van het LAP3, deze notificatie is hier (https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/tris/en/search/?trisaction=search.detail&year=2020&num=210) terug te vinden.</p> <p>In bijlage F4 zijn de feiten en cijfers opgenomen. Naast een toelichting bij de</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				betrokken geografische gebied, met inbegrip van de soort, de hoeveelheid en de bron van de afvalstoffen en een evaluatie van de ontwikkeling van de afvalstromen in de toekomst, rekening houdend met de verwachte gevolgen van maatregelen in het kader van afvalpreventieprogramma's die zijn opgezet in overeenstemming met artikel 29 van Richtlijn 2008/98/EG.		<ul style="list-style-type: none"> • deel A.4, Algemene uitgangspunten (link) • deel B, Beheer van afvalstoffen (link) • deel D, Vergunningverlening en toezicht (link) • deel E, Sectorplannen (link) • deel F, bijlage 4: Feiten en Cijfers (zie link, pag. 306-313) <p>Zie ook de evaluatie van LAP1 en LAP2 (link).</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>	productie en verwerking van het Nederlands afval sinds 1985 wordt hierbij ook een analyse gemaakt van de te verwachten afvalstromen. Deze analyse wordt gemaakt betreffende de bestaande situatie inzake het afvalbeheer, de maatregelen die moeten worden genomen om voorbereiding voor hergebruik, recycling, andere vormen van nuttige toepassing en verwijdering van afvalstoffen milieuvriendelijker te maken en een evaluatie van de wijze hoe het plan de uitvoering van de doelstellingen en bepalingen van de Kra zal ondersteunen voor de komende planperiode (2029).
				2. Een beoordeling van de bestaande regelingen voor afvalinzameling, inclusief de materiële en territoriale dekking van gescheiden inzameling en maatregelen om de werking ervan te verbeteren, alsook de behoefte aan nieuwe inzamelingsregelingen.	Ja	<p>Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging</p> <p>Zie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deel A.5: Beschikbaar Instrumentarium (link) • Deel B.3 Gescheiden houden van afvalstoffen (link) • Deel B.4 Inzamelen, vervoeren, handelen en bemiddelen (link) <p>Uitvoeringsprogramma VANG</p> <p>Zie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagina 8 (link) <p>Wet Milieubeheer</p> <p>Zie:</p>	<p>In het onderdeel Beleidskader wordt het beleid inzake afvalpreventie en -beheer geschetst. De verantwoordelijkheid tot inzameling ligt bij de markt en in het geval van huishoudelijk afval hebben gemeenten hier een coördinerende rol in.</p> <p>Voor gemeenten geldt een zorgplicht voor het inzamelen van huishoudelijk afval die is vastgelegd in de Wet Milieubeheer. Het VANG-programma voor huishoudelijk afval is erop gericht om gemeenten te ondersteunen bij het verbeteren van de afvalscheiding door huishoudens en maakt onderdeel uit van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie. Het VANG-programma beslaat de periode van 2015 tot 2025 en wordt geoperationaliseerd in meerjarige uitvoeringsprogramma's. De kern van</p>

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
						<ul style="list-style-type: none"> Art. 10.21 (link) <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>het Uitvoeringsprogramma VANG-HHA 2021-2025 is om gemeenten te helpen bij het volbrengen van hun taak in de keten om afval goed te scheiden, te voorkomen dat waardevolle grondstoffen worden verbrand en zo een bijdrage te leveren aan de circulaire economie.</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>
			Ja	3. Een beoordeling van de investeringskloof waaruit de noodzaak van de sluiting van bestaande afvalinstallaties en de behoefte aan aanvullende of aangepaste infrastructuur voor afvalbeheer blijken, met informatie over de bronnen van inkomsten ter dekking van de werkings- en onderhoudskosten.	Ja	<p>Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3) Tweede wijziging</p> <p>Deel A.4: Algemene uitgangspunten en algemeen beleid (zie link, pagina's 43-46)</p> <p>Deel A.5: Beschikbaar Instrumentarium (zie link)</p> <p>Afvalstoffenheffing gemeenten</p> <p>Zie:</p> <ul style="list-style-type: none"> Afvalstoffenheffing (link) Wet Milieubeheer (art.15.33) <p>Milieu-investeringsaftrek (MIA)/ Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL)</p> <p>Zie: link</p> <p>Meer detail in bijlage.</p>	<p>De overheid heeft slechts een beperkte functie in de keten. De verantwoordelijkheid voor de afvalinzameling ligt bij de gemeenten. Die zamelen zelf in of huren daarvoor de markt in. Als referentiewaarde van maximale kosten wordt met € 205 per ton gerekend. Er is sprake van een vrije markt waarbij afvalverwerkers zelf verantwoordelijk zijn voor hun onderneming. Voor financiering is er de gemeentelijke afvalstoffenheffing voor burgers en daarnaast de betaling die door bedrijven gedaan wordt aan afvalverwerkers voor verwerking van hun afval. Voor de financiële stimulering van innovaties zijn er de Milieu-investeringsaftrek (fiscaal) en verschillende financiële instrumenten beschikbaar.</p>
				4. Informatie over locatiecriteria	Ja	Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP3)	Aangezien de afvalmarkt in Nederland

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
				voor de keuze van toekomstige locaties en capaciteit van toekomstige afvalverwerkingsinstallaties.		Tweede wijziging Deel B15: Capaciteitsplanning (https://lap3.nl/beleidskader/deel-b-afvalbeheer/b15/)	een vrije markt is, maakt de overheid geen beleidskeuzes ten aanzien van locaties van afvalverwerkingsinstallaties. Ten aanzien van capaciteit kent Nederland uitsluitend regulering voor storten (B1.15.4).

5. Programma-autoriteiten

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt k), en de artikelen 71 en 84 van de GB-verordening

Tabel 13: Programma-autoriteiten

Programma-autoriteiten	Naam van de instelling	Naam contactpersoon	Functie	E-mail
Beheerautoriteit	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Luc Hulsman	Programmamanager	hulsman@snn.eu
Auditautoriteit	Ministerie van Financiën	Ton van Wissen		a.p.m.wissen@minfin.nl
Instantie die betalingen van de Commissie ontvangt	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Atze Dijkstra	Concerncontroller	dijkstra@snn.eu

Verdeling van de terugbetaalde bedragen voor technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5, van de GB-verordening indien meerdere instanties zijn aangewezen om betalingen van de Commissie te ontvangen

Referentie: Artikel 22, lid 3, van de GB-verordening

Tabel 13 A: Het aandeel van de in artikel 36, lid 5, punt b), van de GB-verordening vermelde percentages dat zou worden vergoed aan de instanties die betalingen van de Commissie ontvangen indien technische bijstand wordt verstrekt uit hoofde van artikel 36, lid 5 (in procentpunten)

6. Partnerschap

Referentie: artikel 22, lid 3, punt h), van de GB-verordening

a) Genomen maatregelen om relevante partners te betrekken bij voorbereiding van het programma

Dit programma is tot stand gekomen op basis van intensieve samenwerking tussen de regionale publieke en private partners. De vormgeving van het programma is daarbij de eerste stap in het vertalen van de filosofie (gebaseerd op de RIS3) naar de implementatie. Het leggen van verbindingen, stimuleren van samenwerking en nauwe interactie met stakeholders tijdens het opstellen van het programma worden gedurende de uitvoering voortgezet.

Partnerschap RIS3 en EFRO

De begeleidingsgroep is zowel betrokken bij de ontwikkeling van de RIS3 als de voorbereiding van dit EFRO-programma. Op deze manier is gezorgd voor synergie tussen de RIS3 en de verschillende instrumenten – waaronder EFRO – die worden ingezet voor een duurzame verbetering van het innovatievermogen in NNL. De begeleidingsgroep bestaat uit vertegenwoordigers van het SNN, de drie provincies en de vier grote noordelijke steden. De begeleidingsgroep is verantwoordelijk voor het opstellen van het programma en het betrekken van partners. Ook bereidt zij de bestuurlijke afstemming voor.

Voorbereiding van het programma volgens de C-EPD principes

Dit programma is net als de RIS3 opgesteld in nauwe samenwerking met stakeholders volgens het principe van het C-EDP. Dit is gebeurd door middel van maatwerk, waarbij zowel expertise is betrokken op specifieke terreinen als een bredere consultatie is georganiseerd via bestaande netwerken.

Begin en eind 2020 zijn er twee specifieke gespreksronden georganiseerd, waarbij in meer dan 20 groeps gesprekken, met ieder tussen de 7 en 12 deelnemers, tientallen stakeholders uitvoerig zijn bevraagd op de inhoud, opzet en uitwerking van dit programma.

De stakeholders waren afkomstig uit alle ‘delen van de Helix’ en veelal voorgedragen door de organisaties zelf.

Zoals eerder is uiteengezet, zien wij de gesprekken met deze stakeholders als de start van een dialoog, die tijdens de implementatie van het programma wordt voortgezet.

Nauwe betrokkenheid key stakeholders

In 2018 is voor de RIS3 een groep van stakeholders samengesteld die met regelmaat reflectie heeft gegeven op de inhoud van de RIS3 en het gevolgde proces. De Klankbordgroep bestaat uit invloedrijke leden vanuit het bedrijfsleven (Ondernemingsorganisatie VNO-NCW), onderzoeks- en onderwijsinstellingen, provincies en steden, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en sociale partners (Sociaal-Economische Raad NNL), met bijzonder veel kennis, kunde en ervaring op het gebied van innovatie. De leden zijn via een transparant proces geselecteerd en veelal voorgedragen door de betreffende organisatie. Gelet op toegevoegde waarde die deze klankbordgroep voor de RIS3 heeft gehad, is zij ook betrokken bij de totstandkoming van dit programma. In 2019, 2020 en 2021 is de groep

meerdere keren bijeengekomen om de begeleidingsgroep van reflectie en advies te voorzien.

(b) Rol van deze partners bij de uitvoering van, het toezicht op en de evaluatie van het programma

Het EFRO programma is één van de belangrijkste wegen van implementatie van de RIS3, om kansen die voortkomen uit de transities te ontdekken en te benutten. De nieuwe manier van werken, met als doel het creëren van een klimaat waarin partijen de transities aangrijpen om op zoek te gaan naar nieuwe kansen voor slimme specialisatie, komt onder andere tot uiting in de inzet van het C-EDP. De rol van partners in de uitvoering, toezicht op en evaluatie van het programma is dus in sterke mate getekend door het C-EDP.

Met inzet van het C-EDP is de governance voor dit programma fundamenteel anders ingericht dan in de voorgaande periode. Daarbij gaat het om:

1. coherentie: het stimuleren en richting geven van ontwikkelingen op basis van de vastgestelde missie,
2. verbinding: het scheppen van de voorwaarden waarbinnen actoren de verbinding zoeken met andere (internationale) spelers en zich samen inzetten om NNL verder te brengen. Die verbinding is noodzakelijk, omdat NNL relatief veel kleinschalige activiteiten kent op een groot grondgebied.

De volgende gremia spelen een rol in de uitvoering van, toezicht op en evaluatie van het programma, overeenkomstig het 'Code of Conduct on Partnership':

Comité van Toezicht

Het Monitoringcomité, of Comité van Toezicht (CvT), houdt toezicht op de uitvoering van het EFRO-programma en geeft sturing aan de algemene strategie. In de Algemene Verordening voor de inzet van de structuur- en investeringsfondsen zijn de taken van het CvT specifiek vastgelegd. Het CvT is samengesteld uit vertegenwoordigers van de belangrijkste partnerorganisaties uit de quadruple helix, in het bijzonder vertegenwoordigers van bedrijfsleven (waaronder de voorzitter), sociale partners en kennis- en onderwijsinstellingen. Daarnaast kent het CvT een aantal inhoudelijke experts die op persoonlijke titel zitting hebben. In het CvT worden twee posities gecreëerd voor respectievelijk milieu/duurzaamheid, ingevuld door de milieuorganisaties, en maatschappelijke impact. De keuze voor tweede positie volgt rechtstreeks uit de inhoud en logica van het programma, waarbij telkens gestreefd wordt naar synergie tussen economische en maatschappelijke doelstellingen. Het lid dat op het thema 'maatschappelijke impact' zitting neemt, heeft ook als aandachtspunten sociale inclusie, fundamentele rechten, rechten van personen met een handicap, gendergelijkheid en non-discriminatie.

Leden worden via een transparant proces geworven. Aan de selectie van de inhoudelijke experts en de specifieke kennis en kunde die zij inbrengen gaat een analyse vooraf. De analyse zal bestaan uit:

1. Een inventarisatie van de een effectief uitoefenen van de monitoringsrol benodigde expertise. Het

gaat hierbij om expertise op de voor het programma relevante onderwerpen , zoals ecosysteemontwikkeling, innovatief ondernemerschap en maatschappij;

2. De uitkomsten van de inventarisatie worden afgezet tegen de kennis en kunde die de vertegenwoordigers van de belangrijkste partnerorganisaties inbrengen op dezelfde onderwerpen;
3. De uitkomst van de vergelijking bepaalt de thema's waarop additioneel leden worden geworven en geeft input aan de profielen die worden gebruikt bij de selectie.

Ook het SNN en EZK zijn formeel lid van het CvT. De samenstelling van het CvT laat zien hoe goed het EFRO-programma is ingebed in de regio en ook dat de overheden hierin niet dominant zijn vertegenwoordigd. Het CvT komt 2-4 keer per jaar bijeen en is nauw betrokken bij de uitvoering van het programma. Ze draagt onder meer de verantwoordelijkheid om de procedure van beoordeling en selectie van projecten vorm te geven.

Het CvT wordt samengesteld in overeenstemming met artikelen 6 en 33, 34 en 35 van Verordening (EG). De leden die als vertegenwoordiger namens een stakeholdergroep plaatsnemen, worden door de betreffende stakeholdergroep voorgedragen. De leden die op persoonlijke titel in het CvT zitting nemen, worden via een transparant wervingsproces geselecteerd.

Dagelijks Bestuur SNN

De vaststelling van de calls en tenders wordt gedaan door het Dagelijks Bestuur (DB SNN) als managementautoriteit. Als managementautoriteit is zij daarnaast verantwoordelijk voor monitoring van de doelstellingen van het programma en keurt zij de aanvragen formeel goed.

Deskundigencommissie

De Deskundigencommissie (DCie) is verantwoordelijk voor de scoretoekenning aan projecten. De DCie geeft een zwaarwegend advies aan het DB SNN dat EFRO-aanvragen formeel goedkeurt. De DCie bestaat uit technisch experts uit onder meer kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Leden worden geselecteerd op basis van hun kennis en kunde op voor het programma relevante thema's als de Transities, innovatie-ecosystemen, business cases, ondernemerschap, human capital, digitalisering, interregionale samenwerking en maatschappij.

De criteria voor de selectie van deskundigen in de commissie zijn:

- Onafhankelijkheid: geen betrokkenheid bij aanvragers
- Deskundigheid: inhoudelijke expertise op het/de terrein(en) van het programma.

Managementautoriteit

De dagelijkse aansturing van het programma ligt in handen van het SNN. Het SNN verzorgt de ambtelijke ondersteuning voor het programma in haar functie van managementautoriteit, alsmede het Comité van Toezicht en de deskundigencommissie. Het SNN bereidt de calls en tenders voor en doet dit in hechte

samenwerking met de provincies, steden en stakeholders. Het SNN heeft ruime ervaring met de uitvoering van operationele programma's en beschikt over de benodigde human resources voor een effectieve uitvoering. In de programmering en monitoring van het programma wil SNN stakeholderbetrokkenheid nog nadrukkelijker vorm geven dan in voorgaande programma's.

Betrekken partners via C-EDP

Het is de nadrukkelijke ambitie om de regionale stakeholders, ook die buiten de formele programmakaders vallen, te blijven betrekken bij de programmering en uitvoering van het programma. Met hen wil NNL ook zoeken naar vernieuwende manieren van werken, om tot maximale en structurele resultaten te komen. Het proces dat hiervoor wordt ingericht zal als vervolg worden ingericht op de dialoog die met stakeholders is gestart tijdens hun betrokkenheid bij de totstandkoming van het programma. Dit betekent dat op thema's verbinding wordt gezocht met groepen stakeholders die 'in het veld' al actief zijn rond een thema. We proberen hierbij zo veel mogelijk aan te sluiten bij consortia die zich al hebben gevormd. Het kan gaan om de transities uit de RIS3, maar ook (randvoorwaardelijke) thema's als de 'dansvloer', innovatief ondernemerschap, interregionale samenwerking, digitalisering, human capital, monitoring en 'maatschappij'.

Wij hebben het voornemen rond elk van deze thema's groepjes stakeholders te creëren, waarmee regelmatige gedurende de uitvoeringsperiode wordt afgestemd over bijvoorbeeld keuzes voor de programmering, inhoud en werkwijze, inhoud en opzet van subsidie-instrumenten en (experimentele) initiatieven binnen de thema's. Daarnaast wordt in lijn met initiatieven als de NNIM en Staat van het Noorden in steeds toenemende mate gestreefd naar 'consolidatie' van monitoringsactiviteiten, waarbij initiatieven en de partijen die daarbinnen actief zijn, steeds nauwer met elkaar worden verbonden.

Bij het thema 'maatschappij' zal een belangrijk vraagstuk zijn hoe ondernemers 'getriggerd' kunnen worden economische en maatschappelijke doelstellingen te verenigen. Dit wordt uitgewerkt met vragen als: "Welke 'incentives' kunnen met EFRO worden gecreëerd?", "Welke opzet en werkwijze van subsidie-instrumenten past hierbij?", "Hoe voorkom je dat ondernemers maatschappelijke opgaven zien als een last in plaats van een kans?"

Samenvattend, ten aanzien van het thema 'maatschappij': de lijn en werkwijze doortrekkend vanuit de RIS3 is het maatschappelijk middenveld uitgebreid betrokken bij de totstandkoming van dit programma. De betrokkenheid willen we continueren en vormgeven in elke relevante uitvoeringsfase van het programma: de ontwikkeling van relevant subsidie-instrumentarium, het aanjagen van betekenisvolle initiatieven en experimenten, het continueren van het EDP, het beoordelen van initiatieven en het uitoefenen van het programmatoezicht en bijdragen en het fungeren als ambassadeurs voor de inhoud en gedachtengoed van RIS3 en dit programma.

7. Communicatie en zichtbaarheid

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt j), van de GB-verordening

Dit EFRO-programma is een directe doorvertaling van de RIS3, zowel in inhoud als manier van werken. Kern van de nieuwe manier van werken is dat we partijen willen verbinden, uitdagen, stimuleren om ideeën werkelijkheid te laten worden die henzelf, vanuit een strategische visie, verder helpen, maar vooral ook bijdragen aan het grotere geheel: een NNL dat kansen grijpt en benut en daarmee niet alleen economisch, maar ook maatschappelijk sterker wordt. Dit besef willen we nadrukkelijk uitdragen. Bij EFRO heeft dit invloed op de stakeholder-communicatie, maar ook op de klantcommunicatie: meer 'uitdagen om bij te dragen aan doelen van NNL' ten opzichte van 'promoten subsidie'.

Doelgroepen:

1. (Potentiële) begunstigden

- Mkb'ers, uitgaande van doelgroepdifferentiatie;
- Kennisinstellingen (MBO, HBO en WO);
- Maatschappelijke organisaties;
- Netwerkorganisaties en andere partijen die een rol hebben in het innovatie-ecosysteem.

2. Stakeholders

Alle partijen die we betrekken bij de uitvoering van het programma, in sterke mate gekoppeld aan het C-EDP.

3. Publieke doelgroepen

- Beleidsmakers en politiek (decisionmakers op lokaal, regionaal, landelijk en EU-niveau);
- Het brede publiek (NLse burgers). Profiel: 35-55 jaar oud, werkzaam, middel tot hoog opgeleid, positief-kritisch t.o.v. EU.

Communicatiedoelstellingen

Communicatie draagt bij aan een brede toegankelijkheid van het programma en maakt de impact van het programma zichtbaar.

De doelstellingen per doelgroep:

1. (Potentiële) begunstigden:

- Motiveren om goede projectvoorstellen te ontwikkelen die aansluiten bij de visie en doelstellingen

van het programma;

- Informeren en adviseren over subsidiemogelijkheden en projectadministratie;
- Transparantie bieden m.b.t. beleid, processen en besluitvorming;
- Enthousiasmeren om te communiceren over het project.

In deze programmaperiode zullen MA's, stakeholders en begunstigden meer samen optrekken bij communicatie over het programma en de projecten. Daarbij zal er extra aandacht zijn voor het begrijpelijk maken van complexe en abstracte innovaties.

2.Stakeholders:

- Informeren over- en betrekken bij het programma;
- Informeren over voortgang, resultaten en meerwaarde van het programma.

Ook hiervoor geldt dat de stakeholders onderdeel worden van de communicatie over het programma. Dit geldt in het bijzonder voor de beleidsmakers zoals verenigd in het SNN en EBNN.

3.Publieke doelgroepen:

- Informeren over de betekenis en toegevoegde waarde van de EU in de regio

Strategische projecten of projecten met grote impact

Bij de publieke doelgroepen is vaak weinig bekend over resultaten van Europese programma's en de impact op onze samenleving. Wij zoeken naar vernieuwende manieren om, bijvoorbeeld via issuemaking, de bekendheid van het programma in samenhang met onze RIS3 te vergroten.

- Artikelen en persberichten;
- Bijeenkomsten ;
- Sociale media;
- Werkbezoeken.

Programmacommunicatie

Naast de beschreven communicatiemiddelen zal communicatie ondersteunend worden ingezet t.b.v. het C-EDP.

Dit EFRO programma wil nadrukkelijk ook maatschappelijke organisaties en 'non usual suspects' betrekken en bereiken. Vergeleken met '2014-2020' betekent dit het aanspreken van nieuwe netwerken . De communicatie aanpak zal hierop verder worden uitgewerkt.

Landelijke samenwerking

Om het effect van onze communicatie-acties bij publieke doelgroepen te versterken, wordt op lidstaatniveau samengewerkt binnen 'Europa om de Hoek' (EodH). Binnen EodH zijn alle ESI-programma's vertegenwoordigd, alsook betrokken ministeries, RVO, permanente vertegenwoordiging EC en Europe Direct Netwerk. De regie ligt bij het Ministerie van EZK. In de gezamenlijke communicatie over resultaten staan de projecten en eindgebruikers centraal. We communiceren over 'Europa' of 'Europese fondsen'.

Communicatiekanalen: cross mediale aanpak

1. Website snn.nl

Dit is de belangrijkste bron van informatie voor alle doelgroepen. Andere communicatiemiddelen verwijzen daarnaar. De website wordt zo ingericht dat informatie voor (potentiële) begunstigen en intermediairs snel vindbaar, begrijpelijk en actueel is en projecten goed zichtbaar zijn.

2. Online media

- Betaalde en onbetaalde exposure via sociale media: linkedIn, Twitter, Facebook en Instagram;
- Publieksversie jaarverslag;
- Digitale nieuwsbrief;
- Externe kanalen programmapartners, EodH en EC;
- Webinars

3. Evenementen

- Werkbezoeken;
- Publiciteitsmomenten;
- Mediacampagnes;
- NNIM presentatie jaarlijks.

4. Print media

- Factsheets over openstellingen;

- Advertorials in relevante bladen.

Indicatoren voor monitoring en evaluatie van communicatie

- Aantal deelnemers voorlichtings- en andere bijeenkomsten en kwalitatieve feedback d.m.v. evaluatieformulieren;
- Aantal bezoekers SNN-website en europaomdehoek.nl;
- Volgers, bereik en interactie op sociale mediakanalen;
- Klanttevredenheidsonderzoek tijdens looptijd;
- Oplage en bereik bij print- en mediacampagnes;
- Aantal plaatsingen van nieuwsberichten.

Er wordt naar gestreefd om één landelijk contactpersoon voor communicatie over EFRO- en andere EU-programma's aan te stellen.

Begroting

Het EFRO-budget voor Communicatie bedraagt naar schatting € 0,5 miljoen.

8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering

Referentie: Artikelen 94 en 95 van de GB-verordening

Tabel 14: Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering

Beoogd gebruik van de artikelen 94 en 95, GB-verordening	Ja	Nee
Vanaf de goedkeuring zal in het kader van het programma gebruik worden gemaakt van de vergoeding van de Uniebijdrage op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages per prioriteit overeenkomstig artikel 94 van de GB-verordening	☒	☐
Vanaf de goedkeuring zal in het kader van het programma gebruik worden gemaakt van de vergoeding van de Uniebijdrage op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten overeenkomstig artikel 95 van de GB-verordening	☐	☒

Aanhangsel 1: Bijdragen van de Unie op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages

A. Samenvatting van de belangrijkste elementen

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Meer ontwikkeld	7,31%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Meer ontwikkeld	1,83%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Meer ontwikkeld	1,83%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Meer ontwikkeld	0,46%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Meer ontwikkeld	0,09%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Meer ontwikkeld	0,81%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Meer ontwikkeld	0,20%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Meer ontwikkeld	0,20%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Meer ontwikkeld	0,05%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Meer ontwikkeld	0,01%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de	Transitie	21,49%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen	SCO 1: standaard		Gedeclareerde	Uren	Eenheidskosten	55

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
		onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën			ondernemingen, onderzoekinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	uurtarief van € 55		uren			
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Transitie	5,37%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoekinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Transitie	5,37%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoekinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Transitie	1,34%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoekinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
1	EFRO	RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën	Transitie	0,27%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoekinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Transitie	2,39%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Transitie	0,60%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Transitie	0,60%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Transitie	0,15%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
1	EFRO	RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	Transitie	0,03%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Meer ontwikkeld	2,68%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Meer ontwikkeld	0,67%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vereenvoudigde kostenopties)
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Meer ontwikkeld	0,67%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Meer ontwikkeld	0,17%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Meer ontwikkeld	0,03%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Meer ontwikkeld	2,68%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Meer ontwikkeld	0,67%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Meer ontwikkeld	0,67%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Meer ontwikkeld	0,17%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Meer ontwikkeld	0,03%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Meer ontwikkeld	2,76%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Meer ontwikkeld	0,69%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Meer ontwikkeld	0,69%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Meer ontwikkeld	0,17%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Meer ontwikkeld	0,03%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Transitie	7,88%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Transitie	1,97%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Transitie	1,97%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Transitie	0,49%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
2	EFRO	RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Transitie	0,10%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Transitie	7,88%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Transitie	1,97%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Transitie	1,97%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Transitie	0,49%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
						€ 9.600					
2	EFRO	RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E	Transitie	0,10%	029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Transitie	8,12%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO 1: standaard uurtarief van € 55		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	55
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Transitie	2,03%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO2: standaard uurtarief van € 67		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Transitie	2,03%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7.800
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Transitie	0,51%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9.600
2	EFRO	RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Transitie	0,10%	072. Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof, overeenkomstig de criteria op het gebied van energie-efficiëntie	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur	Euro's	Vast percentage	1

(1) Dit verwijst naar de code voor de interventiegebiedsdimensie in tabel 1 van bijlage I bij de GB-verordening en bijlage IV bij de EFMZVA-verordening.

(2) Dit verwijst naar de code van een gemeenschappelijke indicator, indien van toepassing.

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO 1: standaard uurtarief van € 55
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsfad voor de uitvoering ervan (1)	<p>Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventiecategorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventiecategorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing.</p> <p>Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Alle personeelskosten van alle ontwikkelprojecten onder de specifieke doelen zijn volledig gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Het gaat om projecten waarbij een product, dienst of proces wordt ontwikkeld, doorontwikkeld, gedemonstreerd of in een pilotsituatie wordt getest. Dan wel om samenwerkingsprojecten die er op gericht zijn het innovatie-ecosysteem te versterken. Het gaat dus niet om investeringsprojecten of investeringen in productie. De duur van de projecten is variabel, de meeste projecten duren gemiddeld twee tot vijf jaar, maar dit hangt van de sector af. In bijvoorbeeld de ontwikkeling van medicijnen is een testfase langer. Het type begunstigden kan breed zijn maar bedrijven en kennisinstellingen vormen het overgrote deel. Vaak is sprake van een samenwerkingsproject in de keten. Het type personeel dat wordt ingezet is qua niveau en beloning redelijk gelijksoortig, vandaar dat op grond van een forse historische dataset ook bleek dat tot gemiddelde tarieven kon worden gekomen. Voor ontwikkelwerk worden doorgaans HBO/WO geschoolde mensen ingezet, zowel aan de technische als proceskant. Los van de externe investeringen, waarop deze standaardprijs geen betrekking heeft, geldt daarvoor dat het type personeel dat begunstigden inzetten vergelijkbaar is qua werk- en denkniveau. Voor alle type acties gaat het vanwege dit type werk om de inzet van personeel op met name HBO-niveau of vergelijkbaar werk- en denkniveau.</p>

	<p>Andere niveaus zijn niet uitgesloten, het gaat om duiding dat het om een vaak gelijkwaardig niveau personeel gaat dat voor dit type projecten wordt ingezet. Bij bepaling van de SCO's zijn alle personele kosten meegenomen uit de historische data en is een gemiddelde genomen. De concrete acties bevinden zich na de fase van fundamenteel onderzoek en voor standaard toepassing. Dit werk- en denkniveau is nodig om met voldoende kennis en deskundigheid zowel doorontwikkeling, als de eerste toepassingen en de uitdagingen die daarbij naar voren komen, te kunnen behandelen. Dit blijkt, op basis van de analyse van een grote dataset aan historische gegevens, niet te verschillen tussen de management autoriteiten/landsdelen. De inschaling van HBO-niveau naar sector verschilt wel iets, maar niet fors. Een gemiddelde is dan ook goed te verdedigen als standaard eenheidsschaal voor de personeelskosten van dit type acties. Er is wel een verschil in investeringen in kosten derden tussen de sectoren. Deze kostensoort heeft op deze eenheidsschaal echter geen betrekking. Het gaat uitsluitend over de loonkosten van het personeel van begunstigen dat ingezet wordt bij ontwikkelingsprojecten.</p>
2. Specifieke doelstelling(en)	<p>RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen</p>
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	33.424.851,20

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde uren
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Uren
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag	Eenheidskosten

of vast percentage	
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	55
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	Alleen de loonkosten (directe loonkosten en een vaste opslag voor werkgeverslasten + overhead) van begunstigden/projectpartners. De vaste opslag heeft betrekking op overhead voor de gehele organisatie.
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Nee
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexering is vooraf meegenomen op dezelfde wijze als de Europese Commissie dat doet bij het toedelen van de middelen voor de EFRO-programma's. De geanalyseerde data om tot een gemiddeld uurtarief te komen, zijn gebaseerd op het OP-EFRO programma 2014 – 2020. Dit betreft de data tot en met de ACR 2020 van dat programma. De gemiddeld gedeclareerde tarieven hebben als basisjaar hierdoor 2016. De tarieven zullen gebruikt gaan worden in de periode 2021 tot 2029. Om eenmalig de tarieven voor het gehele programma vast te zetten dient rekening gehouden te worden met de loonkostenstijging in deze periode. Indexatie van de tarieven dient hierdoor plaats te vinden tot en met 2025. Bij de indexatie wordt daarom uitgegaan van een periode van negen jaar. Daarnaast is ook de gemiddelde omvang van de werkgeverslasten bepaald tijdens het OP-EFRO programma 2014-2020 en verwerkt in de berekening. De ontwikkeling van loonkosten is inzichtelijk gemaakt op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) tijdens het OP-EFRO 2014-2020. Uit de cijfers van het CBS blijkt dat de gemiddelde indexatie per jaar 1,94% betreft. De indexatie voor negen jaar betreft hierdoor naar verwachting 18,92%. Het gemiddelde tarief van € 44,41 wordt om deze reden met 18,92% geïndexeerd. De gemiddelde omvang van de werkgeverslasten is daarnaast ook beoordeeld op basis van cijfers afkomstig van het CBS. In het gemiddelde tarief van € 44,41 is sprake van 32% werkgeverslasten. Uit cijfers van het CBS blijkt dat in de periode 2014/2019 de gemiddelde sociale lasten 27,3% bedroegen. Inclusief vakantiegeld bedroeg de opslag voor werkgeverslasten daarmee 37,5% in de afgelopen programmaperiode. Het gemiddelde uurtarief op basis van het brutoloon van € 44,41 wordt om deze reden herrekend, waarbij de omvang voor werkgeverslasten 37,5% betreft.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden	Verificatie van het aantal geregistreerde, gedeclareerde uren in projecten. De urenregistratie

<ul style="list-style-type: none"> - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan. 	<p>vindt op persoonsniveau plaats en is project gerelateerd. Deze uren worden door de medewerker zelf en door een tweede (daartoe bevoegde) persoon geautoriseerd. Het betreft hierbij alleen de geregistreerde en gedeclareerde uren die verantwoord zijn als interne loonkosten bij begunstigden. Ter onderbouwing van de urendeclaratie dient een tijdig geautoriseerde urenstaat aangeleverd te worden. Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. De beheerautoriteit controleert middels de op artikel 79 van de CPR gebaseerde risicogerichte controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (project gerelateerde ondertekende urenstaten). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem (Business Central). Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de onderliggende documentatie (en deze documentatie is project-gerelateerd en tijdig ondertekend) is de eenheidsprijs per uur declarabel.</p>
<p>11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)</p>	<p>Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de huidige methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de huidige methodes (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen.</p> <p>Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden.</p>

Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de huidige methodiek (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onder financiering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens het huidige programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking \leq € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declareerbare kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Op basis van de normaal verdeling (rondom het gemiddelde tarief) en de omvang van de dataset, zijn geen indicaties op over- of onder financiering aanwezig. Doordat voor alle begunstigden één tarief bestaat, is het voor begunstigden niet mogelijk te sturen in de hoogte van het tarief. Het risico op misbruik wordt om deze reden laag ingeschat. Daarnaast is de subsidie vrijwel altijd een percentage van de werkelijke kosten. De subsidiebegunstigden ontvangen kortom dus niet 100% van de werkelijke kosten. De kans wordt hierdoor laag ingeschat dat een subsidie op basis van een vast uurtarief leidt tot een subsidie hoger dan de totale werkelijke projectkosten. Aandachtspunt blijft het maximum aantal uur dat gedeclareerd kan worden op jaarniveau. Zie bijlage

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO2: standaard uurtarief van € 67
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsfad voor de uitvoering ervan (1)	<p>Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten, waarbij ook andere kosten dan personeelskosten worden gemaakt. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing.</p> <p>Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Alle personeelskosten van alle ontwikkelprojecten onder de specifieke doelen zijn volledig gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Deze SCO is gebaseerd op dezelfde berekening als het standaardtarief van € 55 (SCO1). Voor verdere onderbouwing hiervoor verwijzen we naar de onderbouwing onder SCO1.</p> <p>Het verschil t.o.v. SCO1 is dat bij deze SCO voor de overige subsidiabele kosten een opslag van 40% over het standaard uurtarief is gezet. Dit is ontleend aan artikel 56 van Vo 2021/1060. De tijdlijn is tevens de tijdlijn van het programma, er is met een gevalideerde methode geïndexeerd. Belangrijk is te benadrukken dat deze eenheidsschaal (opslag 40%) alle subsidiabele kosten van projectuitvoerders/begunstigden omvat.</p> <p>Het type concrete acties waarop deze SCO (standaard tarief van € 67) van toepassing is, is hetzelfde als de SCO waar het standaard tarief van € 55 betrekking op heeft. Het soort personeel en soort concrete acties is hetzelfde. Het tarief van € 67 omvat naast directe en indirecte loonkosten, tevens de overige subsidiabele kosten. Hierbij is een opslag van 40% verdisconteerd met het standaard € 55 tarief. Deze verdiscontering van 40% is tevens een methode die in het OP EFRO 2014-2020 toegepast kan worden door begunstigden. Begunstigden mogen hierbij zelf kiezen of ze gebruik maken van het € 67 tarief. Indien deze methodiek wordt gekozen, betekent dit dat alle projectpartners</p>

	binnen een project deze methodiek moeten hanteren.
2. Specifieke doelstelling(en)	<p>RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën</p> <p>RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap</p> <p>RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria</p> <p>RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E</p> <p>RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen</p>
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	8.356.212,80

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde uren
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Uren
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Eenheidskosten
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	67
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	De loonkosten en alle overige subsidiabele kosten van begunstigden/projectpartners (direct en indirect).
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Ja
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexeringswijze is vooraf meegenomen op dezelfde wijze als de Europese Commissie dat doet bij het toedelen van de middelen voor de EFRO-programma's. De geanalyseerde data om tot een gemiddeld uurtarief te komen, zijn gebaseerd op het OP-EFRO programma 2014 – 2020. Dit betreft de data tot en met de ACR 2020 van dat programma. De gemiddeld gedeclareerde tarieven hebben als basisjaar hierdoor 2016. De tarieven zullen gebruikt gaan worden in de periode 2021 tot 2029. Om eenmalig de

	<p>tarieven voor het gehele programma vast te zetten dient rekening gehouden te worden met de loonkostenstijging in deze periode. Indexatie van de tarieven dient hierdoor plaats te vinden tot en met 2025. Bij de indexatie wordt daarom uitgegaan van een periode van negen jaar. Daarnaast is ook de gemiddelde omvang van de werkgeverslasten bepaald tijdens het OP-EFRO programma 2014-2020 en verwerkt in de berekening. De ontwikkeling van loonkosten is inzichtelijk gemaakt op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) tijdens het OP-EFRO 2014-2020. Uit de cijfers van het CBS blijkt dat de gemiddelde indexatie per jaar 1,94% betreft. De indexatie voor negen jaar betreft hierdoor naar verwachting 18,92%. Het gemiddelde tarief van € 44,41 wordt om deze reden met 18,92% geïndexeerd. De gemiddelde omvang van de werkgeverslasten is daarnaast ook beoordeeld op basis van cijfers afkomstig van het CBS. In het gemiddelde tarief van € 44,41 is sprake van 32% werkgeverslasten. Uit cijfers van het CBS blijkt dat in de periode 2014/2019 de gemiddelde sociale lasten 27,3% bedroegen. Inclusief vakantiegeld bedroeg de opslag voor werkgeverslasten daarmee 37,5% in de afgelopen programmaperiode. Het gemiddelde uurtarief op basis van het brutoloon van € 44,41 wordt om deze reden herrekend, waarbij de omvang voor werkgeverslasten 37,5% betreft. Voor de vaste opslag voor de van 40% geldt dat deze niet is geïndexeerd en gekozen is obv art. 56 VO 2021/1060.</p>
<p>10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden</p> <ul style="list-style-type: none"> - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan. 	<p>Verificatie van het aantal geregistreerde, gedeclareerde uren in projecten. De urenregistratie vindt op persoonsniveau plaats en is project gerelateerd. Deze uren worden door de medewerker zelf en door een tweede (daartoe bevoegde) persoon geautoriseerd. Het betreft hierbij alleen de geregistreerde en gedeclareerde uren die verantwoord zijn als interne loonkosten bij begunstigden. Ter onderbouwing van de urendeclaratie dient een tijdig geautoriseerde urenstaat aangeleverd te worden. Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. De beheerautoriteit controleert middels de op artikel 79 van de CPR gebaseerde risicogerichte controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (project gerelateerde ondertekende urenstaten). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem (Business Central). Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de onderliggende documentatie (en deze documentatie is project-gerelateerd en tijdig ondertekend) is de eenheidsprijs per uur declarabel.</p>

11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)

Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de huidige methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de huidige methodes (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen.

Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden. Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de huidige methodiek (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onderfinanciering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens het huidige programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale

	<p>programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking \leq € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declarabele kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Op basis van de normaal verdeling (rondom het gemiddelde tarief) en de omvang van de dataset, zijn geen indicaties op over- of onder financiering aanwezig. Doordat voor alle begunstigen één tarief bestaat, is het voor begunstigen niet mogelijk te sturen in de hoogte van het tarief. Het risico op misbruik wordt om deze reden laag ingeschat. Daarnaast is de subsidie vrijwel altijd een percentage van de werkelijke kosten. De subsidiebegunstigen ontvangen kortom dus niet 100% van de werkelijke kosten. De kans wordt hierdoor laag ingeschat dat een subsidie op basis van een vast uurtarief leidt tot een subsidie hoger dan de totale werkelijke projectkosten.</p> <p>Aandachtspunt blijft het maximum aantal uur dat gedeclareerd kan worden op jaarniveau. Zie verder bijlage.</p>
--	---

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO3: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 7.800
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdspad voor de uitvoering ervan (1)	Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten, waarbij ook andere kosten dan personeelskosten worden gemaakt. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing.

	<p>Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Alle personeelskosten van alle ontwikkelprojecten onder de specifieke doelen zijn volledig gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Deze SCO is gebaseerd op dezelfde berekening als het standaardtarief van € 55 (SCO1). Voor verdere onderbouwing hiervoor verwijzen we naar de onderbouwing onder SCO1.</p> <p>De aard van het personeel dat tijdens het EFRO 2021-2027 ingezet gaat worden is vergelijkbaar met het programma 2014-2020. Het type concrete acties voor deze SCO op basis van een maandtarief is hetzelfde als de eerder genoemde SCO m.b.t. het uurtarief van € 55. Het maandtarief is berekend op basis van het vaste uurtarief van € 55.</p>
2. Specifieke doelstelling(en)	<p>RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën</p> <p>RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap</p> <p>RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria</p> <p>RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E</p> <p>RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen</p>
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	8.356.212,80

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde maanden
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Maanden
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Eenheidskosten
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	7.800

7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	Alleen de loonkosten (directe loonkosten en een vaste opslag voor werkgeverslasten + overhead) van begunstigen/projectpartners. De vaste opslag heeft betrekking op overhead voor de gehele organisatie.
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Nee
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexering is vooraf meegenomen op dezelfde wijze als de Europese Commissie dat doet bij het toedelen van de middelen voor de EFRO-programma's. De geanalyseerde data om tot een gemiddeld uurtarief te komen, zijn gebaseerd op het OP-EFRO programma 2014 – 2020. Dit betreft de data tot en met de ACR 2020 van dat programma. De gemiddeld gedeclareerde tarieven hebben als basisjaar hierdoor 2016. De tarieven zullen gebruikt gaan worden in de periode 2021 tot 2029. Om eenmalig de tarieven voor het gehele programma vast te zetten dient rekening gehouden te worden met de loonkostenstijging in deze periode. Indexatie van de tarieven dient hierdoor plaats te vinden tot en met 2025. Bij de indexatie wordt daarom uitgegaan van een periode van negen jaar. Daarnaast is ook de gemiddelde omvang van de werkgeverslasten bepaald tijdens het OP-EFRO programma 2014-2020 en verwerkt in de berekening. De ontwikkeling van loonkosten is inzichtelijk gemaakt op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) tijdens het OP-EFRO 2014-2020. Uit de cijfers van het CBS blijkt dat de gemiddelde indexatie per jaar 1,94% betreft. De indexatie voor negen jaar betreft hierdoor naar verwachting 18,92%. Het gemiddelde tarief van € 44,41 wordt om deze reden met 18,92% geïndexeerd. De gemiddelde omvang van de werkgeverslasten is daarnaast ook beoordeeld op basis van cijfers afkomstig van het CBS. In het gemiddelde tarief van € 44,41 is sprake van 32% werkgeverslasten. Uit cijfers van het CBS blijkt dat in de periode 2014/2019 de gemiddelde sociale lasten 27,3% bedroegen. Inclusief vakantiegeld bedroeg de opslag voor werkgeverslasten daarmee 37,5% in de afgelopen programmaperiode. Het gemiddelde uurtarief op basis van het brutoloon van € 44,41 wordt om deze reden herrekend, waarbij de omvang voor werkgeverslasten 37,5% betreft.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden	Ter onderbouwing van de urenverklaring dient een werkgeversverklaring aangeleverd te worden. Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. Deze kosten

<p>gecontroleerd tijdens de beheersverificaties</p> <p>- beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan.</p>	<p>hebben ook betrekking op de uren die de begunstigde declareert. De management autoriteit controleert middels de controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (werkgeversverklaring). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem. Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de werkgeversverklaring, zijn deze declarabel.</p> <p>Deze controles vonden ook al beperkt in de programmaperiode 2014-2020 plaats. Deze methode is niet nieuw en werd al toegepast in de programmaperiode 2014-2020 na wijziging van de CPR (OMNIBUS) in 2018. Het enige nieuwe is het standaardtarief. De werkgeversverklaringen worden opgeslagen in het online systeem.</p>
<p>11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)</p>	<p>Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Dit effect werkt door op het maandtarief van € 7.800. Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de methodes 2014-2020 (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen.</p> <p>Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden. Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief</p>

	<p>een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de methodiek 2014-2020 (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onder financiering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens dit programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking \leq € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declarabele kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Het maandbedrag van € 7.800 is gebaseerd op het vaste uurtarief. Het effect beoordeeld op het uurtarief is hiermee ook van toepassing op het maandtarief van € 7.800.</p> <p>Een mogelijk averechtse prikkel kan zijn dat een medewerker minder uren werkt dan is aangegeven op de werkgeversverklaring. Zie verder bijlage.</p>
--	---

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO4: standaard maandbedrag op basis van werkgeversverklaring € 9.600
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	

<p>1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsfad voor de uitvoering ervan (1)</p>	<p>Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten, waarbij ook andere kosten dan personeelskosten worden gemaakt. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing.</p> <p>Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Alle personeelskosten van alle ontwikkelprojecten onder de specifieke doelen zijn volledig gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Deze SCO is gebaseerd op dezelfde berekening als het standaardtarief van € 67 (SCO2), die weer berekend is op basis van het standaardtarief van € 55 (SCO1). Voor verdere onderbouwing hiervoor verwijzen we naar de onderbouwing onder SCO1.</p> <p>Het type concrete acties waarop deze SCO (standaard maandtarief € 9.600) van toepassing is, is hetzelfde als de SCO waar het standaard tarief van € 67 (SCO2) betrekking op heeft. Het soort personeel en soort concrete acties is hetzelfde. Het maandtarief is berekend op basis van het vaste uurtarief van € 67.</p>
<p>2. Specifieke doelstelling(en)</p>	<p>RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën</p> <p>RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap</p> <p>RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria</p> <p>RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E</p> <p>RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen</p>
<p>12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed</p>	<p>2.089.053,20</p>

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde maanden
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Maanden
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Eenheidskosten
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	9.600
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	De loonkosten en alle overige subsidiabele kosten van begunstigen/projectpartners (direct en indirect)
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Ja
9. Verrekeningsmethode (3)	<p>De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexering is vooraf meegenomen op dezelfde wijze als de Europese Commissie dat doet bij het toedelen van de middelen voor de EFRO-programma's. De geanalyseerde data om tot een gemiddeld uurtarief te komen, zijn gebaseerd op het OP-EFRO programma 2014 – 2020. Dit betreft de data tot en met de ACR 2020 van dat programma. De gemiddeld gedeclareerde tarieven hebben als basisjaar hierdoor 2016. De tarieven zullen gebruikt gaan worden in de periode 2021 tot 2029. Om eenmalig de tarieven voor het gehele programma vast te zetten dient rekening gehouden te worden met de loonkostenstijging in deze periode. Indexatie van de tarieven dient hierdoor plaats te vinden tot en met 2025. Bij de indexatie wordt daarom uitgegaan van een periode van negen jaar. Daarnaast is ook de gemiddelde omvang van de werkgeverslasten bepaald tijdens het OP-EFRO programma 2014-2020 en verwerkt in de berekening. De ontwikkeling van loonkosten is inzichtelijk gemaakt op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) tijdens dat OP-EFRO. Uit de cijfers van het CBS blijkt dat de gemiddelde indexatie per jaar 1,94% betreft. De indexatie voor negen jaar betreft hierdoor naar verwachting 18,92%. Het gemiddelde tarief van € 44,41 wordt om deze reden met 18,92% geïndexeerd. De gemiddelde omvang van de werkgeverslasten is daarnaast ook beoordeeld op basis van cijfers afkomstig van het CBS. In het gemiddelde tarief van € 44,41 is sprake van 32% werkgeverslasten. Uit cijfers van het CBS blijkt dat in de periode 2014/2019 de gemiddelde sociale lasten 27,3% bedroegen. Inclusief vakantiegeld bedroeg de opslag voor werkgeverslasten daarmee 37,5% in de</p>

	<p>afgelopen programmaperiode. Het gemiddelde uurtarief op basis van het brutoloon van € 44,41 wordt om deze reden herrekend, waarbij de omvang voor werkgeverslasten 37,5% betreft. Voor de vaste opslag van 40% geldt dat deze niet is geïndexeerd en gekozen is obv art. 56 VO 2021/1060.</p>
<p>10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden</p> <ul style="list-style-type: none"> - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan. 	<p>Ter onderbouwing van de urendeclaratie dient een werkgeversverklaring aangeleverd te worden.</p> <p>Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. Deze kosten hebben ook betrekking op de uren die de begunstigde declareert. De management autoriteit controleert middels de controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (werkgeversverklaring). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem. Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de werkgeversverklaring, zijn deze declarabel.</p> <p>Deze controles vonden ook al beperkt in de programmaperiode 2014-2020 plaats. Deze methode is niet nieuw en werd al toegepast in die programmaperiode na wijziging van de CPR (OMNIBUS) in 2018. Het enige nieuwe is het standaardtarief. De werkgeversverklaringen worden opgeslagen in het online systeem.</p>
<p>11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)</p>	<p>Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Dit effect werkt door op het hierop berekende uurtarief van € 67 (SCO2) en de maandvariant van € 9.600 (SCO4). Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de methodes 2014-2020 (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde</p>

projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen.

Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden. Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de de methodiek 2014-2020 (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onder financiering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens het programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking =< € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declarabele kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Het maandbedrag van € 9.600 is gebaseerd op het vaste uurtarief inclusief flat rate voor overige subsidiabele kosten. Het effect beoordeeld op het uurtarief is hiermee ook van toepassing op het maandtarief van € 9.600.

Een mogelijk averechtse prikkel kan zijn dat een medewerker minder uren werkt dan is aangegeven op de werkgeversverklaring. Zie verder bijlage.

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO5: opslag voor kosten derden onder € 250
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsplan voor de uitvoering ervan (1)	<p>Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing.</p> <p>De omschrijving van ontwikkelprojecten is weergegeven onder SCO1. Bij deze projecten leert de ervaring dat er een vergelijkbaar aandeel kleine kosten derden (onder € 250 per factuur) wordt gedeclareerd. Deze kosten relatief veel administratie- en controletijd. Tijdens het OP-EFRO 2014-2020 zijn aanzienlijk veel kosten derden (facturen of documenten met vergelijkbare bewijskracht) gedeclareerd met een individueel lage omvang. Indien sprake is van bevindingen ten aanzien van deze kosten, ervaart de begunstigde het uitzoekwerk of een aanvullende toelichting hierop niet als proportioneel. Dit in verband met de vaak minimale omvang van een factuur. Ook voor de MA's leidt het declareren van dergelijke kosten tot relatief veel werk. Om deze reden is onderzocht of ter vervanging van kosten derden met een individuele omvang < € 250 een SCO mogelijk is.</p>
2. Specifieke doelstelling(en)	<p>RSO1.1. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën</p> <p>RSO1.4. Ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap</p> <p>RSO2.2. Bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001[1] (Richtlijn hernieuwbare energie), met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria</p> <p>RSO2.3. Het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag buiten TEN-E</p> <p>RSO2.6. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van</p>

	hulpbronnen
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	417.810,64

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Euro's
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Vast percentage
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	1
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	Kosten derden kleiner dan € 250 per factuur
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Nee
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan.	<p>De management autoriteit controleert de gedeclareerde kosten derden. Deze kosten derden worden door de begunstigde ingediend in het online systeem. Hierbij kunnen begunstigten alleen kosten derden (facturen) indienen met een omvang groter dan € 250. Over de gecontroleerde en goedgekeurde kosten derden berekent de management autoriteit 1%.</p> <p>De management autoriteit zal elk half jaar op basis van een controlemethodiek de onderliggende documenten van de kosten derden boven € 250 controleren middels de gehanteerde controlemethodiek. Ter onderbouwing van kosten derden dienen begunstigten een factuur (of document met vergelijkbare bewijskracht) en een betaalbewijs in te dienen. Deze controles vonden ook in de vorige programmaperiodes plaats. De onderbouwing van de kosten derden wordt opgeslagen in het online systeem.</p> <p>De methodiek ten aanzien van de opslag van 1% wordt als volgt voorgesteld:</p>

	<p>1. Bij vaststelling van het project wordt 1% berekend over gedeclareerde en goedgekeurde kosten derden. Op deze manier wordt voorkomen dat correcties in kosten derden ook telkens leiden tot een correctie op de berekende opslag van 1%.</p> <p>2. Kosten derden (facturen of documenten met soortgelijke bewijskracht) met een omvang < € 250 kunnen niet meer gedeclareerd worden. Deze worden als niet-subsidiabel aangemerkt.</p> <p>3. Of de grens van € 250 wordt gepasseerd wordt beoordeeld op basis van het individuele document. Meerdere facturen kunnen bijvoorbeeld niet bij elkaar worden opgeteld en als totaal worden gedeclareerd. Het is wel mogelijk een verzamelfactuur of een periodieke magazijnuitgiften te declareren, indien de individuele omvang hiervan minimaal € 250 is.</p>
<p>11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)</p>	<p>Pervers gebruik van het de flatrate wordt niet verwacht. Op basis van de dataset m.b.t. OP-EFRO 2014 – 2020 is de totale declaratie kosten derden zonder correcties € 94.869.802. Indien deze SCO toegepast zou worden, betreft de totale declaratie € 94.907.718. Hierbij is sprake van een minimaal verschil van € 37.916. Hierdoor zijn geen indicaties voor over of onder financiering.</p> <p>De effecten van de vereenvoudiging worden als hoog ingeschat, doordat het aantal facturen met een omvang < € 250 in totaal 38% van de dataset uit 2014-2020 omvat. Het is mogelijk dat begunstigden de SCO toepassen waarbij in werkelijkheid beperkt sprake is van kosten < € 250. Dit effect bestaat echter ook omgekeerd. Op projectniveau is de gemiddelde afwijking € 62,53.</p> <p>De SCO betreft 1% van de totale kosten derden. Indien sprake is van een project met € 1.000.000 aan kosten derden, betreft 1% hiervan € 10.000. Bij een subsidiepercentage van 30% betreft dit € 3.000. Het risico op misbruik met een hoge financiële impact wordt om deze reden als laag ingeschat.</p>

(1) Beoogde aanvangsdatum van de selectie van acties en beoogde einddatum van de voltooiing ervan (zie artikel 63, lid 5, van de GB-verordening).

(2) Voor acties die meerdere vereenvoudigde kostenopties omvatten die verschillende categorieën kosten, verschillende projecten of opeenvolgende fases van een actie bestrijken, moeten de velden 3 tot en met 11 voor elke indicator die aanleiding geeft tot vergoeding worden ingevuld.

(3) Geef, indien van toepassing, de frequentie en timing van de verrekening aan en een duidelijke verwijzing naar een specifieke indicator (met een link naar de website waar de indicator staat gepubliceerd, indien van toepassing).

(4) Zijn er mogelijke negatieve implicaties voor de kwaliteit van de ondersteunde acties en, zo ja, welke maatregelen (zoals kwaliteitsverzekering) worden genomen om het risico af te dekken?

C. Berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages

1. Bron van de gegevens die worden gebruikt voor de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages (wie de gegevens heeft geproduceerd, verzameld en geregistreerd; waar de gegevens zijn opgeslagen; vervaldata; validering enz.)

Historische data van alle vier OP's in Nederland uit de periode 2014-2020 vormen de gegevensbron. Data zijn afkomstig uit het beheersysteem Business Central van de vier Managementautoriteiten EFRO in Nederland. De data zijn geanalyseerd door een werkgroep van de vier management autoriteiten. Ze zijn telkens opnieuw te genereren en de datadump die ten grondslag ligt aan de berekening ligt vast en wordt bewaard. De data zijn ook verstrekt aan de audit autoriteit voor validatie in het assessment bij deze SCO. De berekeningen zijn gebaseerd op de werkelijk gedeclareerde loonkosten door de begunstigden met betrekking tot het OP EFRO 2014-2020 die door de management autoriteiten zijn gedeclareerd bij de EC. In totaal omvatte de dataset zoals gebruikt voor de berekeningen € 115.879.277 aan loonkosten + opslag (opslag voor werkgeverslasten en overhead). De gebruikte data zijn op totaalniveau aangesloten met SFC. De populatie valt hiermee binnen de scope van de jaarlijkse controles van de audit autoriteit. Een aantal declaraties zijn uit de onderzoekspopulatie gehaald. De aanpassingen op de onderzoekspopulatie hebben bijvoorbeeld betrekking op gedeclareerde uurtarieven die door de management autoriteiten deels zijn gecorrigeerd of niet in de juiste verhouding zijn gedeclareerd (op totaalniveau ingediend door de begunstigde i.p.v. op uurtariefniveau). Deze data verstoren de uitkomst van een gewogen gemiddeld uurtarief, doordat deze data de gedeclareerde uurtarieven te hoog of te laag doen voorstellen. Uit deze data is namelijk niet direct te herleiden wat het werkelijk gedeclareerde uurtarief is. Ten behoeve van de kwaliteit van de dataset zijn verstorende data uit de onderzoekspopulatie gehaald, zodat de berekening is gebaseerd op data die de werkelijkheid weerspiegelt. Op basis van bovenstaande is gewaarborgd dat de gebruikte data betrouwbaar en relevant zijn. Voor conclusie ten aanzien van betrouwbare en relevante data verwijzen wij tevens naar het rapport dat voort is gekomen uit het assessment van de audit autoriteit.

2. Gelieve aan te geven waarom de voorgestelde methode en berekening op basis van artikel 94, lid 2, van de GB-verordening relevant zijn voor het type concrete actie.

Voor alle type acties genoemd onder A geldt dat ze zich karakteriseren als ontwikkelprojecten. De SCO is van toepassing op dit type concrete actie. Op de lijn van innovatie naar eerste toepassingen en demonstraties. Los van de externe investeringen, waarop deze standaardprijs geen betrekking heeft, geldt daarvoor dat het type personeel dat begunstigden inzetten vergelijkbaar is qua werk- en denkniveau. Het gaat uitdrukkelijk niet om standaard werkzaamheden welke personeel binnen de type acties uitvoert. Het is ontwikkelwerk. Voor alle type acties gaat het om deze reden om de inzet van personeel op met name HBO-niveau. Het type concrete acties is naar verwachting vergelijkbaar met het OP EFRO 2014-2020. Dit betekent een hoge inzet van eigen uren van personeel op met name HBO-niveau. Om te voorkomen dat begunstigden bij ieder betaalverzoek voor elke medewerker een uurtarief moet berekenen, is een standaard vast uurtarief berekend. Dit zorgt voor een verlaging van de administratieve last, de controledruk en de foutgevoeligheid bij het berekenen van een uurtarief per medewerker.

3. Gelieve aan te geven hoe de berekeningen zijn uitgevoerd, met name door eventuele veronderstellingen ten aanzien van kwaliteit of hoeveelheden te beschrijven. Indien relevant, moeten statistische bewijzen en referentiewaarden worden gebruikt en, indien daarom wordt verzocht, moeten deze worden verstrekt in een formaat dat kan worden gebruikt door de Commissie.

De berekeningen zijn gebaseerd op de data met betrekking tot de uurtarieven uit de programmaperiode 2014-2020 van alle vier Nederlandse OP's. Het gaat hierbij alleen om de uurtarieven die in dat OP als 'loonkosten plus vaste opslag' zijn gedeclareerd. In grote lijnen is de berekening als volgt uitgevoerd:

- 1) Niet relevante data is uit het databestand gehaald (zoals uurtarieven waarbij sprake is van een correctie).
- 2) Een gemiddeld uurtarief (overkoepelend voor alle MA's) is berekend op basis van de dataset voor de periode tot ACR 2020. De uitkomst betreft het basis uurtarief.
- 3) De werkgeverslasten zijn aangepast naar de gemiddelde werkgeverslasten zoals weergegeven door het CBS gedurende de programmaperiode 2014-2020. Het gemiddelde basis uurtarief is hierop aangepast.
- 4) Het gemiddelde uurtarief (basistarief) is geïndexeerd op basis van de gemiddelde indexatie zoals weergegeven door het CBS.

4. Leg uit hoe u ervoor heeft gezorgd dat alleen subsidiabele uitgaven zijn opgenomen in de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages.

Wij hebben hiervoor gezorgd door uitsluitend gecorrigeerde en geaccepteerde kosten mee te nemen. Zie hiervoor ook de eerste stap benoemd onder vraag 3; niet relevante data is uit de dataset gehaald.

5. Beoordeling door de auditautoriteit(en) van de berekeningsmethode, de bedragen en de regelingen om de verificatie, kwaliteit, verzameling en opslag van gegevens te waarborgen.

Bijgevoegd

Aanhangsel 2: Bijdragen van de Unie op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten

A. Samenvatting van de belangrijkste elementen

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het totale bedrag dat wordt gedekt door niet aan kosten gekoppelde financiering	Type(s) concrete actie		Voorwaarden waaraan moet worden voldaan of resultaten die moeten worden verwezenlijkt die vergoeding door de Commissie triggeren	Indicator		Meeteenheid voor de voorwaarden waaraan moet worden voldaan of resultaten die moeten worden verwezenlijkt die aanleiding geven tot vergoeding door de Commissie	Beoogd type vergoedingsmethode die wordt gebruikt om de begunstigde(n) te vergoeden
					Code (1)	Beschrijving		Code (2)	Beschrijving		

(1) Dit verwijst naar de code voor de interventiegebiedsdimensie in tabel 1 van bijlage I bij de GB-verordening en bijlage IV bij de EFMZVA-verordening.

(2) Dit verwijst naar de code van een gemeenschappelijke indicator, indien van toepassing.

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Aanhangsel 3: Lijst van geplande concrete acties van strategisch belang met tijdschema

Artikel 22, lid 3, van de GB-verordening

In de periode 2021-2027 zetten wij minimaal vijf strategische projecten - één per SD - in de schijnwerpers.

Onder strategische projecten verstaan wij projecten die integraal bijdragen aan het versterken van het Noord Nederlandse ecosysteem voor innovatie, het innovatievermogen van het MKB, nieuwe kansen opleveren voor NNL gericht op een toekomstbestendig NNL. Hiermee zijn de strategische projecten exemplarisch voor de visie en strategie zoals vastgelegd in onze RIS3:

Mondiale transities en regionale uitdagingen zetten de brede welvaart onder druk, ook in Noord-Nederland. De economie moet zich hieraan aanpassen. Tegelijkertijd bieden deze transities en uitdagingen nieuwe ontwikkelkansen. De kern van de RIS3 is om deze kansen te ontdekken en te verzilveren, en daarmee bij te dragen aan een circulair, gelukkig en inclusief Noord-Nederland. Wij willen dat economische, natuurlijke en sociaal-culturele kwaliteiten elkaar versterken en dat iedereen mee kan doen.

Het doel is economische impact te bewerkstelligen en tegelijkertijd maatschappelijk effect te behalen. Aansluitend bij onze visie betekent ook dat de strategische projecten op voorhand niet vast staan. Op basis van de principes zoals vastgelegd in het C-EDP gaan we gaandeweg op zoek. De projecten komen tot stand in partnerschap en leveren een significante bijdrage aan de resultaat- en output indicatoren van het programma.

Criteria die we hanteren voor het bepalen van de strategische initiatieven zijn:

- bijdrage aan verzilveren specialisatiekansen voor NNL
- onderdeel uitmaken van het C-EDP;
- relatie tot innovatie-ecosysteem en overbrengen meerwaarde van deel uitmaken van dat systeem;
- betrokkenheid van partijen uit de gehele quadruple helix;
- synergie tussen maatschappelijke en economische waarden;
- budget tussen € 400.000 en € 2.000.000.

Planning:

We selecteren in de periode 2022-2026 minimaal vijf initiatieven - één per SD - (2023-2024-2025-2026) van strategisch belang. Deze selectie doen we in samenspraak met stakeholders zoals verenigd in de Economic Board NNL.

Communicatie over strategische projecten start na de toekenning van subsidie en wordt geïntensiveerd zodra een project in uitvoering komt en zichzelf bewijst als project van strategisch belang.

Communicatie loopt via kanalen van SNN en de drie provincies.

DOCUMENTS

Document title	Document type	Document date	Local reference	Commission reference	Files	Sent date	Sent by
Randvoorwaarden	Aanvullende informatie	2-jun-2022		Ares(2022)4143103	Thematische randvoorwaarden BD2 Horizontale randvoorwaarden	3-jun-2022	Dijkstra, Atze
SCO	Aanvullende informatie	2-jun-2022		Ares(2022)4143103	Rapport van feitelijke bevindingen SCO Aanhangsel I Simplified Cost Options	3-jun-2022	Dijkstra, Atze
MER toets	Aanvullende informatie	2-jun-2022		Ares(2022)4143103	MER toets EFRO 2021-2027 NNL	3-jun-2022	Dijkstra, Atze
DNSH-principe	Aanvullende informatie	2-jun-2022		Ares(2022)4143103	Beoordeling DNSH-principe	3-jun-2022	Dijkstra, Atze
Methodologisch kader	Aanvullende informatie	3-jun-2022		Ares(2022)4143103	Methodologisch kader EFRO NNL 2021-2027	3-jun-2022	Dijkstra, Atze
Programme snapshot 2021NL16RFPR001 1.1	Snapshot van gegevens vóór verzending	3-jun-2022		Ares(2022)4143103	Programme snapshot 2021NL16RFPR001 1.1 Programme snapshot 2021NL16RFPR001 1.1 Programme snapshot 2021NL16RFPR001 1.1 - Machine Translated	3-jun-2022	Dijkstra, Atze